

gunter F. Pf.

JA, JEST
SMZA!
TRIBUNA
JE RES
ORNK
CAJTNG.

G

ALOYZ I.
FSPN

KAJ KURAC! MI
S FSPN BI
PA TA
JAJCA ŽE
DOLŠ NA-
REDLI!

duya

PECA & SEAD
aritektura

Znatl, mas
drojica odusev
ljeni smo sa
strane Tribune
Srabe vecer
prij spavanja
dobro nam
dodje! Bas
izvristno nas
format.

Peck & Gad

OTO P.
AGrft-
reziya

Mislm d je
em par sek-
renc res OK
Ampak
Kadri mi ne
stimajo.

olo

26.11.81

10 diN ●●
lyubLYa Na leTo xxxi

TRIBUNA

Št. 89

Studentski list

Ja mislim da
je u redu
ampak jaz bi
bolj formalna
porine danke
selseri. Ampak
saj vem kako
je vas adut je
teorija maj je
pa kaj pizda
orientalistika

F.F.
eva d.

mislim, da je
Tribuna lep
casopis. Sploh
so mi vseč te-
oretiski sestavki
od Marcela Š.,
ker imajo dosti
opraviti z našim
fahom, sem namreč
manek. tehnik

LIZA M.

oh gubi boh
toliko ateisticno
sravja pa ze
dolgo ne
PS. VSE NARBOJSE
MOJCI D.

Franci
teologija
FRANCI

Konferenca UK ZSMS

„Odnos politične stranke do svojih napak je eden najvažnejših in najzaneslivejših kriterijev za to, kako resna je neka partija in kako dejansko izpolnjuje svoje dolžnosti do svojega razreda in delovnih množic. Odkrito priznati napako, razodeti njene vzroke, temeljito analizirati okoliščine, ki so jo porodile, skrbno presoditi sredstva, da bi napako popravili, to je znak resne partije, to se pravi izpolnjevanje svoje dolžnosti (podčrtal avtor članka), to se pravi vzgajati in šolati razred in z njim tudi množice.“

Lenin, Država in revolucija

Volilno programska konferenca UK ZSMS se je začela v znamenju apatije, splošne nezainteresiranosti, kar je znamenje večine mladinskih organizacij na univerzi, tako kot sta oba dokumenta, katerih naj bi se razpravljalo, to je Poročilo o delu in Program, izraz političnega bleferstva in improvizacije, ki naj bi čim bolj zakrila dejansko stanje. Oba dokumenta sta bila napisana v tako čudovitem birokratskem jeziku, ki že v naprej onemogoča razpravo na istem nivoju, in prikrita želja sestavljalcev obeh dokumentov je bila: natrpati na papir vse živo, za nazaj malo joka in stoka, za naprej malo želja, pa na glasovanje, brez razprave, dviganje rok, mirna bosna, gremo spat. Pri tej vsakoletni umetniški sta hotela pomagati tudi delegat Biotehniške fakultete, ki je v samozadovoljnem funkcionarjenju videl, „da nič ne šepa“, „da ni potrebno nič jamranja“ in da „se že vse ve“, in delegatka Fakultete za elektrotehniko, ki se je sicer v nasprotju z mnenji ostalih pohvalila, da pri njih „ni problem zainteresirati mlade in jih vključiti v delo“, nato pa prešla na stališče, da mora kvantiteta dominirati nad kvaliteto mladinskih organizacij, kvaliteta bo že še prišla.

„Toda za položaj mladine in njen prispevek socialistični in samoupravni preobrazbi naše dežele ni važno samo število mladih v samoupravnih organih in delegacijah, temveč predvsem, v koliki meri se sprejemajo njihove iniciative, kakšen je njihov realni vpliv na proces samoupravnega odločanja, ali se v zadostni meri izkorišča pripravljenost mladih, da se konkretno angažirajo, in da niso samo formalno zastopani v samoupravnih organih, delegacijah itd.“ (ta in vsi nasl. citati so vzeti iz Kardeljevih Smeri razvoja).

Sele po posredovanju Mitje Maruška, glavnega urednika Tribune, in Tomaža Krašovca, bivšega predsednika UK ZSMS in zaslužnega funkcionarja, so se problemi začeli nizati drug za drugim.

„Kje so realne smernice? Zakaj smo ga lomili? Kaj jaz vem! Se bo še kdo opogumil? Se še niste ogreli?“ je spraševal druge, še bolj pa sebe, Zvone Hočevar, v.d. predsednika UK ZSMS. Med drugimi so se postavila tudi čudna, nedialektična vprašanja, kot je: ali naj UK išče povezave z osnovnimi organizacijami ali vice versa: naj osnovne organizacije poiščejo UK, torej ali naj glava išče svoje noge ali pa naj noge poiščejo to kozjo glavo; vse skupaj je zapletanje v brezpredmetno tautologijo; brez glave in vseh nog skupaj ne gre, brez UK in osnovnih organizacij, ki bodo druga drugi posredovale informacije, navezovale stike, tudi ne.

Samo Hribar, odgovorni urednik Radia Študent, je zato ugotovil, da „delegatski sistem ne funkcionira, funkcioniral pa ne bo toliko časa, dokler ZK ne bo držala vseh koncev v svojih rokah“, in hotel vse spraviti v svoj avtobus, ki se bo ritensko umikal in se ustavil na postaji, kjer na tabli piše Stalinizem. Ko se je zavedel svojih „nezavednih interesov“ (aluzija na njegovo tezo o „nezavednih interesih mladine“) in kam se je postavil, je opazil, da je šel „malo predalec“ (medtem je že padlo nekaj medklicev, „so partiji mladinci“, iz dela razburjene dvorane), se je brž popravil, da je vse to mislil le za člane ZK kot „neizčrpno rezervno za mladinsko organizacijo.“

Razprava se je na pobudo Maruška nadaljevala predvsem okoli odgovornosti komunistov in mladincev za svoje delo oz. nedelo. Dejstvo je, da seje Univerzitetnega sveta (v tem letu jih je bilo devet), razen dveh (!) niso bile sklepčne, da se je le en delegat udeležil vseh sej (!), skoraj polovica pa enkrat ali nobenkrat, da je bilo na konferenci od Hočevarja slišati, kako so v obdobju oktober 1980–maj 1981 ostali na UK štirje ljudje (!), da tudi ta konferenca ni sklepčna, saj je od 38 delegatov navzočih le 16,

da je pozneje ob razrešitvi starega predsedstva bilo neprisotnih 15 članov le-tega (!), nekateri sicer z dvomljivimi opravičili, in da je celo pri volitvah novega predsedstva zopet manjkalo pet članov. Tako se vsako leto dogaja ista stvar: novo predsedstvo ne ve, do kam in kam je (prišlo) staro, zato se vsako leto ponovi scena s pavšalnimi, splošnimi ocenami, ki je prej skupek fraz kot kaj drugega.

„Omenjenim preprekam angažiranja mladine... je treba dodati, da tudi sami mladi ljudje pogosto nimajo dovolj volje, da se angažirajo, ker njihovi specifični interesi ne dobijo vedno potrebno podporo zaradi objektivnih nezmoglosti, ali zaradi nerazumevanja starejših generacij, ali zaradi nezadostne iniciative samih mladih...“ (Kardelj) Vsako leto je izhodišče ničelna točka. Odgovornost? Saj je ni. Vsaj za zdaj. Sankcij ni. Je bil že kdo izključen iz ZSMS?

Hočevar se je spraševal, kaj delajo na faksih druge družbene politične organizacije, namesto da bi se vpraševal, kaj delajo osnovne organizacije ZSMS. Faksi pa se vse bolj praznijo, ostajajo brez študentov zaradi samega sistema študija, ki se mu baje reče „sprotni“, študenti nočejo več sprejeti psihološkega maltretiranja, kot so predavanja pri nekaterih profesorjih, kjer so postavljeni v vlogo nemočnega objekta, ali izpiti na avstroogrski način (o tem glej podrobneje: Steinar Kvale, Kapitalistična blagovna produkcija in izobraževanje, Tribuna 1981/82, št. 2–3, 4–5, 6–7, pravkar izšlo pri založbi KRT pod naslovom Izpiti in gospodstvo; glej tudi Marxovo kritiko Heglovega državnega prava).

Kardelj: „V naši družbi še vedno prevladuje zastareli šolski sistem, ki obstaja na tradiciji, toda tudi v objektivnih težavah ekonomsko slabše zaprte družbe... Ta sistem je več ali manj zaprt vase in... na ta način ostaja šolski sistem sam po sebi prepreka intenzivnejšemu samoupravnemu povezovanju... In ker se je čas šolanja v teku zadnjih desetletij znatno podaljšal, stotisoče mladih ljudi živi in dela v šolskih klopih, toda z zelo omejenimi možnostmi uresničevanja samoupravnih pravic... Vsekakor ne bo lahko in ne bo možno do konca premagati težave, vse dokler se šolski sistem močnejše ne integrira z združenim delom...“

Član novega predsedstva Vlado Dimovski je mladinsko organizacijo označil kot abstraktno, „mladinska organizacija ne ve, kaj bi delala, komisije so forumi (UK pa je forum, ki ni sposoben niti forumskega dela! – Mitja Maruško), ni nobenega cilja“, zato bi morala biti po njegovem „analiza konkretna, da se končno izbeza interes študenta, npr. stanarine, štipendijska politika itd.“ Posledica tega je bilo pogojno sprejetje predloga s Pravne fakultete o klubih štipendistov. ZSMS pa se še naprej razvija kot neke vrste skupina za pritisk, oddvojena od sistema vsakodnevnega odločanja o družbenih problemih, zapira se vase in v ozek krog t.i. „mladinskih problemov“, pri tem pa nima skoraj nobene povezave z ekonomskimi, samoupravnimi, političnimi in drugimi interesi in potrebami. „Glavna naloga ZSM mora biti v tem, da uvaja ne samo en izbrani del mladine, temveč njene široke množice v sistem samoupravne demokracije...“ (Kardelj).

Razprava o okvirnem programu dela se je sukala okoli nepovezanosti delegatov in študentov, za kar so nekateri spet našli abstraktno krivdo v osnovnih organizacijah ZSMS. Delegati so izgubili zaupanje študentov, ker pač „morajo“ kimati profesorjem, če nočejo imeti preveč težav na izpitu, sveti letnikov pa služijo le usklajevanju izpitnih rokov; nekdo je celo vprašal „če se sploh splača reševati te probleme – saj je važno le to, da te probleme čutimo“ (!). Še dobro, da je zaspana polovica dvorane preslišala te oportunistične floskule a la: bojevati se je brez veze, razredni boj je brez veze, važno je, da čutimo, kako smo tlačeni in manipulirani!

Ker bomo o sredstvih informiranja pisali več na drugem mestu, se bomo tu omejili le na nekaj neomenljivih nekonkretnih pripomb na račun Tribune in Radia Študent, da sta oba medija zaprta in ne vesta, kaj se dogaja po faksih. To slednje drži v veliki meri, zato pa se je delegatka z fakultete za elektrotehniko zbalala za druge usmeritve oben medijev, kjer, kot je dejala, „izpade, da mladino zanima samo punk“ /Tribuna in Radio Študent nista nekaj posebnega in oddvojena od položaja mladinskih organizacij na faksih, zato se tudi v njihovi kvaliteti in številu sodelavcev (ki stalno upada)

kaže splošna apatija študentov. Na vabila k sodelovanju ni skoraj nobenega odziva, poleg tega pa sta oba medija v hudih finančnih težavah in po Maruškovih besedah bo Damoklejev meč kmalu padel, če se ne bo področje informiranja in položaj Tribune in Radia Študent na univerzi organiziral drugače. Tako je „še vedno ogromen del mladine praktično izključen iz vseh institucij družbenega odločanja, čeprav je zrela za sodelovanje v prinašanju odločitev... in za dajanje svojega ustvarjalnega prispevka. Prav v tem je eden glavnih izvorov tako ultra levih kot ultra desnih tavanj mlade generacije...“ (Kardelj).

Zadnji del večerne konference je bil posvečen posvetitvi (beri: izvolitvi) novega predsedstva UK ZSMS. Za novo predsednico je bila izvoljena Vilka Potočnik, ki se je v zaključnem govoru opredelila za „konkretizacijo programa, oživitve komisij, za povezovanje z osnovnimi organizacijami“. Predsedstvo je zato, ker je bilo zbrano na hitro z vseh vetrov, (vsi vetrovi so štirje faksi: EF, FSPN, PE, FF), dobilo mandat le do februarja 1982, ko naj bi bile nove volitve. Na koncu je bila utrjena dvorana deležna še ene dejanske zahvale nove predsednice.

Konferenca je bila kljub vsemu lep primer kritičnosti za druge družbene politične organizacije na univerzi in tudi drugod, tako da se temu res lahko reče pluralizem samoupravnih interesov. Torej, študentje, kam? Na cesto? Ne. V samoupravljanje. „Samo tisti človek, ki prevzame tudi odgovornost za svojo svobodo, je lahko svoboden.“ (Kardelj)

TO YE BI

sestavili: Simona So, Milan Bo, Mitja Mo

glej stran 2, 3, 4, 5

UVODNIK

UVODNIK

UVODNIK

PRETRES POROČILA

POROČILO O DELU UK ZSMS ZA OBDOBJE JANUAR-OKTOBER 1981

Obdobje po zadnji seji UK ZSMS (24. decembra 1980) je bilo in je izredno dinamično. Vse bolj zaostreni pogoji gospodarjenja so bistveno vplivali in vplivajo na politično situacijo. Razredni boj v naši družbi je vse manj zakrit. Zato se postavljajo pred družbeno-politične organizacije vsak dan nove in nove naloge ter odgovornosti, še jasneje se kažejo pomanjkljivosti in napake na katere smo prej le opozarjali, pravega truda in dela za odpravo le-teh je bilo premalo.

Tudi UK ZSMS ni in ne more biti izven teh dogajanj. Glede na sedanji razvoj položaja ter vloge ZSMS v njem moramo sproti ocenjevati in preverjati naše delo, učinkovitost organizacije v smislu mobilizacije mladih in uspešnega reševanja problemov naše samoupravne socialistične družbe. Naše konkretno delo nam mora hkrati biti tudi šola za naše uspešno in učinkovito borbo za nadaljnji (konkretn) razvoj socialističnega gibanja, za delavsko samoupravljanje in s tem za pogoje, ki omogočajo odmiranje razredne družbe.

To je glavna usmeritev UK ZSMS, ki je bila tudi potrjena decembra lani ko smo jasno poudarili da:

- ZSMS na Univerzi ne more obstajati le zase in se ukvarjati samo s sabo
- se mora UK ZSMS aktivno in angažirano vključevati v reševanje vseh obstoječih problemov kot nosilec akcij in ne kot obrobni opazovalec
- je nujna tesna povezava dela z ZK, predvsem preko komunistov študentov in zaostri odgovornost le-teh za nedelo tako v mladinskih vrstah kot v delegatskem in samoupravnem sistemu na fakultetah in Univerzi - mora intenzivno izgrajevati teoretično bazo (marksizem) na podlagi katere deluje
- obstaja jasna povezava med socialno-ekonomskim položajem študentov in celotno družbeno problematiko
- študentje niso nobena posebna družbena kategorija.

Iz te ocene izhaja, da mora biti težnja akcije ZSMS na Univerzi na problematiki izboljšanja obstoječih režimov študija in uvajanje usmerjenega izobraževanja v visoko šolstvo, stanovanskih pogojev študentov, zaposlovanju, štipendijski politiki in teoretičnem izobraževanju - skratka splošno družbeni problematiki.

Vendar kljub vsem tem dobro znanim dejstvom ostaja delo UK ZSMS v tem obdobju forumsko kljub poskusom in dogovorom o reaktivizaciji in poživitvi dela OO po fakultetah in povezovanju z UK ZSMS. Navkljub temu, da so bili na „tapeti“ problemi, ki neposredno zadevajo socialno-ekonomski položaj študentov, je bilo veliko premalo aktivnosti v osnovnih organizacijah (baze). Zakaj v teh razmerah ZSMS ni uspeal potegniti študentov, svoje baze, za seboj. Ponuja se nam več izgovorov.

- nezainteresiranost študentov za probleme, ki se pojavljajo v njihovi okolici
- preobremenjenost s študijem zaradi prenatrpanosti študijskih programov - občutek nemoči in nesposobnosti za reševanje problemov.

Vse to je res, vendar nam ne sme prikriti bistva problema. Nujno sledi vprašanje, zakaj tako?

Če pregledamo delo ZSMS dobimo takoj jasno sliko. ZSMS kot družbeno-politična organizacija ni opravičila svoje vloge organizacije mladih. Za reševanje problemov ni zadosti sprejemanje programov, opredelitev, stališč in sklepov (tudi če so konkretni) kadar temu ne sledi čisto konkretna realizacija, preprosto povedano izvajanje le-teh - DELO!!!

Jasnih usmeritev politike ZSMS na Univerzi v zadnjem obdobju nismo uspeli uveljaviti v celoti kljub nekaterim konkretnim akcijam. Zaostrili so se stari problemi s katerimi smo se srečevali že v prejšnjih obdobjih, to je predvsem neaktivnost članstva in kadrovska problematika. Posamezne akcije so imele nekaj več odmeva vendar premalo in nekoordinirano. Zato je bila aktivnost usmerjena v prebujanje in povezovanje baze znotraj in navzven z Univerzitetno konferenco.

Delo predsedstva in organov UK ZSMS

Delo je potekalo še zmeraj forumsko in je sloneo samo na nekaterih članih predsedstva in komisij v okvirih postavljenih na konferenci decembra 1980. V obdobju takoj po konferenci je bila aktivnost članov predsedstva praktično največja. S približevanjem izpitnih terminov je rapidno upadala tudi prisotnost in aktivnost posameznikov. Odgovornost posameznikov do zadolžitve tako konference kot predsedstva ni bila ustrezna. Lahko govorimo kar o neodgovornosti nekaterih, tako da smo zamujali roke, ki smo si jih sami postavili, nekatere akcije sploh niso bile izpeljane.

Delo samo je bilo usmerjeno predvsem v pripravo gradiv in analizo razmer. Tu sta svoje delo opravila le Radio Student in Tribuna. Kolikor toliko sproti smo delovali le na socialno-ekonomskem področju - krizna situacija v študentskem centru ob predlagani 32% povečani stanarini, reševanje nastalih problemov pri uveljavljanju novega samoupravnega sporazuma in družbenega dogovora o štipendijski politiki (izvedena je bila tudi problemska konferenca marca meseca s skromno udeležbo), zdravstveno varstvo študentov, akcija za pridobivanje študentk prostovoljk za vojaško taborenje, izvedba ankete o življenjskih in študijskih pogojih študentov (objavljena v dokumentaciji UK ZKS št. 16 maj 1981) - kot neke vrste amortizer.

Problemi sprotne študija, usmerjenega izobraževanja, študijske literature, prenatrpanosti študijskih programov so ostali neobdelani, ker nihče ni delal na tem področju. Tako puščamo, da se rigidnost visokošolskega izobraževanja - o vzgoji tudi slučajno ne moremo govoriti, ker nanjo pozabljamo - ohranja še naprej in se krepijo težnje po ohranjanju starega z različnimi novimi nalepkami. Tudi s teoretičnim izobraževanjem ni prišlo dlje kot do programa na papirju. Poseben problem predstavljajo posamezne komisije.

Edino socialno-ekonomsko komisija, Klub študentov raziskovalcev in koordinacijski odbor mednarodne izmenjave študentskih praks so nadaljevali svoje že jeseni začeto delo. Komisija za mednarodne odnose se je v tem času formirala, si zadala področja dela in začela reševati konkretno problematiko (klub mednarodnega prijateljstva, vzpostavila je stike s klubom zamejskih študentov na Dunaju in se dogovorila za konkretne akcije) Komisija za idejno-politično delo se ni uspela formirati, prav tako ne komisija za kulturo, šport, MDA, politični sistem, organiziranost in kadrovska vprašanja ter center za obveščanje in propagando.

Radio Student in Tribuna imata specifičen položaj. Na njihju sloni informacijska moč UK ZSMS in svojo nalogo zelo dobro opravljata. Se zmeraj pa je neurejeno sistemsko financiranje obeh. Kvaliteta obeh medijev nedvomno raste, istočasno pa komaj zagotavljamo njun obstoj, tako da stalno iščemo dodatne začasne finančne injekcije. V delovanje družbenih organizacij in društev, razen Radia Student in Tribune nimamo temeljitega vploga. Do kontaktov z njimi pride le ob delitvi sredstev za njihovo dejavnost, pa še to navadno brez pravega uspeha.

Delo po OO ZSMS

Formalno se v Univerzitetno konferenco združuje 38 OO ZSMS. Nekatere se le redko ali nikoli ne povezujejo s konferenco, predsedstvom in organi UK ZSMS. Njihovo delo je nepoznano. To so predvsem nekatere osnovne organizacije Filozofske fakultete (germanistika, romanistika, etnologija, slavistika), Biotehnične fakultete (gozdarstvo, veterina, živilorejja, lesarstvo) in akademiji ter Ekonomske fakultete. Ostale so vsaj občasno prisotne.

Večina OO ima kadrovske probleme (zares aktivnih 10-20 članov OO) in nekako rešuje sprotne konflikte v delegatskem sistemu in sprotne študiju. Nosilec akcij je večinoma en letnik (praviloma viši).

Pri OO, ki kažejo večjo aktivnost in sposobnost je značilno, da so aktivnosti in posamezne akcije temeljiteje pripravljene in da so situacijo tudi analizirali. Večinoma je to problematika organiziranosti in vsebine sprotne študija (FSPN, EF, medicina, FE, živilska tehnologija), socialno-ekonomska in znanstveno raziskovalno delo so zapostavljeni. Redko prisotno je idejno-politično delo.

Veliko premalo je še zmeraj povezano delo OO ZK in OO ZSMS - neusklajenost programov, so celo tako različni, kot da obe DPO delujeta v različnih okoljih, celo komunisti študenti ne delujejo več v mladinski

organizaciji. Po fakultetah imamo več študentov članov ZK kot aktivnih članov ZSMS s temi člani ZK vred. Obštedijska dejavnost po fakultetah je zelo skromna, odvisna od skupin entuziastov. Na fakultetah ni primernih prostorov in denarja. Malo bolje je na športnem področju.

V marcu mesecu smo na posvetu predsednikov OO, ki je postal stalna mesečna oblika dela, zastavili smernice nadaljnega dela OO in že se kažejo prvi rezultati, vendar je nujno še bolj pospešiti širitev baze in pridobivanje novih aktivistov, okrepi neposredno aktivistično delo v letnikih samih, boj za nadaljnje uveljavljanje delegatskih in samoupravnih odnosov ter njihov razvoj, uvajanje usmerjenega izobraževanja v visoko šolstvo, idejno-politično delo, študentski standart, svobodna menjava dela in znanstveno raziskovalnega procesa.

Zapisal: Zvone Hočevar

PRETRES „POROČILA O DELU UNIVERZITETNE KONFERENCE ZSMS

Pred vami in ob tem tekstu leži natis „Poročila o delu UK ZSMS za obdobje januar-oktober 1981.“ „Poročilo“ pa ni obležalo samo na papirju, obležalo je na tisti strani zgodovine Univerzitetne konference ZSMS, kjer se kopičijo taka in podobna opravičila.

Poročilo, oziroma boljše ocena dela, naj bi prikazala okoliščine in pogoje dela, analizirala izvedbo začetnih nalog, pokazala na storjene napake in njih krivice, torej pristavila ogledalo pred delo tistih, ki sedaj zatiskajo veke in ušesa. Na UK ZSMS se je tresla gora in kakor mnogokrat, se je rodila miš. Podganje razpoloženje „Poročilo“, ki nagrizne ta in oni problem, oplazi tako in drugačno ne-delo in ne-aktivnost, prav gotovo ne ustreza zahtevi po analitično kritičnem delu.

V samem uvodu smo priča lepo vezanemu snopu že omlatene slame. Ugotovitve, kot so naslednje: „Obdobje je bilo zelo dinamično. Razredni boj v naši družbi je vse manj zakrit. Še jasneje se kažejo pomanjkljivosti in napake...“, svojega odpadlega zrnja ne morejo prikriti. Analiza družbeno ekonomskih in idejno političnih razmer, v katerih delujejo mladi na Univerzi, je opravljena z enim zamahom tope kose. Ne zahtevamo podrobne analize razmer, vendar pa nam je Predsedstvo UK ZSMS dolžno podati analizo vsaj tistih razmer, ki jih je uspelo zajeti v svoj akcijski program.

Do sedaj nismo dočakali temeljitega pretresa lanskoletnega akcijskega programa, ko bi lahko ugotovili, kolikšen del začetnih nalog je uresničen in kolikšen del zahteva poziv na zagovor s svojo neuresničitvijo.

Tako spisano poročilo je nastajalo v tihem zavetju pred viharji, ki so svoje mrzle klofute in zaušnice delili med ekonomsko in socialno slabo stoječimi delavci. Dogodke bi se lahko povzelo z enim stavkom: „Razredni boj je v naši družbi vse manj zakrit.“ Za mnoge je razredni boj še vedno odrska predstava, ki se prične z razgrnitvijo gledališkega zastora in konča z deus ex machina. Medtem pa je mogoče tiho smrčati v anonimnosti v temo zavite publike. V delu predsedstva UK ZSMS se je vse prepogosto umikalo v zavetje opazovalcev in vse premalo nastopalo na odru. Kakorkoli so bile vloge razdeljene, je UK ZSMS premnogokrat dobila le vlogo statista.

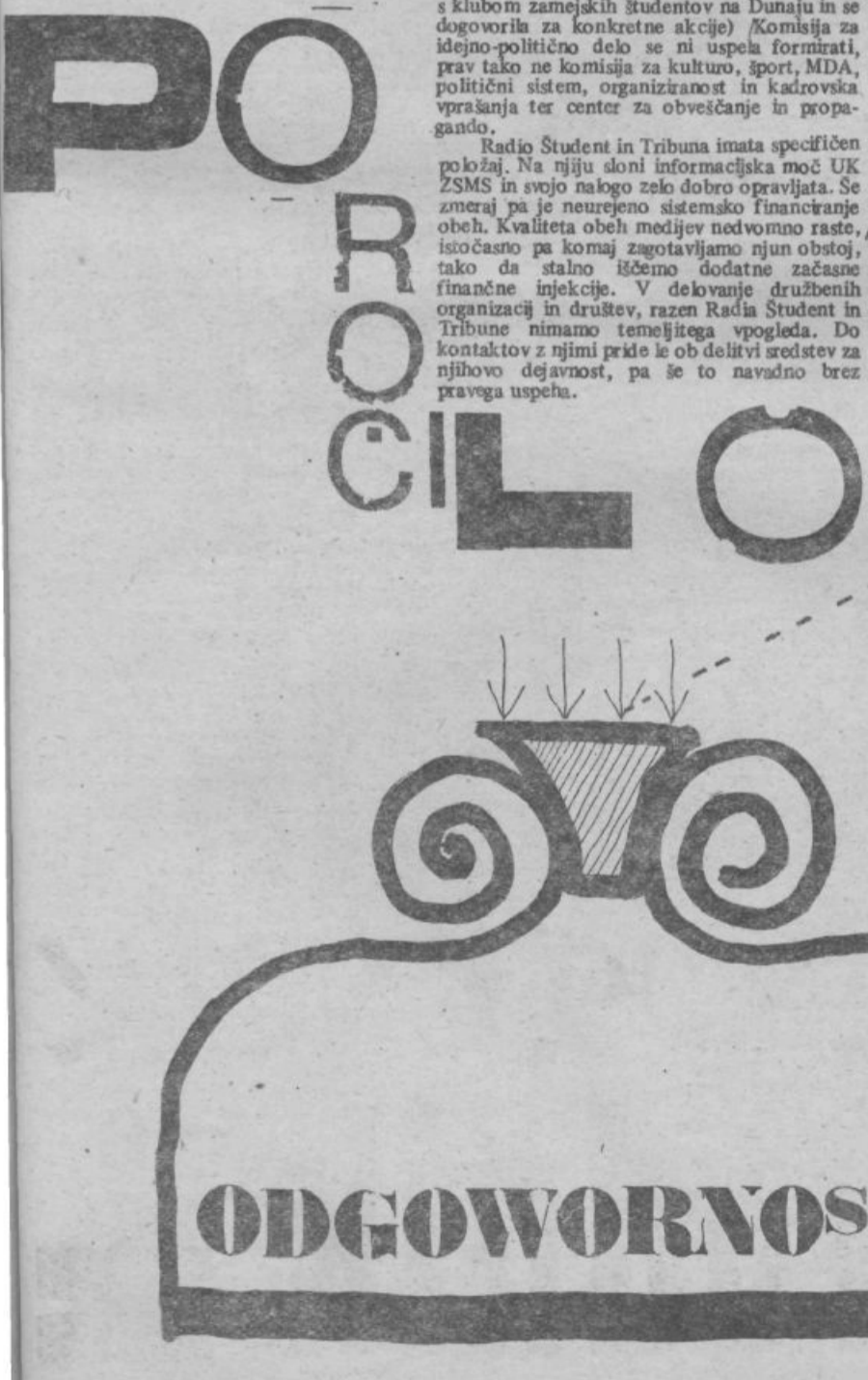
Na UK ZSMS se je storilo prav malo, da bi zaživel delo njenih najpomembnejših komisij, komisij, ki omogočajo akcijsko usposobljenost ob vsaki uri. Delo komisije za idejno politično delo, za politični sistem, organiziranost in kadrovska vprašanja ter delo komisije za obveščanje in propagando je ostalo na papirju. Več kakor ugotovitve nismo našli v poročilu. Pa vendar se je nekaj dejstev predstavilo kot opravičila in izgovori.

Najbogatejšo zakulisje pa ima forumsko delo predsedstva UK ZSMS. Ne gre za obtožbo forumskega načina dela, kajti tu pa tam je bilo to delo tudi edino. Delo posameznikov v imenu in na račun foruma tvori skelet uresničenih sklepov. Tako smo v „Poročilu“ priča forumski kritiki forumskega dela, ki sploh ni forumsko, s strani istega foruma. Delo posameznikov, predvsem pa ne-delo le-teh, se utopi v splošnosti poročila in znova pridejo na račun tisti, ki trenutke za kritično analizo preteklega dela ob prihodu novih ljudi preobrnejo v večnost trajajoče sedmine. Na koncu že tradicionalno nesklepčnih konferenc pa bi bilo potrebno dodati tisto staro - o mrtvih vse dobro - ter nadaljevati oz. začeti znova. Mimogrede, nekateri nadaljujejo svoj mandat tudi v novo obdobje in ni naključje, da utegne njih v pozabo vpjoiči glas, biti najglasnejši. Vsi tisti, ki niso storili ničesar, pa ne pričakujejo poziva na zagovor neodgovornega dela. Če jih je „Poročilo“ pozabilo, jih ni pozabila minula konferenca.

Na kratko smo opravili s „Poročilom“ in kratkosti opravičujemo z mnogo bolj obširnimi povzetkom pripomb, ki smo jih lahko slišali na volilno programski konferenci v četrtek, 12. oktobra ob 16. uri.

PREGLED EVIDENTIRANE UDELEŽBE DELEGATOV IZ VRST ŠTUDENTOV NA SEJAH UNIVERZITETNEGA SVETA UNIVERZE EDVARDA KARDELJA V LJUBLJANI

SEJA	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
VDO IME IN PRIIMEK	DNE	25. 9. 1980	10. 10. 1980	26. 11. 1980	13. 1. 1981	26. 2. 1981	9. 4. 1981	28. 5. 1981	26. 6. 1981	13. 10. 1981
FF BOJAN KONČAN	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne	ne	ne	ne
PF ANDREJ PIANO	ne	da	da	da	ne	da	da	da	da	ne
EF MARJANKA SOTLAR	ne	da	da	da	ne	ne	ne	ne	ne	ne
FSPN ALOJZ PLUŠKO	ne	da	da	ne	da	da	da	da	da	da
FNT SILVIN LESNIK	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da
FAGG KARMEN VELAK	ne	da	da	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne
FE DOMIJAN RANKO	ne	da	ne	da	ne	da	ne	ne	ne	ne
FS MARJAN BRUS	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne
BTF PETER RASPOR	ne	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne	ne	ne
NF MARKO HAWLINA	ne	da	da	da	da	ne	ne	da	ne	ne
AG EVA POSTOGNA	ne	ne	da	da	ne	da	ne	da	ne	ne
AGRFTV VILI RAVNIAK	ne	da	da	da	da	da	ne	da	da	da
ALU RAJKO ČUBER	ne	da	ne	ne	ne	ne	ne	ne	da	ne
VŠTK MOJCA ŠAVLE	da	da	ne	ne	da	ne	da	ne	ne	ne
PA TO MAŽ DOBNIKAR	da	da	da	da	da	ne	ne	da	da	da
VPS STOJAN SEDMAK	ne	da	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne
VŠSD DRAGO KODRIČ	ne	da	da	ne	da	ne	ne	ne	ne	ne
VŠZD IRENA ČARMAN	da	da	da	da	da	da	ne	da	da	da
VTVŠ JANKO KNIFIC	da	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne
VUŠ ŽIVKO BANJAC	da	ne	ne	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne

OSTI

PRIMY GIMNAZIGA

UNIVERZITETNA KONFERENCA ZSMS
PRESEDSTVO
LJUBLJANA

PREDLOG ZA RAZREŠITEV ČLANOV
PRESEDSTVA UK ZSMS LJUBLJANA

1. Dušan Turk
2. Srečko Dragoš
3. Milan Pavič
4. Martin Luzar
5. Jasna Tomažič
6. Silvin Lesnik
7. Samo Krivic
8. Rok Šlibar
9. Kobe Marko
10. Edvard Kobal

PREDLOG ZA RAZREŠITEV:

- predsednika UK ZSMS Ljubljana: Bojan KLENOVSEK
- podpredsednika UK ZSMS Ljubljana: Zvone HOCEVAR
- sekretarja UK ZSMS Ljubljana: Tone BRICMAN

Predsedstvo UK ZSMS Ljubljana je obravnavalo kadrovske zadeve in sprejelo naslednji ugotovitveni sklep.

Kljub podaljšanemu roku evidentiranja kandidatov za organe UK ZSMS Ljubljana do 20. 10. 1981 (postopek se je pričel že marca 1981), osnovne organizacije ZSMS niso v roku evidentirale niti enega kandidata, čeprav so bile na to večkrat opozorjene. Tudi načrtovane akcije za rešitev kadrovskih problemov z UK ZKS Ljubljana niso bile uspešno izvedene. Zato je bilo predsedstvo UK ZSMS prisiljeno samo evidentirati kandidate. Pri izboru je upoštevalo predvsem izkušnost in v preteklem delu že dokazano sposobnost kandidatov v delu družbenopolitičnih organizacij. Pomoč pri evidentiranju so nudile tudi nekatere OK ZSMS, ki so posredovale podatke o primernih kandidatih.

Zaradi izjemne situacije predsedstvo predlaga Konferenci UK ZSMS Ljubljana, da predlagane kandidate izvoli s tem, da v februarju 1982 izvede ponovno kadrovski postopek. Na sejah UK ZSMS se mora sprijeti spremljati reševanje kadrovskih problemov in po potrebi stalno kadrovsko krepiti organe UK ZSMS.

PREDLOG KANDIDATOV ZA ORGANE UK
ZSMS LJUBLJANA

Predsednik UK ZSMS Ljubljana: VIKI POTOČNIK
roj. 3. 1. 1957, študentka Filozofske fakultete, član ZSMS od l. 1974. Aktivno je delala že v srednji medicinski šoli, kjer je ustanovila marksistični krožek. Po prihodu na univerzo se je takoj vključila v delo družbenopolitičnih organizacij in je opravljala vrsto najodgovornejših zadolžitve. Na pedagoški akademiji je bila član sekretariata OO ZK, predstojnik letnika itd. Precej se je angažirala pri reševanju problemov v študentskem centru, kjer je bila tudi sekretar aktiva ZK, član sveta, itd. Uspešno je opravljala delo tudi v večih delovnih skupinah na Univerzitetni konferenci ZSMS Ljubljana in organih ZKS. Je član ZKS od leta 1974.

Podpredsednik UK ZSMS Ljubljana: BRENDA PAPEŽ
roj. 11. 6. 1959, študentka FSPN, član ZSMS od leta 1974. V srednji šoli je bila predsednica domače skupnosti Dijaškega doma v Kopru. Po prihodu na univerzo se je takoj vključila v delo ZSMS. Bila je sekretar OO ZSMS FSPN. Aktivna je bila tudi na samoupravnem področju in bila delegat v svetu šole. V zadnjem obdobju je vodila dopisno šolo marksizma pri CK ZKS Ljubljana Bežigrad. Je član ZKS od leta 1975.

Sekretar UK ZSMS Ljubljana: TONE BRICMAN
roj. 12. 1. 1959, študent Ekonomske fakultete, član ZSMS od l. 1975.

Po prihodu na fakulteto se je takoj vključil v delo ZSMS in opravljal več najodgovornejših zadolžitve v OO ZSMS in v samoupravnih organih na fakulteti in univerzi. Bil je predsednik OO ZSMS Ekonomske fakultete, član večjih samoupravnih organov na univerzi, v zadnjem obdobju pa je opravljal funkcijo sekretarja UK ZSMS Ljubljana. Opravljal je tudi vrsto zadolžitve v različnih delovnih skupinah. Je član ZKS od leta 1978.

PREDSEDSTVO UK ZSMS Ljubljana:

1. Samo KRIVIC, študent FSPN
Do sedaj je opravljal več dolžnosti v komisijah na področju mednarodnih odnosov v okviru OK ZSMS Jesenice, RK ZSMS in klubov OZN. V zadnjem obdobju je bil predsednik komisije za mednarodne odnose in član predsedstva UK ZSMS Ljubljana.
2. MARJETICA ŠKERGET, študentka Pravne fakultete
Do sedaj je aktivno delovala v ZSMS na fakulteti in v OK ZSMS Murska Sobota. V zadnjem obdobju je bila članica predsedstva OO ZSMS Pravne fakultete in predsednica zbora študentov II. letnika. Je član ZKS.
3. IGOR LUKŠIČ, študent FSPN
Do sedaj je bil aktiven v OK ZSMS Novo mesto, kjer je bil sekretar KMKS in član predsedstva OK. Aktivno je deloval tudi v organih družbenopolitičnih organizacij v krajevni skupnosti. Je član ZKS.
4. BOJAN MAKOVEC, študent Pravne fakultete.

Je član predsedstva OO ZSMS na fakulteti in sekretar KMVI pri OK ZSMS Ljubljana-center. Aktivno je delal tudi v organih OO ZKS na fakulteti. Je član ZKS.

5. PAVLE PENSA, študent Pravne fakultete
Aktiven v ZSMS je bil že v gimnaziji, kjer je bil predsednik OO. Po prihodu na fakulteto je aktivno delal v OK ZSMS Ljubljana Center, kjer je bil predsednik OK. Opravljal je tudi zadolžitve pri RK ZSMS, kjer je bil sekretar KMVI.

6. VLADO DIMOVSKI, študent Ekonomske fakultete

Do sedaj je opravljal več pomembnih zadolžitve pri OK ZSMS Ljubljana-Bežigrad, kjer je bil predsednik KMVI in član predsedstva. Sedaj opravlja tudi funkcijo podpredsednika OK ZSMS Ljubljana Bežigrad, kjer je bil predsednik KMVI in član predsedstva. Sedaj opravlja tudi funkcijo podpredsednika OK ZSMS Ljubljana-Bežigrad. Je član ZKS.

7. BOJANA KRIZJMAN, študentka Filozofske fakultete
Aktivno je delala v ZSMS že na gimnaziji. Bila je članica predsedstva OK ZSMS Grosuplje. Po prihodu na fakulteto se je takoj vključila v delo na samoupravnem področju. Bila je udeleženka treh mladinskih delovnih akcij, kjer je vodila informativno dejavnost. Je članica predsedstva OO ZSMR PZE-pedagoška. Je član ZKS.

8. DANICA FINK, študentka Filozofske fakultete
Aktivna v ZSMS je bila že v gimnaziji, kjer je bila članica predsedstva OO ZSMS. Aktivno je delala tudi v OK ZSMS Trbovlje, kjer je bila član predsedstva OK. Je delegatka v Družbenopolitičnem zboru SOB Trbovlje. Na RK ZSMS je delala v KMKS. Na FSPN je bila član sekretariata in sekretar OO ZK. Od leta 1980 je tudi član sekretariata UK ZKS.

9. ALJOŠA LJUBIČ, študentka Pedagoške akademije

V delo DPO se je vključila že v gimnaziji, kjer je opravljal več najodgovornejših funkcij v OO ZSMS in OO ZK. Z aktivnostjo je nadejala tudi na pedagoški akademiji, kjer je opravljal tudi funkcijo sekretarja OO ZSMS. Je član ZKS.

10. BORUT GERSAK, študent Medicinske fakultete

Aktivnost v ZSMS je usmeril na področje raziskovalne dejavnosti. V OO ZSMS opravlja delo predsednika raziskovalne komisije. Sodeluje tudi pri reviji Medicinski razgledi, kjer je urednik (odgovorni) revije.

ČLANI PREDSEDSTVA PO FUNKCIJI:

1. MITJA MARUSKO - glavni in odgovorni urednik Tribuna
2. UROŠ MAHKOVEC - glavni urednik Radia Student
3. HARIS BRČKALIJA - predsednik Aktiva ZSMS v študentskem centru

PREDLOG KANDIDATOV ZA ČLANE
NADZORNEGA ODBORA:

1. ZVONE HOCEVAR - Predsednik, študent Medicinske fakultete
2. ANDREJA ŽUŽEK - študentka Ekonomske fakultete
3. DARJA ZUPANČIČ - študentka Pravne fakultete

PREDLOG ZA GLAVNEGA UREDNIKA
"KNJIŽNICE REVOLUCIONARNE TEORIJE"

IGOR BAVČAR, roj. 28. 11. 1955 v Postojni, absolvent FSPN. Sedaj profesionalno vodi marksistični center pri RK ZSMS. V ZSMS je aktiven od l. 1974. Bil je član predsedstva OK ZSMS Ljubljana-Siška, OK ZSMS Ljubljana-Bežigrad ter član predsedstva UK ZSMS Ljubljana. Aktivno je deloval v uredništvu časopisa Tribuna kot urednik za univerzo, teorijo. Bil je tudi glavni in odgovorni urednik Tribuna. Pri časopisu Tribuna sedaj opravlja še dolžnost urednika za teorijo.

Na področju teoretičnega in publicističnega dela je objavil več teoretičnih člankov, opravljal pa je tudi veliko število predavanj za člane ZSMS. Je tudi član sekcije za idejnopolično izobraževanje pri Marksističnem centru CK ZKS. Član ZKS od leta 1973.

PREDLOG ZA ODGOVORNEGA UREDNIKA
"KNJIŽNICE REVOLUCIONARNE TEORIJE"

TOMAŽ MASTNAK, roj. 25. 10. 1953 v Celju. Po diplomu na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo je vpisal in uspešno končal magistrski študij na oddelku za filozofijo Filozofske fakultete v Ljubljani. Od leta 1977 dela kot urednik za marksistično literaturo pri Cankarjevi založbi v Ljubljani. Bil je tudi član uredništva časopisa Tribuna in je še član uredništva Časopisa za kritiko znanosti. Prav tako je član Sekcije za marksistično publicistiko Marksističnega centra pri CK ZKS ter član Odbora za knjigo pri Kulturni skupnosti Slovenije. Član ZKS od leta 1971.

VŠČEMO NOVINE

urednika za univerzo

Za opravljanje del in nalog zahtevamo:

- univerzalne sposobnosti
- potoprijemnost v položaj 6 študenta in v ocenjen njeovih problemov
- posedovanje organizacijskih sposobnosti
- obvladovanje tipkanja z dvema prstoma

i.t.d.

urednika za teorijo

Za opravljanje del in nalog priporočamo:

- da kandidat poseduje arzenal teoretskega znanja in da mu uporaba le-taga ne dela večjih problemov
- da mu interesi delavskega razreda niso popolna neznanca
- da mu kritika politične ekonomije ne producira dodatnega žolča
- da pojavne oblike razrednega boja v jugoslovanski družbi ne ostajajo neopažene v njegovi produkciji tekstov.
- i.t.p.

Prijava in prijavitelce sprejemamo v prostorih uredništva v času uradnih ur.

UVOD

Sedanje razmere v visokem šolstvu in v družbi nasprotno zahtevajo angažirano, zavestno delo vseh socialističnih subjektivnih sil, med njimi tudi ZSMS. Obstoječa gospodarska kriza je v veliki meri posledica neaktivnosti, prav teh sil, ki so stale (in še stojijo) na pozicijah popolnega podrejanja okolju in razmeram, prepričanju o popolni oblasti abstraktivnih forumov in individuumov ali pa vsemogočnosti t.i. objektivnih pogojev, na katere se ne da vplivati.

Zato so te sile velikokrat pasivne spremljevalec dogodkov in niso pripravljene prevzeti odgovornosti za razvoj in spreminjanje razmer. Zato so lahko prevladala stihijska gibanja v gospodarstvu in administrativno biokratsko ukrepanje kot odgovor (rešitev?) na to. S tem je boj za samoupravljanje ostal pri frazah, kar pomeni, da nimamo opraviti le z gospodarsko krizo, temveč tudi z družbeno krizo, reševanje ene brez druge ni možno.

Zato je nujno, da se Zveza socialistične mladine Slovenije na Univerzi E. Kardelja v Ljubljani konsolidira in postane realna socialistična subjektivna sila, ki bo svojo aktivnost usmerila v temeljna razredna protislovja naše družbe, predvsem pa na tista področja, od katerih je neposredno odvisen položaj študenta ter vsebina in oblike visokošolskega študija.

Osnovne postavke delovanja UO ZSMS morajo biti:

- 1) delo med ljudmi in z njimi
- 2) idejno osveščenost in jasno usmeritev v socialistično samoupravljanje kot politični in ekonomski sistem

To pomeni, da moramo stalno krepiti idejno in teoretsko osnovo dela v ZSMS na vseh nivojih, tako z neprestanim izobraževanjem kot s sprotno analizo konkretnega stanja in to uporabljati za krepitev delegatskega sistema, samoupravljanja kot političnega orožja v boju za socializem. Prav delegatski sistem je mesto, kjer je potrebno uveljaviti skupne interese proti parcialnim. Za uveljavitev te usmeritve je potrebno voditi brezkompromisen spopad z oportunističnim v ZSMS in uveljaviti osebno odgovornost članov in kolektivno odgovornost organov ZSMS.

Posamezne akcije in ukrepi ZSMS morajo biti tako zastavljeni, da bodo sestavni del boja za dolgoročne cilje, ne pa le trenutni ukrep za gašenje problemov. Ker politično delo UO ZSMS obsega problematiko, ki je pogosto širša od zgolj univerzitetne, mora biti iniciator aktivnosti tudi v širši družbeni skupnosti in koordinirano delovati skupaj z drugimi subjektivnimi silami.

Konkretno pomeni takšna usmeritev organizacije, da javno zavzema stališča, postavlja zahteve, sprejema naloge ob vseh širših problemih družbe in še posebej študentov, da vsebinsko pripravlja zbornice študentov, da se preko svojih članov vključi v vsa področja, kjer študentje živijo in delajo in na ta način tudi preko klubov in društev uresničuje svojo frontno usmeritev.

Pri tem ne smemo dopustiti, da bi forumi odločali o delu npr. društev - linijo ZSMS je treba zagotoviti (se zanjo boriti) preko članov ZSMS v teh društvih in v drugih okoljih, kar pa zahteva od njih veliko samoiniciativnosti in prevzemanje odgovornosti. S tem je potrebno oživiti področja in zagotoviti vpliv ZSMS od občudjskih dejavnosti do mednarodnih odnosov.

Za svoje delo na vseh področjih in nivojih moramo v čim večji meri izkoristiti Tribuno, Radio študent in Časopis za kritiko znanosti - tako za informiranje kot za teoretsko izobraževanje in analizo konkretnosti. Da bi lahko dejansko zaobjeli vsa ta področja s specifičnimi problemi v enotno akcijo ZSMS, se morajo usmeritve, stališča in naloge oblikovati na tematskih problemstih konferencah univerzitetne organizacije ZSMS na eni strani in z doslednim uveljavljanjem samoupravljanja z delegatskim, tako da zaživijo in se vsebinsko okrepijo zbori študentov in študentske delegacije v celoti in v medsebojni povezavi.

Pri tem je potrebno najti oblike, katere bodo uveljavile direktno odgovornost delegacij zborom študentov in zagotavljale koordinirano nastopanje delegacij, npr. konference delegacij. Pri problemih, katerih zahtevajo usklajevanje (poenotenje stališč brez kompromisov) nujno izvesti po čim bolj demokratični poti (npr. skupni zbori), ker samo tako sprejemanje sklepov zagotavlja tudi njihovo široko izvajanje. Priprava in izvedba takšnih zborov in delo delegacij je bistveno področje dela tako ZSMS kot ZK, ki morata zagotoviti tudi široko informiranje.

Tematske konference ZSMS morajo biti vsebinska podlaga za delo organizacije na tem področju. Glede na stanje, v katerem smo, se postavljajo kot prioriteten naslednji sklop:

- družbenoekonomski odnosi v visokem šolstvu (pedagoško in raziskovalno delo) s politično oceno razmer na univerzi
- socialni položaj študentov z analizo mehanizmov, s katerimi se ta položaj urejuje
- kvaliteta študija in znanstveno-raziskovalno delo študentov
- občudjske dejavnosti (društvene organizacije, šport)

Zastavitev konkretnega reševanja problemov mora biti usmerjena predvsem v delegatski sistem tako na nivoju oddelkov, fakultet in univerze, kot v posebne izobraževalne in raziskovalne skupnosti ter direktno preko ZSMS v družbeno-politične zbornice.

Konkretizacija nalog

1. Vsaj enkrat mesečno izvedba tematskih sej UK ZSMS, ki določajo politične usmeritve. Konference pripravljajo delovne skupine, ki jih imenuje predsedstvo UK ZSMS.

- Teme
  - družbenoekonomski odnosi v visokem šolstvu s politično oceno razmer na univerzi
  - socialni položaj študentov
  - kvaliteta študija in znanstveno-raziskovalno delo študentov
  - občudjska dejavnost

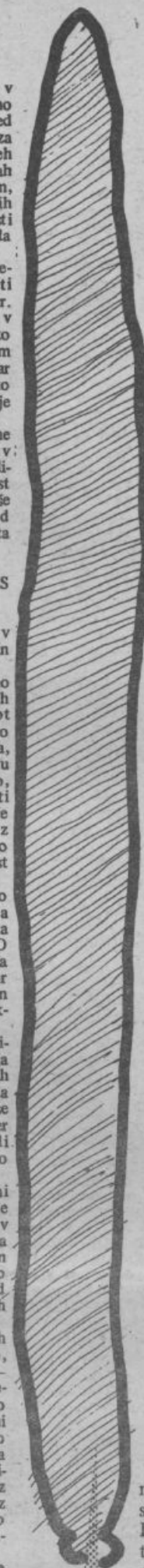
2. Delo z delegacijami študentov na vseh nivojih in priprave zborov študentov, kateri morajo vsebovati naslednje vsebinske elemente

- analiza konkretne situacije
- način pristopa k akciji
- konkretne zadolžitve

Pri tem je potrebno zagotoviti tudi izvajanje sklepov, za kar smo kot družbeno politična organizacija tudi odgovorni.

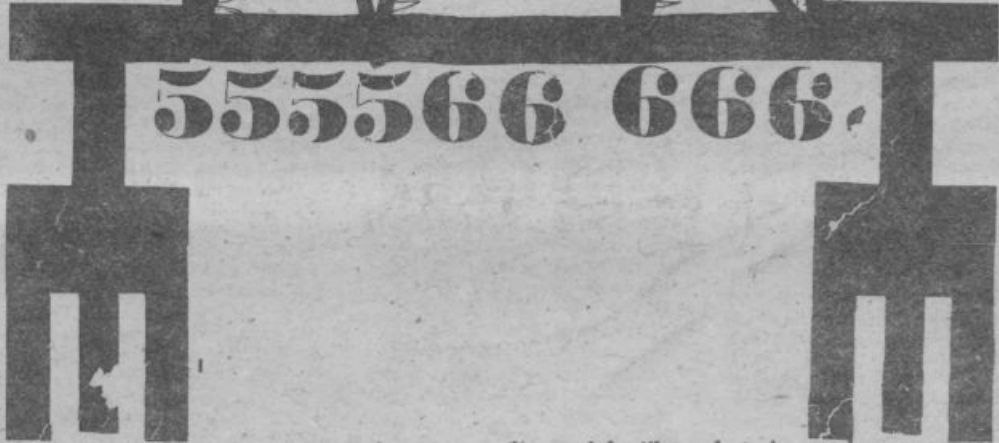
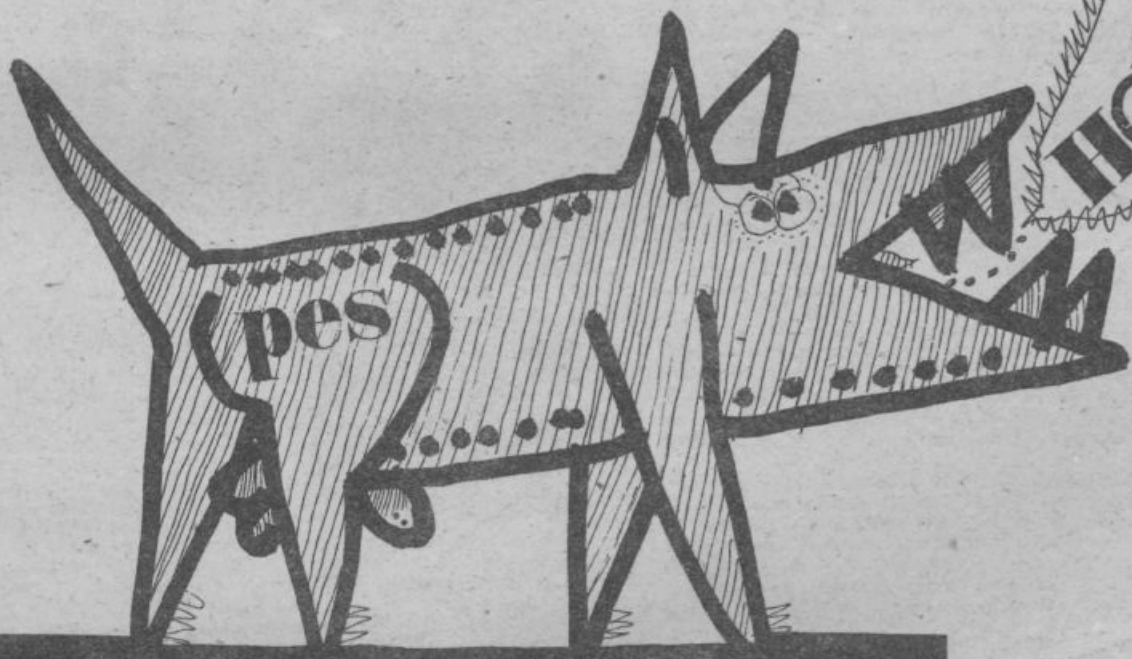
3. Organizirati reševanje konkretnih problemov študentov po oddelkih in VDO-jih.

- 4. V OO ZSMS, UK ZSMS in na sejah UK ZSMS sprotno idejno politično ocenjevanje
  - razmer v svojem okolju
  - delovanja ZSMS
  - dela samoupravnih teles in študentskih

ripetljaj PRi 5 LAYaY psi

še EN pr'petljaj psi layayo TU DI pri šesti

Silne muke razprav, pogovorov in vsakršni napor delovne skupine za pripravo programsko-volilne seje Univerzitetne konference ZSMS Ljubljana so v četrtek, 12. 11., slednjič pripetile z ustreznimi materiali opremljeno konferenco. Pripetilo se je tudi šestnajst predstavnikov OO ZSMS Univerze Edvarda Kardelja, ki so zašli v predavalnico FNT-montanistika ravno v času, ko naj bi se začela seja, in zakrivil, da se je le-ta tudi zgodila. Prav teh šestnajst lahko obtožimo tudi za nesklepčnost prisotnih - če bi se tedaj ne znašli tam, bi konference sploh ne bilo in pripravljalec bi ostalo nekaj več časa za gojenje iluzij. Preostane jim le, da se sprašujejo, ali je bila konferenčna pobuda pre-zgodnja ali prepozna, nam pa, če je sploh bila pobuda.

Za osište razprave je bil ponujen Predlog programa UK ZSMS, ki je logična posledica in vzrok Poročila o delu UK ZSMS za obdobje januar-oktober 81. Družijo ju pavšalno navržne splošne „ugotovitve“; ki se neobvezno in neobvezujoče vlečejo ena iz druge in ki so očitno spodletel poskus analize situacije na Univerzi Edvarda Kardelja. To je potrdila že udeležba na konferenci, zlasti pa odziv prisotnih delegatov na „izziv“, za kar sta se hotela imeti Poročilo in Program.

Delegacija iz baze je namreč odgovorila z molkom, ki ga je skušalo delovno predsedstvo razložiti le na dva načina, namreč:

- 1. prisotni Poročila o delu in Predloga programa niso prebrali oz. obravnavali v svoji OO;
- 2. z napisanim se vsi strinjajo.

Kasneje se je izoblikovala vsaj še ena možna interpretacija, ki jo je konferenca tudi potrdila. Nekateri delegati so se po izzivanju le opogumili

in spregovorili o vsakdanjiku, s katerim se ubadajo na vsaki fakulteti po svojih specifičnih možnostih in zmožnostih, npr. o klubih štipendistov, ki zaenkrat delujejo le po teritorialnem principu (po občinah) in kjer soočajo svoje interese štipenditorji in štipendisti. Predlagali so, da bi podobne oblike dela uvedli tudi na fakultete, saj bi ta dokaj prijemljivi, če že ne konkreten problem, gotovo pritegnil precej študentov, s tako organizacijsko obliko pa bi tudi presegli privatno in posamično ukvarjanje s štipendijsko politiko in hkrati zagotovili boljšo informiranost. Mladinska organizacija lahko le tako preraste svojo amorfnost „ukvarjanje s samo seboj“, torej s tem, ali naj sploh obstaja. Njeno gonilo v zdajšnjem univerzitetnem prostoru so lahko le specifični interesi študentov, ki se morajo soočiti z drugimi in ob tem ostriti lastna stališča ter argumente.

Čeprav je ostal predlog neizoblikovan in nedodelan, kaže na zavzetost in organizacijsko iniciativo, ki se na posameznih fakultetah prilagaja različnim pogojem.

Takšni zastavitvi dela se Program izogne in ostaja pri pridiganju o konkretnosti, ki jo razume takole. „Konkretizacija nalog:

- 1. Vsaj enkrat mesečno izvedba tematskih sej UK ZSMS, ki določajo politične usmeritve. Konference pripravljajo delovne skupine, ki jih imenuje predsedstvo UK ZSMS. Teme:
  - družbenoekonomski odnosi v visokem šolstvu s politično oceno razmer na univerzi
  - socialni položaj študentov
  - kvaliteta študija in znanstveno-raziskovalno delo študentov
  - občudjska dejavnost itd.

Na limanice tako abstraktne „konkretizacije“ se najbrž ne bo ujelo mnogo navdušenih aktivistov, toda delujočim na UK-ju že po definiciji ne pridejo do živega niti izkušnje iz njihove lastne, neposredne zgodovine. Vsako leto znova „pozabijo na staro“ in začenjajo znova z ničle, ki se kmalu izkaže za nič nečesa. Zastavijo si program dela, „delo samo je usmerjeno predvsem v pripravo gradiv in analizo razmer“ (Poročilo), dokler z izpitnimi roki ne skopnijo še poslednji for-umski delavci. (Lanskega maja jih je preživelo 5) Celo ko se lotevajo - za takšne razmere - gigantskih akcij, kakršna je bila npr. priprava in izvedba lanske letne ankete o življenjskih pogojih študentov, se morajo ustaviti na pol poti, namreč tam, kjer bi morali podatki, odstotki in številke postati orožje in argument. Vsaka nadaljnja anketa

nastaja le sebi v namen, avtorjem v tolažbo. Zato pa z izgovorom, da je delo obsežno, se jim ni treba lotevati česa bolj bolečega...

Ta zavora je razvidna tudi iz „Osnovnih postavk delovanja UK ZSMS“, kot jih deklarira Program:

- „1. delo med ljudmi in z njimi
- 2. idejno osveščenost in jasna usmeritev v socialistično samoupravljanje kot politični in ekonomski sistem.“

Ze prva točka kaže na to, da se ima UK ZSMS za „zavestno subjektivno socialistično silo“, ki je ne gane potreba po spreminjanju same sebe, da je torej nad „ljudmi“ lebdeči posebek, ki se včasih izrecno odloči, da se bo spustil mednje in se z njimi osveščevalno in usmerjevalno ukvarjal.

To je tudi ovira, da bi UK brala svoj Program drugače kot ga piše, morda kot simptom svoje lastne pozicije in s tem izhodišča vsakršne analize.

Ob Predlogu programa pa se moramo ustaviti še pri točki, ki zadeva informiranje. Zapisano je, „da moramo za svoje delo v čim večji meri izkoristiti Tribuno, RS in ČKZ - tako za informiranje kot za teoretsko izobraževanje in analizo konkretnosti“, in da morata tako ZK kot ZSMS zagotoviti „široko informiranje“.

Tudi konferenca je po svojih močeh izrekla „mnenja in priporočila“ da je nujno zagotoviti obojestranski pretok informacij na relaciji fakulteta - UK ter RS, Tribuna in ČKZ, toda pri tem je tudi ostala. Preden sploh lahko izrečemo tako suvereno zahtevo, moramo poznati možnosti in sedanje oblike obveščanja na fakultetah, ki so predvsem ustrezen odraz dela OO-jev in delegatskega sistema. Tudi neinformiranje je informacija, to lahko potrdi primer Tribune, ki ne informira, ne problematizira in ne dohaja situacije na Univerzi, hkrati pa je prav njena pojavnost najzgovornejša informacija o stanju, ki ni odvisno le od nekaj posameznikov, ki si naložijo funkcijo „subjektov“, „ddajnikov“ za 17.000 „sprejemnikov“ (Skupaj z RS smo npr. pred dobrim mesecem poslali na vse OOSMS vabila za sestanek sodelavcev, dopisnikov in firboev, a smo se ga udeležili le gostitelji).

Pokončajmo to odvečno mesto z neumestnim vprašanjem, ali lahko soobstajajoče visokošolske delovne organizacije zaceli v Universitas še kaj drugega razen imena Edvarda Kardelja...

(i.v.-f.)

DI pri šesti

HOW, HOW

ŠTUĐENTSKI SERVIS

vloga in status
kijo ima pri
RES

Socialno-ekonomske položaja študentov

12345

Kot smo objavili v prvi številki TRIBUNE, bomo v letošnjem letu (šolskem seveda) skušali več pozornosti posvetiti študentskemu centru (ŠC), pa ne samo njemu, kot delovni organizaciji posebnega družbenega pomena, ampak tudi Delovnim enotam (DE), ki so notranji sestavni deli ŠC, kjer prav tako potekajo določene samoupravljalne funkcije. Dejstvo je, da sta „bliž in beda“ ŠC zasleplila globljo analizo posameznih enot v okviru ŠC. Če so se enote obravnavale, so se le v odnosu do ŠC, v smislu koristnosti ali nekoristnosti, materialne seveda, niso pa analizirali stanja v posameznih enotah; vse je ostalo le na relacijah.

Tribuna oz. člani in nečlani uredništva za univerzo si bomo prizadevali, da analiza teh pojavov ne bo ostajala zgolj na ravni spoznavanja obstoječega, težili bomo predvsem h kritičnemu vrednotenju in odpravljanju negativnih odklonov, ki zavirajo prizadevanja za uveljavljanje samoupravljanja v ŠC. DE ŠS je vsekakor tista delovna enota, ki zasluži gotovo posebno pozornost, ne le v kategorialnem, študentskem prostoru, ampak tudi v družbenem nasploh.

Kot uvod v problematiko ŠS objavljamo intervjuja z vodjo DE ŠS, Rožo Šile, in novoizvoljeno predsednico UK ZSMS, Viko Potočnik, ki sama na sebi kažeza na navidezno jasnost, ki jo ima ŠS pri reševanju socialno-ekonomskega položaja študentov, in vidno nejasnost, ki jo ima ŠS, kot delovna enota v okviru ŠC in kot delovna organizacija posebnega družbenega pomena.

Slika v ŠS na Boršnikovem trgu (št. 2) je iz dneva v dan ista. Nabito polna čakalnica, študentje čakajo na dela, ki jih objavlja referent preko mikrofona. Vprašamo se, kaj ta servis ponuja, kje je pravzaprav motivacija za naravnost študentov k delu. Je to potreba za delom zaradi potrebe same? Nevednež bi celo pristal na take trditve, toda zajec tiči v povsem drugem grmu. Servis, prvič, posreduje začasna in občasna dela študentom, drugič, motivacija študentov je tu povsem jasna, ne delo, ampak čim višje urne postavke. Bolje je plačano, manjša je ponudba, večje povpraševanje. Potrebe študentov se zreducirajo na naravne potrebe, v prevedenem smislu — pomanjkanje in težnja po minimalnih potrebah vodita najprej v zadovoljitev materialnih potreb.

Gledano z eksistencialnega vidika — težnja po zadovoljevanju primarnih potreb (hrana, stanovanje idr.) vodi študenta v prostitutiranje, posebej tiste, ki so iz socialno ogroženih družin in brez štipendij. Škarja se na tak način tako že bolj ožijo, saj je jasno, da tudi kvaliteta in uspešnost študija ne gresta v zaželjeno smer, vse vodi v še večjo socialno diferenciacijo. V taki situaciji se potem lahko tudi sprašujemo, kaj je kvaliteten in sprotni študij, kako ga doseči.

Kot je omenjeno tudi v intervjuju, moramo vsekakor potegniti črto med povpraševanjem na ŠS in npr. izpitnimi roki, saj je večje število prisilcev takrat, ko ni večjih obveznosti, kar je povsem razumljivo spriču dejstva, da ne gre le za tiste najbolj ogrožene študente, ki z materialnimi sredstvi, ki jih dobijo preko ŠS, zadovoljujejo osnovno, primarne življenjske potrebe; gre tudi za druge kategorije bolj ali manj dobro situiranih študentov, ki zadovoljujejo tudi druge vrste potreb s sredstvi, ki jih zaslužijo z delom preko ŠS.

V sedanjem trenutku je vloga ŠS prav gotovo preciznejša, saj predstavlja ventil, skozi katerega si študentje ob stalni rasti življenjskih stroškov oz. t.i. študentske košarice, zagotavljajo minimalna, celo eksistencialna materialna sredstva. Postavlja pa se drugo vprašanje, dejanski položaj in vloga ŠS v združenem delu.

S prodajanjem delovne sile v pogojih blagovne produkcije se študentje prostitutirajo. V situaciji, ko je stopnja rasti zaposlovanja administrativno blokirana (število zaposlenih ni padlo, raste pa število nezaposlenih — tistih, ki so končali šolo), se zmeraj narašča produktivnost in podjetja z obstoječo tehnologijo iščejo predvsem gibljivo in čim cenejšo delovno silo. S tem preprečujejo npr. izpade proizvodnje (gre za nadomestilo bolnih delavcev za tekočim trakom, čim hitrejšo opravilo posameznih časinskih konkretnih del).

Najprimernejša delovna sila v teh pogojih je tista, ki ni vezana in ki se prodaja (prostitutira) za honorar in ne za redni osebni dohodek — to pa so študenti, ki se morajo preživljati z lastnim delom, da študirajo, in se bolj ali manj sami reproducirajo za družbene potrebe. Finančni promet v ŠS se narašča, ponujena dela pa so za krajše obdobje in slabše plačana, kar je logična reakcija manjše ponudbe in večjega povpraševanja. Torej kapital tudi ne ta način znižuje stroške, ki jih ima z reprodukcijo delovne sile, in to tako, da mu taisti študentje usterjajo celo presežno vrednost, nimajo pa skoraj nobene izmed pravic, ki izhajajo iz dela. Ko jih kapital ne potrebuje več, se jih kratko in malo znebi in so zato kot taki — armada rezervne delovne sile.

Ker študent ni pogodbeno vezan, delovnim organizacijam ni treba plačevati dajatev. Tako sta zadovoljni obe strani, volk je sit in koza cela. Pravica študenta kot delovne sile je zreducirana na pravico dela z družbenimi sredstvi, ki pa niso podlaga za uresničevanje študentskih pravic, odgovornosti in odločanja o rezultatih dela v združenem delu. V honorarnem delu študentov se tako skrivne nezakonite akumulacije sredstev, saj presežna vrednost, s katero bi moral razpolagati tudi študent, ostaja tisti delovni organizaciji ali OZD, ki je študenta nejele, ostalo (10%) pa gre preko posrednika, to pa je ŠS, v študentski center. Velikost akumulacije in presežna vrednost je predvsem odvisna od splošnih gospodarskih gibanj, ki pa sedaj ne prosperirajo. ŠS tako posreduje tistih famoznih 10% presežne vrednosti, za katero potem poteka bitka med zainteresiranimi institucijami znotraj ŠC, vendar o tem pozneje.

Omenimo naj, da pri zaposlitvi preko ŠS študent ne plačuje nobenih dajatev, prav tako pa ni socialno zavarovan. Vsaka OZD, ki zaposli študenta za krajši čas, je po zakonu dolžna tega študenta tudi zavarovati za primer nesreče ali nezgode pri delu. Nastopilo po tehnične težave, če OZD ali delovna organizacija potrebuje študenta le za nekaj ur; tu potem ni časa za sklepanje pogodb in za zavarovanje. ŠS bi moral tu iskati rešitev v sklopu, ki bi omogočal, da bi študente avtomatsko zavarovali in za katerega bi morale dobiti pooblastila delovne organizacije, ki naročajo študente. Na osnovi tega pa bi potem zaračunali sredstva za ta sklop.

Sicer pa že dosti poje naslednja ugotovitev: V ŠS so lahko vpisani le študentje, ne študentje oz. tisti brez statusa pa ne, saj za to, kljub temu, da bi jim ŠS posredovalo delo (pa jim ga ne), delovne organizacije in OZD niso pripravljene plačevati prispevka iz delovnega razmerja; tako status študenta ni le korist študenta samega, ampak tudi korist delovnih organizacij.

Za mlajše in kot zanimivost podatke, da študentje obiskujejo ŠS že 13 let. 21. novembra bo namreč preteklo natanko 13 let, odkar je bila po sklepu Zveze študentov Jugoslavije in Univerzitetnega odbora Ljubljane ustanovljena ta posebna storitvena dejavnost. Ko opredeljujemo družbeno vlogo servisa, moramo izhajati iz posebnega družbenega pomena dela, ki ga opravlja, in vzajemne povezanosti in pogojenosti med delom na eni strani in že omenjenimi materialnimi pogoji študentov in učencev na drugi strani. Šlo naj bi potemtakem za dvojni motiv, ki naj bi ga imel ŠS pri študentih, na eni strani omenjeni socialni pri premagovanju gmočnih težav, po drugi strani pa naj bi ŠS dobival čedalje večji pomen v samem vzgojno-izobraževalnem procesu oz. usmerjenem izobraževanju — v smislu vključevanja mladih v proces proizvodnje, samoupravljanja ter ne nazadnje približevanja dela in študija s tem, da jih usmerja na tista področja dela, ki ustrezajo stroki. S tem omenjam vsebinsko samih intervjujev, ki bi ju dopolnil ter prikazal nekatere probleme iz drugega zornega kota.

Če se vrnemo nazaj k motivom, je treba vedeti, da omenjeni drugi motiv še ni toliko prisoten, da bi se trkali na prsa in govorili, kako uspešno ŠS usmerja študenta v njegovo lastno stroko študija. Če je ŠS uspelo približati strokovnost dela za to usposobljenemu študentu, je to že zmeraj bolj stihijaska potreba OZD, delovnih organizacij, ki hočejo imeti strokovno delo hitro in kvalitetno opravljeno, kot pa posledice organiziranega dogovarjanja med vsami subjekti in objekti procesa dela, oz. širše akcije. Enostravno povedano, gre za potrebo tistega študenta, ki je na svojem področju doma. Če se bo ŠS res hotel približati drugemu motivu, to pa je delovno angažiranje mladih, potem se bo moral ŠS povezati z institucijami usmerjenega izobraževalnega procesa ter se organizirati z institucijami na samoupravni osnovi. Institucionalne poti reševanja problematike ŠS bi bilo potrebno najti zlasti v svetih VOZD, PIS ter ustreznih SIS, samoupravnih organih univerze in v skupščinskem sistemu mesta Ljubljane. Kdaj se bo začelo ter tudi končalo to iskanje poti, za sedaj ni znano.

Na drugi strani pa ne smemo pozabiti, da je socialni motiv ŠS še zelo močan, čeprav naj bi v „perspektivi“ ta funkcija ŠS odpadla zaradi urejenega materialnega položaja študentov in samoupravnega združevanja sredstev. Se enkrat je treba vedeti, da šele v perspektivi. (Srčno upam, da bom to dočkal.) Kot dokaz, da je motiv še vedno močno prisoten, navajamo nekaj statističnih podatkov, za katere pa so v ŠS zelo skrivnostni, tako da imamo zaradi tega manj podatkov, kot smo pričakovali oz. hoteli. Vsekakor pa ne bomo ostali le pri teh. Navsezadnje je delo ŠS javno, tako je zapisano v statutu, posloval pa naj bi v imenu in interesu študentov, ne samo tistih na „oni strani šalterja“. Prvi podatek je vzeti iz ankete „Življenjski in študijski pogoji študentov“, ki je zajela 6190 vpisanih študentov v letu 1981, kar pomeni 32,2% vseh vpisanih na mariborsko in ljubljansko Univerzo.

Za delo preko ŠS porabijo študentje povprečno 3,3 ure tedensko; da delajo preko ŠS, je odgovorilo 26,6% študentov, in ti porabijo povprečno 10,2 ur na teden, za ostale dejavnosti pa približno 2 uri tedensko.

Na vprašanje če delo preko ŠS in drugje ovira študenta pri študiju, je 481 (7,8%) študentov odgovorilo, da jih delo ovira, 625 (10,1%) študentov ovira včasih, 1007 (17,9%) študentov delo preko ŠS ne ovira, 2507 (40,5%) študentov ne dela preko ŠS, 1470 (23,7%) študentov ni odgovorilo na to vprašanje.

Primerjave podatkov kažejo, da je od skupnega števila vpisanih študentov v ŠS leta 1976 delalo 68%, v letu 1977 pa 75%, s tem, da je bilo leta 1977 na razpolago več del. Indeks števila članov ŠS v letih 1977/76 je 127. Od 6303 vpisanih članov v ŠS je bilo 52% članov brez štipendij.

V letu 1980 je bilo v ŠS vpisanih 12.446 študentov, od tega jih je delalo 8870, istega leta je bilo na razpolago 34.434 zaposlitev. Od teh je bilo na servis oddanih 24.969 zaposlitev, študentje sami pa so si našli približno 9465 zaposlitev. V prvih devetih mesecih lanskega leta je bilo izplačano za 102.777.135,85 dinarjev študentskih honorarjev, za letošnje leto nam teh podatkov ni uspelo dobiti, ker so nam jih po dolgotrajnem iskanju med goro papirjev ljubezno odvzeli, s pripombo, da tega ne smemo javno objaviti, oz. da ŠS za to ni pristojen ter da je to stvar upravnega odbora ŠC. Tja se še nismo napotili, tako da smo gleda tega še dolžniki. Kljub temu smo za letos dobili podatek, da je vpisanih 13550 študentov, od tega jih je že delalo 9611.

Če interpretiramo podatke iz zgoraj navedene ankete, iz katere se bo dobil še marsikateri koristen in dragocen podatek, potem lahko postavimo že prej omenjeno hipotezo, da porast zaposlovanja študentov preko ŠS negativno vpliva na kvaliteto študija, oz. zavira uspešen študij. Z manjšimi možnostmi za študij pade tudi povprečne ocen, kar ima za posledico zmanjšanje števila točk, ki opredeljujejo višino štipendije in s tem samo znižanje štipendije. Zanimivo bi bilo videti, iz katerih fakultet se preko ŠS zaposluje največ študentov, predvidevamo pa, da predvsem iz tistih, kjer nimajo obveznih predavanj, vaj oz. seminarjev.

Prav tako bi bilo zanimivo videti, s kakšnim številom so zastopani učenci srednjih šol, kakšna je socialno-ekonomska struktura študentov, zaposlenih preko ŠS, treba bi bilo videti tudi druge relevantne podatke, ki so pomembni za razumevanje problematike ŠS in študijskih. Vsekakor bomo te podatke skušali dobiti, sicer pa se sprašujemo, komu so potem potrebni kupi papirja in formularjev, če se jih ne uporabljajo za obdelavo. So mogoče tam zato, da počivajo v arhivih kot kurivo za bodoče mrzle dni, sicer pa stroški za izdelavo potrebnih formularjev (vpisnih, za podaljšanje) verjetno niso tako majhni, gledano z vidika njihove uporabnosti. Za skrajnost se mi postavlja ob trditvi, da bi statistična obdelava bila prevelik strošek, vsaj taki so bili odgovori v preteklosti ob dejstvu, da potrebe za obdelavo ni občutila nobena institucija v okviru ŠC. Sicer pa bi bilo izpolnjevanje že omenjenih kartonov s podatki študijskega boljša, tudi cenejša, če bi se le-to poanotilo z vpisnimi kartoni na fakultetah, seveda pa je predpogoj večja povezanost same univerze.

V poročilih, ki obravnavajo upravičenost združitve študentskih domov in ŠS v študentski center, je rečeno, da je bilo to potrebno opraviti zaradi organizirane arhierije, ki naj bi jo zamenjal samoupravni „trilog“ med uporabniki, delavci in študenti. Samoupravni sporazum je formalno stopil v veljavo 1. 6. 1979. leta. Že sama intervjuja pa nas opozarjata na pomenjkljivosti in nepravilnosti v delovanju ŠC. Tako je to primer nepotrebe po statističnih obdelavah podatkov, nejasen položaj in vloga ŠS v ŠC, nedelovanje samoupravnih organov, UK ZSMS in še in še.

Upravičeno se sedaj lahko sprašujemo, ali je bila priključitev ŠS v ŠC pravilna, je prinesla res toliko pozitivnih elementov. V tripartitnem sistemu je skoraj povsem odpovedala UK ZSMS, ki h kakršnikoli akciji sploh ni pristopila, odpovedala so delegati v delegatskem sistemu, šlo je za spontanost, stihijsko uveljavljanje in konfrontiranje parcialnih interesov ter za vsakdanji empirizem (debate preko okenc na šalterjih, glej intervju) ŠS priključitvijo v ŠC je ŠS izgubil „proste roke“, čeprav naj bi bil ŠS samostojna obrabčunska enota — čisti dohodek ŠS bi se moral ločiti od dohodka ŠC po 111. členu ZZZ.

O delitvi čistega dohodka odločajo v tripartitnem samoupravnem sistemu uporabniki — Univerza E. Kardelja, delavci ŠC in študentje oz. UK ZSMS. Pri združitvi študentskih domov in ŠS v ŠC, so sistemska rešitev ni dovolj energično iskala, vsakoletno doseganje likvidnosti ali težnje po njej ter širitev dejavnosti znotraj ŠC je pomenilo odlaganje sistemske rešitve. Tako je tudi ŠS vpadel kot „deus ex machina“, ki je vlekel in vleče ŠC iz luknje, v kateri je vedno večja zadolženost oz. vedno večja izguba. Zaradi tega se je sedaj pojavil problem še pri obštudijskih dejavnostih. Pred združitvijo je bil namreč ostanek dohodka ŠS namenjen za obštudijske dejavnosti in s tem je tudi Tribuna dobivala svoj delež za svojo dejavnost (preko UK ZSMS), po združitvi ŠS v ŠC pa gre pri vseh obštudijskih dejavnostih zaradi pokrivanja izgub ŠC na slabšo. Od omenjenih 10% dobi UK ZSMS za obštudijske dejavnosti zelo malo, še to pa se potem zreducira na posamezne dejavnosti, katerih delež je premajhen. Takšna pragmatična dejavnost ne vodi nikamor, samo še podaljšuje agonijo, ki nedvomno obstaja.

Dejavnost ŠS bi bilo treba regulirati zakonsko, naj bi bil v sklopu z zakonom o združenem delu, moramo pa pri tem osvetliti še drugo stran te medalje. Zakon sam po sebi ne rešuje ničesar, če se subjekti tega ne zavedajo, če je stopnja zavesti in družbenega ravnanja daleč za zahtevami. Opozarjam samo na to, da ne bi prišlo le do obravnave, kaj naj bi sistemska rešitev v resolucijah prinesla. Tak način dela gre samo v korist birokracije. Rešitev ni v razpravljanju o stvarnosti na podlagi resolucij, ampak v samem delovanju in kreiranju te stvarnosti. Za to pa so seveda potrebni ljudje, ki bodo dejavni na tem področju.

Najbrž ni potrebno zopet ponavljati ugotovitve, da študentje, delegati v svetu ŠC in upravnem odboru niso ravno dejavni, prav tako tudi ne v lastnih okolišjih. Povedati pa je vseeno treba, da je motivacija delegiranih moči doseči le z dejansko možnostjo vplivanja na delo. Nismo pa slepi, da med študenti ne bi videli tudi takih, ki pravijo, da je nepomembno ali celo napačno sodelovati organizirano preko študentskih samoupravnih organov in UK ZSMS. Pri takih gre le za ceneno farso, obarvano z buržoaznimi in oportunističnimi načeli. S takimi pogledi in stališči spajajo vodo na mlin prav tam, kjer žele (hote ali nehote) obstoječe odnose reproducirati. Ob trenutku, ko se je zamenjal kader UK ZSMS, se nahajamo pred nalogo, ki zahteva nadaljevanje začeta dela, ki je bilo opravljeno na področju opradelejanja vloge in statusa ŠS oz. pri izpostavljanju in reševanju socialno-ekonomske problematike študentov, kar vsekakor tudi vpliva na idejno-politične razmere na univerzi.

Če zaključim: za obstoječi sistem zagotavljanja ustreznega družbeno-ekonomskega položaja študentov je značilno spontano, parcijalno reševanje materialnih pogojev študija, tako je tudi funkcioniranje ŠS kot vira sredstev za kritje izgub v ŠC. Na tako reševanje imajo odločilen vpliv splošne ekonomske razmere v naši družbi. Zato se v zaostrenih situacijah slabljenja družbeno-ekonomskega položaja študentov zatekamo k ukrepom, ki hitro, pa vendarle le začasno rešujejo omenjeno problematiko. Nujnost sedanjega trenutka je torej tako reševanje in zagotavljanje družbeno-ekonomskega položaja študentov, ki bo zajelo celovitost te problematike, njeno povezanost in vpetost v uresničevanje sistema usmerjenega izobraževanja, svobodno menjava dela ter kadrovska politika, ki temelji na potrebah združenega dela. V dani situaciji je potrebno razreševati pravni položaj ŠC tako, da pri tem ne bodo ogroženi življenjski interesi mnogih študentov.

Gledano srednjeročno, je potrebno preobrazbo ŠS usmerjati v usklajevanje njegovega mesta in funkcije v vzgojno-izobraževalnem procesu tako, da bo ustavno in zakonito ter samoupravno integriran v sistem samoupravnih socialističnih odnosov med vzgojno-izobraževalnim delom in proizvodnim delom kot organizatorjem ustreznega negrajevanja delovne prakse študentov. V trenutni situaciji se je zlasti potrebno angažirati za ureditev pravnega statusa ŠS, hkrati pa za odpravo dvojnosti prispevkov za zdravstveno zavarovanje študentov, za davčne olajšave in ustreznost vrednotenja dela študentov.

uličIVO

ODGOVOR: Vloga ŠS je prav gotovo precejšnja, saj študentom nudi socialno-ekonomsko varnost; ob porastu življenjskih stroškov si študentje s svojim delom preko ŠS zagotavljajo normalen potek študija, katerega si brez dodatnih sredstev ne bi mogli zagotoviti.

VPRAŠANJE: Kako ocenjujete vlogo Študentskega servisa pri reševanju socialno-ekonomskega položaja študentov?

ODGOVOR: Študentje in dijaki ne bi mogli delovati in študirati brez Študentskega servisa. Je velika pomoč študentom, predvsem tistim iz bolj ogroženih socialnih struktur in tistim, ki ne dobivajo štipendije. V zadnjem času opažamo, da je povpraševanje po delu preko servisa naraslo, kar pa je seveda odvisno tudi od letnega časa oz. od izpitnih rokov.

ODGOVOR: V letu 1972 smo računalniško obdelali te podatke oz. statistične programe, ki smo jih ob koncu vsakega leta izdelali za potrebe študentov o. UK ZSMS in Centra za razvoj Univerze. S priključitvijo k študentskemu centru teh potreb pozneje ni bilo več, prav tako pa je sama računalniška obdelava pomenila velik materialni strošek, katerega je moral opravičevati pred združitvijo ŠS, pozneje pa ŠC. Na upravnem odboru v mesecu oktobru smo kot DE ŠS dali pobudo, da naj bi se računalniške obdelave statističnih programov zopet izvajale, predvsem zaradi tega, ker so zanimive in ker bi na podlagi le-teh pozneje lahko izvedli obširnejšo analizo. Tako upamo, da bomo že ob koncu koledarskega leta te podatke tudi dejansko dobili in jih obdelali.

VPRAŠANJE: Iz prijavnih kartonov za ŠS je lahko dokaj razviden socialni položaj študentov, ki delajo preko servisa. Ali delate analizo teh podatkov in kakšni so rezultati?

VPRAŠANJE: Po pričevanju vodje ŠS je UK ZSMS zahtevala analizo socialnega položaja študentov, ki delajo preko servisa. Vendar do tega ni prišlo. Kje so vzroki za to?

ODGOVOR: Vzroke za to lahko iščemo ravno v tistem obdobju, ko se je ŠS priključil ŠC in je UK ZSMS nekje izgubila pregled nad delovanjem in se je dejansko največ obračalo nekje okrog problema financiranja, kar gre za posodobitev programov in se je ŠC kot tak, ki se ne ukvarja s to problematiko, premalo zavedal kvalitete oz. pomembnosti teh podatkov, ki jih zdaj že leto in pol dobivamo v nekaterih skopih oblikah. UK ZSMS bo ponovno podprla, da te podatke zahtevamo, da dejansko ugotovimo, kdo je ta študent, ki dela, in da na podlagi tega tudi izhajamo pri usmeritvah dela in organizacije ŠS. Tu ne bi smeli biti problem ti tehnični izgovori, ampak dejansko bolj ocena problema, s katerim se zdaj ukvarja UK in vsi subjekti na Univerzi.

ODGOVOR: Žal vam na to vprašanje ne znam odgovoriti. Kot DE ŠS nismo od nikogar dobili želje, da naj bi se ti programi obdelali, prav tako je za nas obdelava predstavljala dokaj velik materialni strošek, poleg tega pa so bili ti statistični programi tudi zastareli, tako kot naša celotna statistična obdelava. Ravno sedaj pa smo priča posodabljanja le-teh, s tem pa bodo narejene spremembe tudi pri samih statističnih programih.

VPRAŠANJE: Rekli ste, da ni bilo potrebe, da bi obdelovali te podatke, kako to, da ne?

ODGOVOR: Situacija se je po priključitvi Študentskega servisa (v nadaljevanju teksta: ŠS) v študentski center (ŠC) spremenila. Mislim, da je bila prej povezava med študenti in ŠS mnogo boljša kot zdaj, ko se največ ukvarjamo s problemom delitve dohodka ŠS v okviru ŠC kot enovite delovne organizacije, manj pa se ukvarjamo z vsebinskim in dejansko značilnim delom in organiziranjem ŠS. Lahko rečem, da imajo delavci, ki delajo na ŠS, dosti poslušala za probleme študentov, ki iščejo delo. Mislim pa, da smo pred situacijo, ko bomo morali globalno oceniti status ŠS v naši družbi, upravičenost njegovega delovanja, in se tudi ponovno vprašati, ali je bila priključitev ŠS k ŠC pravilna poteza oz. koliko je v tej potezi negativnih, koliko pozitivnih elementov.

ODGOVOR: Študentje imajo možnost vplivati na poslovanje ŠS kot DE ŠC preko Upravnega odbora ŠC in preko sveta Študentskega centra, prav tako pa imamo v organih samoupravljanja delegata UK ZSMS. Seveda pa je vse odvisno od angažiranosti le-teh.

VPRAŠANJE: Kakšna je povezava ŠS s predstavniki študentov v ŠC in kakšne so vaše konkretne skupne akcije, koliko lahko študentje odločajo pri pogojih in oblikah svoječasne zaposlitve?

ODGOVOR: Delo ŠS opazujem dve leti in lahko povem, da razen ukvarjanja z zaključnim računom oz. z dohodkom ŠS ni prišlo do konkretnih pobud oz. organiziranih akcij za razširitev dejavnosti; pobude so prišle bolj od delavcev, ki čutijo, da dejansko v teh okvirih ŠS ne more več delovati, sploh glede na trende v razvoju naše družbe. To izhaja tudi iz tega, da imamo probleme z organizacijo UK in z organizacijo študentov v ŠC, ki vidijo še vedno ŠS kot vir zaslužka, ne pa kot obliko, kjer bi se dalo verjetno veliko narediti.

ODGOVOR: S strani študentov ni bilo nobenih pobud za akcije, spremembe, saj so urne postavke v glavnem zadovoljive, del je dovolj, večjih akcij je bilo v letu 1981 dovolj. Glede na to, da dobivajo študentje svoje zasluge v najkrajšem času, saj izplačujemo zasluge vnaprej in ne čakamo plačila s strani OZD (to je bil sklop sveta ŠC), tako da so študentje v glavnem zadovoljni; v kolikor pa bi imeli kakršnekoli predloge, so vabljeni tako na upravni odbor, kot tudi na svet ŠC.

VPRAŠANJE: Kakšni so bili predlogi študentov in za kakšne skupne akcije ste se odločali, dogovarjali?

ODGOVOR: Najverjetneje bo prvi korak, ki ga bo treba narediti, ureditev statusa ŠS, po drugi strani pa ga, kot sem že rekla, temeljito vključiti v usmerjeno izobraževanje in oceniti, ali ima ŠS mesto v ŠC ali ne.

ODGOVOR: Da se študente usmerja v stroke študija, je bila že od nekdaj prvenstvena naloga ŠS; v glavnem nam sedaj to uspeva, saj nam prejšnji statistični podatki in pa trenutni „ročni“ podatki pravijo, da dela v svoji stroki študija več študentov kot na ostalih, za njih „tujih“ delih. Od septembra dalje, se pravi v tem šolskem obdobju, pa se je situacija malce spremenila, saj nimamo zadostnega števila študentov, ki bi želeli delati v svoji stroki, tako da porabimo precej časa, da najdemo študente, ki bi prevzeli takšna dela.

VPRAŠANJE: So že kakšne akcije določene za prihodnost?

ODGOVOR: Studentje smo se malo ukvarjali s to problematiko. Če se sproži ta problem, bodo verjetno tudi prihajali konkretni predlogi, ki pa zdaj niso zbrani, mogoče jih študentje povejo pri okencu servisa ali v kakšni ožji skupini, posebnega obravnavanja tega področja pa ni bilo, zato tudi malo vemo, kakšni so v bistvu problemi.

ODGOVOR: S strani OZD posreduje ŠS predvsem najnujnejša dela, v sedanjem trenutku gre predvsem za krajše zaposlitve, kar študentom tudi najbolj odgovarja, kar so vezani na sprotne študij in se tako za več dni skoraj ne morejo odtrgati od študijskega dela.

VPRAŠANJE: Torej študentje pri kakršnekoli bodoči razširitvi dejavnosti ne bodo sodelovali s svojimi predlogi?

ODGOVOR: V tem trenutku bi lahko rekli, da bolj na individualni podlagi. Določene delovne organizacije zahtevajo študente z določenimi študijskimi usmeritvami, ker gre za zahtevnejša in preciznejša dela, ki jih ne more opravljati kdorkoli. Ni pa bila izpeljana nobena akcija v tej smeri, da bi študentje z določenimi študijskimi usmeritvami opravljali določena dela. Večina študentov – saj vemo, zakaj iščejo delo na servisu – v večji meri motivira določena urna postavka kot pa samo področje dela, ki bi bilo zanj koristno.

ODGOVOR: Do nekako 14 dni nazaj bi lahko rekli, da smo imeli dovolj zaposlitev, predvsem za fante; za dekleta študentke pa je trenutno manj dela. Več je proizvodnega dela, manj administrativnih del, tako da smo bili v preteklih dneh v manjši krizi, kar se tiče ponudb dela za študentke. Prosilci je bilo več, zaposlitev pa manj.

VPRAŠANJE: Ali obstaja povezava med vrsto dela in študentovo študijemsko usmeritvijo?

ODGOVOR: V vzgojno izobraževalnem procesu vidim ŠS kot povezavo med fakultetami in neobvezno prakso študentov v delovnih organizacijah, kot vez med fakulteto in delovno organizacijo.

ODGOVOR: S strani OZD posreduje ŠS predvsem najnujnejša dela, v sedanjem trenutku gre predvsem za krajše zaposlitve, kar študentom tudi najbolj odgovarja, kar so vezani na sprotne študij in se tako za več dni skoraj ne morejo odtrgati od študijskega dela.

VPRAŠANJE: Kakšno vlogo ima po vašem ŠS v vzgojno izobraževalnem procesu?

ODGOVOR: Če pogledamo podatke, ne vidimo kakoga velikega upada del preko ŠS. Če pa bi prišlo do velikih zaostritev, pa UK ZSMS sama kot taka, dejansko ne bi imela velikega vpliva na ŠS. Kajti tu gre za dogovore posameznih delovnih organizacij, ki s svojimi ukrepi in pravilniki zavezujejo ta dela preko ŠS. Upam pa, da bomo v tem konceptu povezanosti ŠS in usmerjenega izobraževanja imeli več vpliva in moči pri povezovanju in koordiniranju dela, pri pregledovanju kvalitete dela, ki ga opravljajo študentje.

ODGOVOR: Do nekako 14 dni nazaj bi lahko rekli, da smo imeli dovolj zaposlitev, predvsem za fante; za dekleta študentke pa je trenutno manj dela. Več je proizvodnega dela, manj administrativnih del, tako da smo bili v preteklih dneh v manjši krizi, kar se tiče ponudb dela za študentke. Prosilci je bilo več, zaposlitev pa manj.

VPRAŠANJE: Kakšne so potrebe gospodarstva po študentski delovni sili, posebno sedaj v stabilizaciji, ko se nekako zmanjšuje pogodbeno delo?

ODGOVOR: Mislim, da smo okrnili dejavnost ŠS s tem, ko smo ga priključili ŠC, da ima mariborski servis dosti bolj proste roke, da se lahko giblje bolj sproščeno, kot se pa lahko ljubljanski. Poleg tega ima ŠC svoje probleme, s katerimi smo se v zadnjem letu predvsem ukvarjali in zanemarjali ŠS.

ODGOVOR: Vrednotenje dela prepuščamo delovnim organizacijam, ker le-te poznajo delo. Mi ga imamo sicer grupiranega in se na podlagi našega bivšega cenika dogovarjamo z njimi, odločitev pa je na strani delovnih organizacij samih.

VPRAŠANJE: Število del ni upadlo, prihaja še vedno dovolj ponudb, ki zadovoljujejo študentsko povpraševanje?

ODGOVOR: Obratno, bil je izpostavljen, samo dejansko pa mi o problematiki govorimo bolj na pamet oz. premalo imamo podatkov, ne samo o ŠC ampak vspovsod, premalo imamo teh analiz, kljub temu da ob vpisu izpolnjujemo ogromno formularjev in papirjev, podatkov pa iz tega ne dobimo, dejansko imamo premalo podatkov o študentih in njihovem življenju, da bi lahko kvalitetno izpeljali akcije in študenta kot takega poznali. ŠS bo moral tudi bolj organizirano pristopiti k povezavi v usmerjenem izobraževanju, ker naj bi tudi on nosil del elementov izvajanja usmerjenega izobraževanja, ne pa da deluje le kot ustanova, ki je ekonomska pomoč študentom.

ODGOVOR: Naročena dela cenimo od 50, 55 dinarjev navzgor, opažamo pa, da so za tista dela, za katere se študentje dogovarjajo sami, urne postavke nižje od naših, tako da je bolj smiselno, da se mi dogovarjamo v njihovem imenu.

VPRAŠANJE: Kakšni so kriteriji za določanje delovne sile v dogovoru z delovnimi organizacijami?

VPRAŠANJE: Ali je študent v primeru nesreče pri delu zdravstveno zavarovan?

ODGOVOR: Na tem precej delamo. Menimo pa, da naj bi bil študent pri vsakem delu le pomoč pri delu v delovni organizaciji. Študent je zdravstveno zavarovan, v primeru kakršnekoli nesreče – iz naših podatkov je razvidno, da je bilo takih primerov zelo malo, morda manjše poškodbe na roki, na nogi – pa naredi študent vlogo v obliki prošnje za odškodninske zahteve za tisti čas, ko ni mogel prevzeti nikakršnega dela. V vseh sedanjih primerih so OZD tudi ugodno rešile prošnje, mislim pa, da bo treba vprašanje zdravstvenega zavarovanja rešiti v drugačni obliki.

VPRAŠANJE: Vemo, da mariborski študentski servis vključuje poleg dajanja začasnih del tudi avtošolo, skriptarnico. Kakšni so drugi načrti ŠS za razširitev dejavnosti?

VPRAŠANJE: Ali je problem socialne problematike študentov dejansko nekako zastavljen v ŠC?

ODGOVOR: Svojo dejavnost nameravamo razširiti s fotokopirnico, da bi po lastni ceni fotokopirali za študente, drugače pa se v tej smeri ne bi razširjali, saj naj bi se sčasoma vključili v program usmerjenega izobraževanja, kar bo od nas dodatno zahtevalo še več dela; zaradi tega dejavnosti v tej smeri ne bi razširjali.

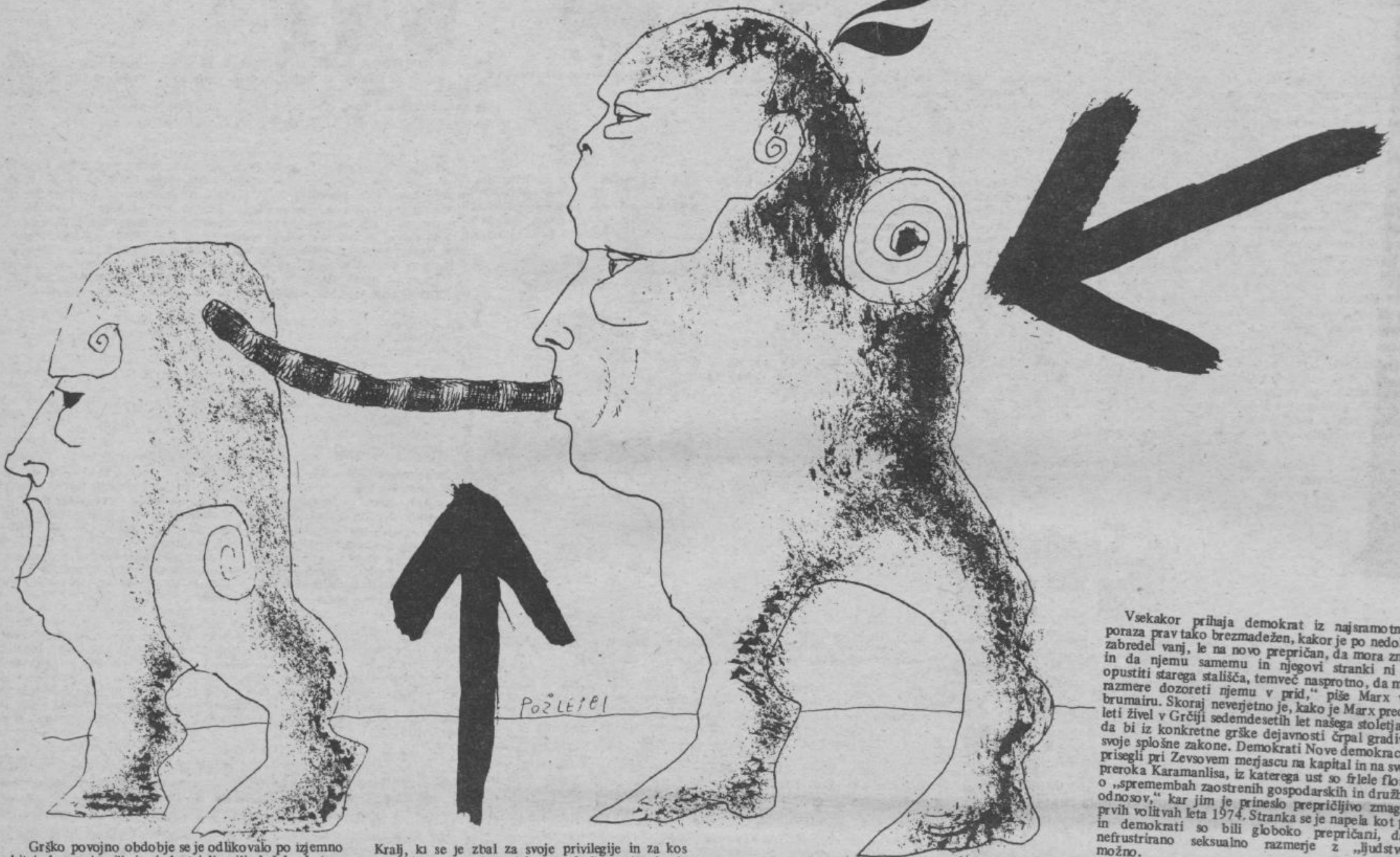
VPRAŠANJE: Kdaj lahko pričakujemo fotokopirnico?

ODGOVOR: Upamo, da v najkrajšem času.

GR vs K WOL / Tve 1 k Rak naprey

2 Koraka nazay

Grško povojno obdobje se je odlikovalo po izjemno hitri deagrarizaciji in industrializaciji dežele, katere označevala gladina stopenj ekonomske rasti se je vzpenjala med najvišje v Evropi. Prej pretežno kmečko prebivalstvo se je koncentriralo v velikih ekonomskih megalopolih, kot sta Atene-Pirej in Solun z okolico, in večji del je s kmečkega pobočja zdrsel med proletariat, deloma pa so se uvrščali med prostirajoče srednje sloje male buržoazije s svojimi trgovinami, obrtjo in malo industrio. Te sociološke spremembe, kot so naraščanje proletariata na eni strani in razvoj kapitala na drugi, so se vseskozi odražale v zgodovini političnih bojev, ki se giblje med mankom politike in cenzuriranimi poglavji diktature.

Posledica mednarodnega položaja Grčije in grškega notranjega položaja v drugi svetovni vojni je bil izbruh državljanske vojne, v kateri so sodelovale partizanske sile medvojnega odporiškega gibanja pod vodstvom KP Grčije in monarhični establishment, ki se je z izkrcanjem Angležev leta 1944 konsolidiral in se postopoma s svojo oblastjo samonanašal po vsej Grčiji. Prvega septembra 1946 je bil pod sumljivimi okoliščinami izveden plebiscit, ki je Grčijo popeljal v monarhijo, katere zasloba so bile angleške čete, ameriški kapital, in represivni državni aparat, v katerem je imel glavno besedo vojaški vrh. Preboden brez večje pomoči od zunaj in v položaju oz. zagati, ko se je z dolarškimi injekcijami začel prvo obdobje ekonomske prosperitete, ki je povleklo za seboj tradicionalno kramarsko zavest Grkov, je bila revolucija, ki se je v svojih povojnih krkljala po jugoslovansko, onemogočena in leta 1944 tudi dokončno zatrta. Toda če parafraziramo Lacana v seminarju Encore, dobi predhodno smisel šele v naknadnem: predčasna revolucija je prisilila in potisnila na oblast najbolj reakcionarne sile, dvor, vojsko, buržoazijo in jih kompromitirala dvakrat hitreje, kot bi jih sicer kompromitiral zgodovinski proces. Zgodovina je na oblasti pogotitila in dvor in vojsko in buržoazijo, da bi v svojem spektaklu izvršila koitus, nato pa jih skozlala iz sebe.

Buržoazija je slavila zmago in jo ovekovečila v ustavi z 11. januarja 1952, katere vsebina je bila rahlo spremenjena in spolirana ustava iz leta 1911, ki je za seboj že imela neslavno preteklost (notranje krize v prvi svetovni vojni, abdikcijo kralja leta 1917 in njegov come back leta 1920, revolucijo v letih 1921-22, republika 1924-26, nato diktatura in končno zopet monarhija z uveljavitvijo ustave iz leta 1911, po polnih 24 letih formalne veljave leta 1935). Ustava iz leta 1911 je odigrala vlogo tragedije, ustava leta 1952 pa je bila njena farsa: bila je povod neprestanih bojev med političnimi voditelji v parlamentu in dvorskimi krogi, tako "idealno" zamišljena delitev oblasti med politično desnico, monarhijo in vojsko pa je požrla samo sebe.

Vrhunec napetosti, vzliščna točka, prelom realnega in imaginarnega, imaginarnega in realnega med temi tremi centri moči, od katerih bi rad vsak odločal brez obeh drugih, je bil dosežen 7. julija 1965, ko je bil premier Georgios Papandreu s svojo vlado kompromisa, ki je šlatanje produkcijskih odnosov razumela kot najperverznejšo erotiko, postavljen pred vrata. Nova vlada Panayotisa Kanelopoulisa je napovedovala splošne volitve za 25. avgust 1967, toda vojska je menila, da sta si parlament in kralj že zapravila svoji šansi in je pred napovedanim rokom za splošne volitve 21. aprila prevzela oblast v svoje roke. Graciozni baletni troboj je bil končan, rezilo je usekalo v naslajevalce Igre, začela se je avantura.

Kralj, ki se je zbal za svoje privilegije in za kos pogače, ki mu ga je vojska vse bolj omejevala, je poskušal 13. decembra 1967 ponovno vzpostaviti meščansko parlamentarno vlado, s katero bi se veliko lažje igral politične igrice, kot pa da mu za vsakim dekretom, ki ga podpiše, stoji v ozadju uniforma z naperjeno puško. Njegov poskus je klavno propadel, tako da je bil prisiljen pobrati šila in kopita in zbežati v Rim. Edina dediščina kraljevine je ostalo ime.

Vojaška hunta se je v prvem obdobju vladanja oblekla v kraljevske kostume in se maskirala za monarhijo. Tako "ljudje delajo svojo lastno zgodovino, toda ne delajo je, kakor bi se njim zljubilo, ne delajo je v okoliščinah, ki so si jih sami izbrali, temveč v okoliščinah, na kakršne so neposredno zadeli, kakršne so bile dane in ustvarjene s tradicijo.

Tradicija vseh mrtvih pokolenj leži kakor mora na možganih živih ljudi. In ko se zdi, da si ravno prizadevajo preobrniti sebe in stvari ter ustvariti, česar še ni bilo, ravno v takih obdobjih revolucionarne krize boječe zaklinjajo duhove preteklosti, naj jim služijo, izposojajo si njihova imena bojna gesla in kostume, da bi v tej stari, častitljivi preobleki in v tem izposojenem jeziku uprizorili nov prizor svetovne zgodovine". Ustava, ki jo je sestavila vojaška hunta po državnem udaru z dne 21. aprila 1967 in jo je dala, aranžirano z bajoneti, v potrdilo z referendumom 28. septembra 1968, je znatno zmanjšala vpliv dvora in pravice monarha, in sicer dvora, ki ga ni bilo več, in monarha, ki je zbežal iz države v azil in ga tudi ni bilo več. Poleg tega so odredbe ustave predvidevale vzpostavlo Doma poslancev s 50 člani, toda z zelo zmanjšanimi pravicami do vlade, ki jo seveda več ali manj sestavljajo uniforme, ob tem pa ne bi posebej omenjali še paragrafov, ki so znatno omejili meščanske svobode in človeške pravice.

Politično življenje v Grčiji je zamrlo in bilo zamrznjeno vse do leta 1973, ko je za 29. julij vojaška hunta razpisala referendum o državni formi: ali še naprej monarhija brez monarha ali republika z vojaško vlado in vojaškim predsednikom. Hunta je referendum dobro pripravila (beri: dobro zastražila) in Grčija je stopila v obdobje druge republike, toda skozi napačna vrata. Po svoji obliki je postala unitarna, po vsebini pa totalitarna republika, s predsednikom, ki je imel karseda največja pooblastila v opravljanju zakonodajne in izvršne oblasti. Toda označevalni mehanizem ekonomske podstati je zopet napovedoval in izsiljeval spremembe v pravno politični nadstavbi, kot so vice versa spremembe v nadstavbi, tajanje eksekucije, sesedanje vojaške strukture obojavajoče klicale k hitrejšemu razvoju produktivnih sil in produkcijskih odnosov.

25. novembra istega leta je ena garnitura vojakov zamenjala na oblasti drugo, končno pa je ciprska kriza v poletju 1974 pognala vojake nazaj v vojašnice. Ljudstvo je po dolgem času spet zaplesalo v čast boga Dioniza. Ta pa se je pojavil v obliki preroka Konstantina Karamanlisa, "starega demokrata", ki je za nekaj let pozabil, da je praktično mrtev, in je znal ljudstvo navdušiti s svojimi obljubami, ljudsko navdušenje pa ga je iz izgnanstva pripeljalo neposredno na krmilo vlade. Izgledalo je, da mu je Grčija padla v naročje kot zrelo jabolko, zato si zdaj oglejmo, zakaj je jabolko sploh padlo in kakšno je v svoji sredici. Nova demokracija, kot se je imenovala stranka, ki jo je ustanovil Karamanlis, je namreč "verovala v pozavne, ob katerih bučanju so se sesedli jerihovski zidovi".

Kljub pospešenemu ekonomskemu razvoju, predvsem industrije, je Grčija ostala pretežno kmetijska in pomorska dežela v razvoju. Izgradnja industrije je v veliki meri slonela na tuji pomoči. Tako je v obdobju od 1949 do 1962 dobila 1.785 milijonov dolarjev gospodarske in tehnične pomoči ("strička Sama", prisiljenega, da je kot cirkuški akrobat med zahtevami grške in turške vlade, stalnimi spori, ozemeljskimi zahtevami in podobno.

Se tista industrija, ki se je razvijala po vojni z ameriško pomočjo, je bila po svoji strukturi predvsem drobna in lahka, na primer prehrambena in tekstilna industrija (na podlagi ovčarstva). Stalni manko kapitala, surovin in energije je povzročal, da se je vsak kapitalist v tem položaju zanašal le nase in vodil produkcijo, kakor se je pač znašel. Rezultat tega procesa je bil naravnost katastrofalen. Leta 1963 je Grčija štela 122.332 podjetij s 471.600 zaposlenih - torej po štiri v vsakem! V poznejših letih je sicer prihajalo do večje koncentracije in centralizacije kapitala, to pa je povzročalo množične bankrote manjših tovarn, delavnic in obrti ter povečevalo nezaposlenost in proletarizacijo velikega dela prebivalstva, ki je bežalo v mesta, kot so Atene, Solun ali Patras, in tam iskalo rešitve.

Del sproletariziranega prebivalstva pa se je odseljeval iz dežele in te številke so v šestdesetih letih dosegale okoli 100.000 letno. Tri četrtine si je izbralo gospodarstvenje v Evropi, predvsem ZRN, četrtina pa je za stalno emigrirala v Avstralijo, Kanado in ZDA. Vendar pa živi na podeželju še vedno skoraj polovica prebivalstva, ki pomeni za kapital stalni izvor rezervne delovne sile.

Zaradi strukture grškega izvoza (tobak - 34,5 %, suho sadje - 14 %, bombaž - 6 %, kože in usnje - 4 %) itd. in zaradi cen na svetovnem trgu, kjer cene industrijskim izdelkom nenehno rastejo, cene kmetijskih pridelkov in surovin pa se znižujejo, je zunanje trgovinska bilanca vedno globoko pasivna. Grčija pokriva z izvozom le tretjino uvoza, vse drugo pa na nakrpa skupaj z dohodki od turizma, s prilivom tujega kapitala, s krediti in z zunanjo pomočjo, zlasti pa z nakazilijezseljenecem transportnimi uslugami. Pa še pri razirjanju pomorskega transporta je Grčija skoraj popolnoma odvisna od tujine. Država, ki je na sedmem mestu na svetu po velikosti mornarice, nima razvitega ladjedelstva.

Ekonomska stagnacija je spremljal star način vladanja, katerega značilnosti so bili politični klientelizem in celo družinsko pravo iz časov hegemonije pravoslavne cerkve. Sindikati so ostali pod nadzorstvom države in njena transmisija, državo pa je po letu 1974 predstavljala Karamanlisova stranka Nova demokracija. "Ker... zastopa demokrat malomeščanstvo, torej prehodni razred, v katerem otopevajo interesi dveh razredov hkrati, si domišlja, da je sploh vzvišen nad razrednim nasprotjem. Demokrati priznavajo, da jim stoji nasproti privilegiran razred, toda demokrati sestavljajo z vsemi drugimi deli naroda ljudstvo. Kar oni zastopajo, je ljudska pravica. Za kar se zavzemajo, je ljudski interes. Zato jim pred bližajočim se bojem ni treba proučevati interesov in položajev različnih razredov. Tudi ni treba, da bi svoja lastna sredstva prenatano pretetavali. Dovolj je, da dajo znamenje, in ljudstvo se bo z vsemi svojimi neizčrpnimi viri pognalo na zatiralce. Če pa se pri izvedbi pokaže, da njihovi interesi niso interesi in da je njihova moč nemoč, so krivi tega ali nesrečni sofisti, ki cepijo nedeljivo ljudstvo v različne sovražne tabore, ali armada, ki je preveč poživljena in prezaslepljena, da bi mogla videti v čistih ciljih demokracije svoje lastno dobro, ali se je vse skupaj zrušilo ob kaki podrobnosti v izvedbi, ali pa je nepričakovano naključje za zdaj igro skazilo.

Vsekakor prihaja demokrat iz najsramotnejšega poraza prav tako brezmadežen, kakor je po nedolžnem zabredel vanj, le na novo prepričan, da mora zmagati in da njemu samemu in njegovi stranki ni treba opustiti starega stališča, temveč nasprotno, da morajo razmere dozoreti njemu v prid," piše Marx v 18. brumairu. Skoraj nevezetno je, kako je Marx pred 130 leti živel v Grčiji sedemdesetih let našega stoletja. Kot da bi iz konkretne grške dejavnosti črpal gradivo za svoje splošne zakone. Demokrati Nove demokracije so prisegli pri Zevsovem merjascu na kapital in na svojega preroka Karamanlisa, iz katerega ust so frlele floksule o "spremembah zaostrenih gospodarskih in družbenih odnosov," kar jim je prineslo prepričljivo zmago na prvih volitvah leta 1974. Stranka se je napela kot penis in demokrati so bili globoko prepričani, da je nefrustrirano seksualno razmerje z "ljudstvom" možno.

Edini uspeh Karamanlisa v obdobju 1977, ko je na zunan izgledalo, da mu sledijo vsi razredi in vsa razredna nasprotja, se rezonira na vzpostavitev politično pravne nadstavbe meščanske parlamentarne demokracije. Ni se lotil nobene izmed tako obljubljenih temeljnih notranjih reform, tako da so družbeni odnosi ostajali na nivoju, doseženem izpred vojaške diktature, oblast pa je želel utrjevati z zunanje-političnimi potezami, med katerimi je posebej izstopa cilj, zasidrat grško ladjo v pristanu EGS. Že na naslednjih volitvah leta 1977 je najhujši tekmeč Nove demokracije in Karamanlisa - vsegrško socialistično gibanje (PASOK) - dobilo 25 % glasov in 93 poslanskih mest, medtem pa je za Novo demokracijo glasovalo 42 % volilcev, kar ji je prineslo 200 poslancev v parlamentu, penis stranke pa je vse bolj nemočno bingljal. V tem času se je dal Karamanlis izvoliti za predsednika republike, to mesto pa zahteva, vsaj formalno, politično abstinenco v strankarskih bojih.

Nova demokracija je bila po odhodu Karamanlisa podobna praznemu sodu, katerega vino je popil, saj je bila celotna strankarska struktura ukrojena po njegovih personalističnih značilnostih. Karamanlis je ovenčal glavo Nove demokracije z vencem trinitnih listov, v usta pa ji vtaknil svoj predsedniški obolob, kot plačilo za brod čez reko Stiks, ki ločuje žive in mrtve. Erozivni proces je stranko vse bolj kručil; Rallis, novi voditelj stranke, pa je bil le blede Karamanlisova kopija. Tudi pred zadnjimi volitvami je izžareval značilni obvezni optimizem demokratov in skušal v vsem posnemati svojega predhodnika. A "nobena stranka ne pretirava bolj glede svojih sredstev kakor demokracija, nobena se glede položaja ne vara lahko mislejeje". "Ljudstvo" je zavrnilo to, kar mu je Nova demokracija ponudila, ker to ni bilo Tisto.

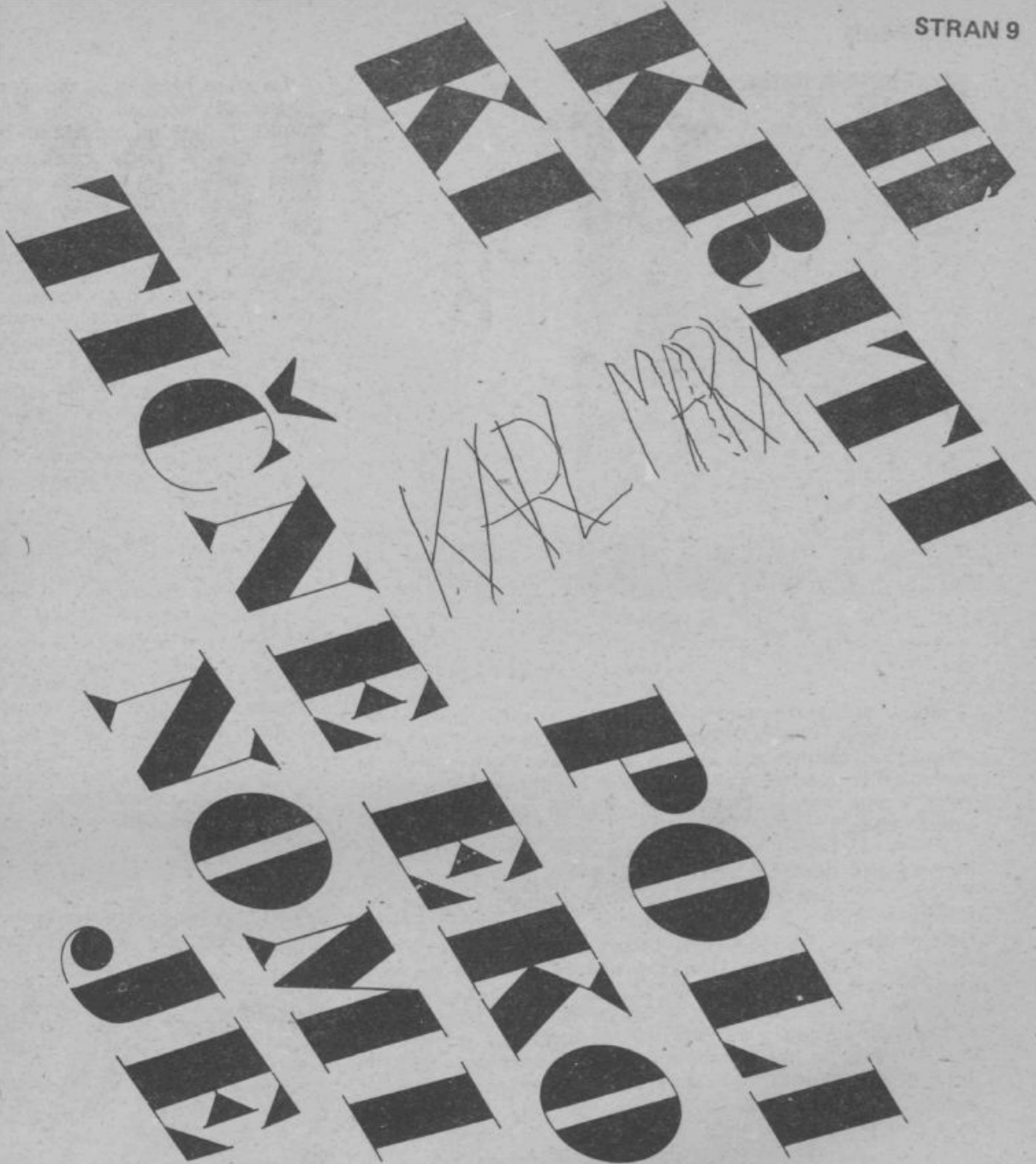
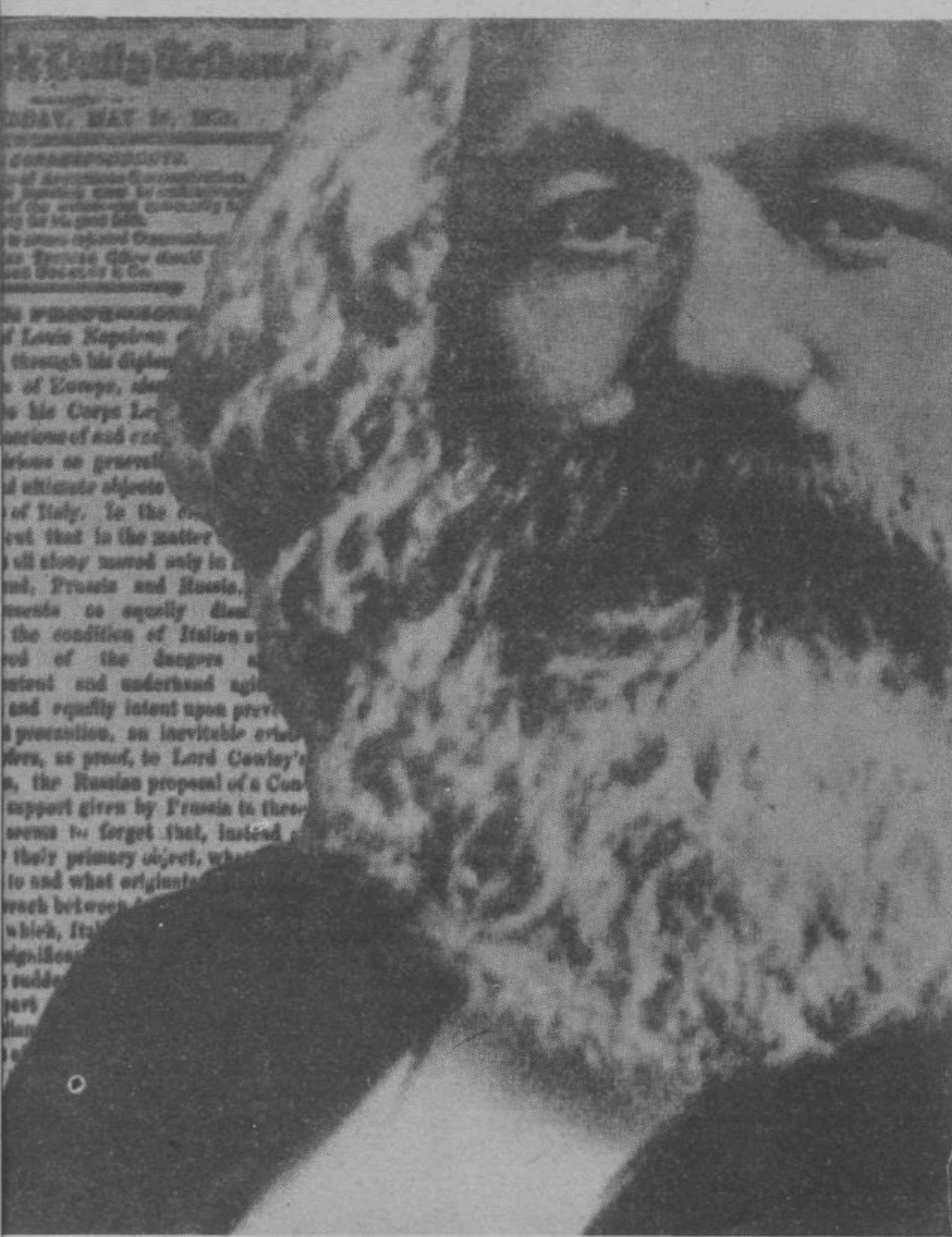
Preidimo zdaj na drugo največjo grško stranko - PASOK, saj tretja sila, KP Grčije, po odcepitvi na dve vodstvi "v domovini" in "v tujini", tako kot je zdaj, nima realnih močnosti posega na oblast.

Georgios Papandreu, oče Andreasa Papandreu, ki je v letih pred vojaško diktaturo uveljavil center kot najmočnejšo politično silo v Grčiji, je takrat opisal svojega sina z naslednjimi besedami: "Andreas deluje kot štiri osnovne matematične operacije. Seštevja mi probleme, odšteva mi prijatelje, množi mi sovražnike in deli mi stranko" in tako opozoril na njegovo preveč levo prepričanja, da bi se lahko igral politični center. Andreas Papandreu je po letu 1967 v izgnanstvu ustanovil Vsegrško gibanje za nacionalno osvoboditev (PAK), v katerem je želel združiti ljudi ne glede na njihove politične opredelitve, jedro pa so sestavljali marksisti dvomilijevga marksizma.

Ko je bila diktatura pometena s političnega prizorišča, se je vrnil v Grčijo in ustanovil Vsegrško socialistično gibanje (PASOK), v katerem so zbledeli še zadnji ostanki marksizma, kar je pokazal tudi program stranke s svojo reformistično socialdemokratsko usmeritvijo. Marx pravi: "Na različnih oblikah lastnine, na socialnih eksistenčnih pogojih se vzdiguje cela vrhinja stavba različnih in svojevrstno izoblikovanih občutkov, iluzij, načinov mišljenja in življenjskih nazorov. Ves razred jih ustvarja in oblikuje iz svojih materialnih osnov in iz ustreznih čih družbenih odnosov.

Posamezni individuum, ki jih dobiva s tradicijo in vzgojo, si lahko domišlja, da so to resnični nagibi in izhodišče njegovega delovanja... in kakor razlikujemo v zasebnem življenju to, kar človek o sebi misli in govori, od tega, kar v resnici je in dela, tako moramo še bolj razlikovati v zgodovinskih bojih fraze in utvare strank od njihovega resničnega organizma in njihovih resničnih interesov, njihovo predstavo od njihove realnosti." Ko je bil Andreas Papandreu v izgnanstvu ali pozneje, na prvih volitvah leta 1974, ko

Teorija priložnosti 7. nadaljevanje

Videli smo, da je obtok denarja zgolj pojavitev metamorfoze blag ali oblikovne menjave, v kateri/s katero poteka družbena snovna menjava. Z menjajo se vsoto cen cirkulirajočih blag ali obsega njihovih hkratnih metamorfoz po eni strani, z vsakokratno hitrostjo njihove oblikovne menjave po drugi strani bi morala s tem trajno ekspandirati ali kontrahirati celotna kvaliteta cirkulirajočega zlata, kar je mogoče le pod pogojem, da je celotna kvantiteta zlata, ki se zadržuje v neki deželi, nenehno v menjajočem razmerju do kvantitete denarja, ki se zadržuje v cirkulaciji. Ta pogoj je izpolnjen z obrazenjem zaklada. Če cene padajo ali hitrost cirkulacije raste, tedaj absorbirajo zakladni rezervoarji tisti del denarja, ki je izločen iz cirkulacije; če cene rastejo ali hitrost cirkulacije upada, tedaj se odpro zakladi in tečejo deloma nazaj v cirkulacijo. Otrplost cirkulirajočega denarja v zaklad in izliv zaklada v cirkulacijo je trajno menjajoče se oscilirajoče gibanje, v katerem je preveganje/prevladanje ene ali druge smeri določeno izključno z nihanjem blagovne cirkulacije.

Zakladi se tako pojavijo kot dovodni in odvodni kanali cirkulirajočega denarja, tako da zmeraj cirkulira samo tisti kvantum zlata kot kovanci, ki je določen z neposrednimi potrebami same cirkulacije. Če se nenadoma raztegne obseg celotne cirkulacije in prevagne/prevlada tekoča enotnost prodaje in nakupa, tako da pri tem celotna vsota cen, ki jih moramo realizirati, raste še hitreje kot hitrost denarnega obtoka, tedaj se vidno izprazni zakladi; kakor hitro pa je celotno gibanje nepričakovano zastalo ali se utrdila ločitev prodaje in nakupa, otrpne cirkulacijsko sredstvo v opaznih proporcijah v denar in zakladni rezervoarji so polni preko običajne poprečne ravni. V deželah s čisto kovinsko cirkulacijo ali z nerazvito stopnjo produkcije so zakladi neskončno razdrobljeni in razsipani po vsej površini dežele, medtem ko so v občansko razvitih državah koncentrirani v bančne rezervoarje. Zaklada ne smemo zamenjevati z rezervo kovancev, ki sama obrzi sestavni del celotne kvantitete denarja, ki se zadržuje v cirkulaciji, medtem ko je podmena za aktivno razmerje med zakladom in cirkulacijskim sredstvom upadanje in rast te celotne kvantitete. Zlata in srebrna blaga obrazijo, kakor smo videli, prav tako odvodni kanal plemenitih kovin kot tudi latentni dovodni vir. V običajnih časih je za ekonomijo kovinske cirkulacije pomembna samo njihova prva funkcija.¹⁰³

b. Plačilno sredstvo

Obe obliki, s katerima se je doslej zlato razlikovalo od cirkulacijskega sredstva, sta bili tista: *suspendiranih kovancev in tista: zaklada*. Prva oblika je reflektirala/odsevala, ko se je nimogrede spremenil kovanec v denar, da se mora drugi člen B — D — BB — D — B, nakup D — B, znotraj določene sfere cirkulacije razdrobiti v zaporedje/vrsto sukcesivnih nakupov. Toda obrazenje zaklada je temeljilo enostavno na izolaciji dela B — D, ki ni prešel v D — B, ali je bilo samo samostojno razvite prve metamorfoze blaga, denar, razvito kot otujeno bivanje vseh blag v nasprotju do cirkulacijskega sredstva kot bivanja blaga v njegovi obliki, ki se nenehno odsvoja. Rezerva kovancev in zaklad sta bila samo denar kot nečirkulacijsko sredstvo, toda nečirkulacijsko sredstvo samo zato, ker nista cirkulirala. V določljiv, s katero opazujemo denar, cirkulira ali vstopa v cirkulacijo, toda ne v funkciji cirkulacijskega sredstva. Kot cirkulacijsko sredstvo je bil denar nenehno nakupovalno sredstvo, zdaj učinkuje kot nenakupovalno sredstvo.

Kakor hitro je razvit denar z obrazenjem zaklada kot bivanje abstraktnega družbenega bogastva in (kot) materialni reprezentant snovnega bogastva, prejme v tej svoji določenosti kot denar posebne funkcije znotraj cirkulacijskega procesa. Če cirkulira denar kot zgolj cirkulacijsko sredstvo in zato kot nakupovalno sredstvo, potem je podmena, da si blago in denar hkrati stojita nasproti, da je torej ista vrednostna velikost dvakrat/podvojeno razpoložljiva/prisotna, na enem polu kot blago v roki prodajalca, na drugem polu kot denar v roki nakupovalca/kupca.

Ta hkratna eksistenca obeh ekvivalentov na nasprotnih polih in njuna hkratna snovna menjava ali vzajemno otujevanje ima s svoje strani podmeno, da se prodajalec in nakupovalec navezujeta drug na drugega samo kot posestnika prisotnih/razpoložljivih ekvivalentov. Toda, proces metamorfoze blag, ki plodi različne oblikovne določenosti denarja, metamorfizira tudi blagovne posestnike ali spreminja družbene značaje, v katerih se pojavljajo drug drugemu. V procesu metamorfoze blaga menja varuh blaga ravno tako pogosto kožo kot popotuje blago ali pridre denar v novih oblikah. Tako so si posestniki blag prvotno stali nasproti samo kot posestniki blag, so kasneje postali eni prodajalci, drugi kupci, nato vsakdo izmenoma kupec in prodajalec, slednjič bogati ljudje.

Tako posestniki blaga ne izstopijo iz procesa cirkulacije takšni kot so vanj vstopili. Prav res so različne oblikovne določenosti, ki jih prejme denar v cirkulacijskem procesu, samo kristalizirane oblikovne menjave samega blaga, ki je s svoje strani samo predmetni izraz spreminjajočih se družbenih vezi, v katerih opravljajo posestniki blag svojo snovno menjava. V cirkulacijskem procesu je izvir novih prometnih razmerij/iz njega izskočijo, in kot nosilci teh spremenjenih razmerij prejmejo posestniki blag nove ekonomske značaje. Kakor se znotraj notranje cirkulacije denar idealizira in opravlja funkcijo denarja goli napir kot reprezentant denarja, tako daje isti proces kupcu ali prodajalcu, ki vstopa vanj kot goli reprezentant denarja ali blaga, torej predstavlja bodoči denar ali bodoče blago, učinkovitost dejanskega prodajalca ali kupca.

Vse oblikovne določenosti, v katere se razvije zlato kot denar, so samo razcvet določitev, ki so vključene v metamorfozo blag, ki pa niso bile izločene v samostojen lik v enostavnem denarnem obtoku, pojavitvi denarja kot kovancev ali gibanju B — D — B kot procesirajoči enotnosti, ali so se tudi npr., kakor prekinitev metamorfoze blaga, pojavile zgolj kot možnost. Videli smo, da se je v procesu B — D vezalo blago kot dejanska uporabna vrednost in idealna menjalna vrednost na denar kot dejansko menjalno vrednost in samo idealno uporabno vrednost. S tem ko je prodajalec otujil blago kot uporabno vrednost, je realiziral njegovo lastno menjalno vrednost in uporabno vrednost denarja. Nasprotno je kupec realiziral denarjevo uporabno vrednost in ceno blaga, ko je otujil denar kot menjalno vrednost. Dogodila se je temu ustrezajoča snovna menjava blaga in denarja. Živ proces tega dvostrano polarnega nasprotja je sedaj znova razcepljen v svoji udejanitvi.

Prodajalec otuji blago dejansko in sam sprva realizira njegovo ceno samo idealno. Prodajalec ga je za njegovo ceno, ki pa bo realizirana ob šele kasneje določenem času. Kupec kupi kot reprezentant bodočega denarja, medtem ko prodajalec prodaja kot posestnik sedanjega blaga. Na strani prodajalca je blago kot uporabna vrednost dejansko odtujeno, ne da bi bilo dejansko realizirano kot ceno; na strani kupca je denar realiziran dejansko v uporabni vrednosti blaga, ne da bi bil kot menjalna vrednost dejansko otujen. Kar je prej zastopalo vrednostno znamenje, simbolično zastopa sedaj sam kupec. Kakor je prej obča simbolika vrednostnega znamenja priključala garancijo in vsiljeni kurz države, tako osebna simbolika kupca sedaj zakonsko izsiljuje privatne kontrakte med posestniki blag.

Nasprotno lahko v procesu D — B otujimo denar kot dejansko kupno sredstvo in je tako lahko ceno blaga realizirana, še preden je realizirana uporabna vrednost denarja ali blago odsvojeno. To se zgodi npr. v vsakdanji obliki prenumeracije. Ali v obliki, v kateri kupuje angleška vlada opij Ryotov v Indiji, ali tuji trgovci, ki so nastanjeni v Rusiji, večino ruskih deželnih proizvodov. Tako pa učinkuje denar samo v že znani obliki kupnega sredstva in ne prejme zato nobene nove oblikovne določenosti¹⁰⁴. Za to se ne bomo zadrževali pri slednjem primeru, pripominjamo pa v zvezi s spremenjenim likom, v katerem tukaj nastopata oba procesa D — B in B — D, da postane zgolj mišljena razlika med nakupom in prodajo, kot se pojavlja neposredno v cirkulaciji, sedaj dejanska

razlika, s tem ko je v eni obliki na razpolago samo blago, v drugi samo denar, v obeh pa samo ekstrem, ki daje iniciativo. Ob tem je obema oblikama skupno, da je v obeh na razpolago en ekvivalent samo v skupni volji kupca in prodajalca, to je volja, ki oba veže in prejme določene zakonske oblike.

Prodajalec in kupec postaneta upnik in dolžnik. Če je igral posestnik blag kot varuh zaklada prej bolj komično vlogo, postane zdaj grozljiv, ko ne pojmuje sebe, temveč svojega bližnjega, kot bivanje določene vsote denarja in ne napravi sebe za mučenika menjalne vrednosti, temveč njega. Iz vernika postane upnik (Besedna igra Glaenbige — Glaenbigeri; prevajalka), pade iz religije v pravosodje (jurisprudenco).

„I stay here on my bond!“^A

V spremenjeni obliki B — D torej, kjer je blago na razpolago in denar samo reprezentiran, funkcionira denar najprej kot mera vrednosti. Menjalno vrednost blaga cenimo v denarju kot njegovi meri, toda kot menjalna vrednost, ki je izmerjena s kontraktom, ne eksistira cena samo v prodajalčevi glavi, temveč obenem kot mera kupčeve obvezanosti. Drugič funkcionira denar tukaj kot kupno sredstvo, čeprav meče predse samo senco svojega bodočega obstoja. Vleče namreč blago z njegovega mesta, iz roke prodajalca v tisto kupca. Če dospe termin izpolnitve kontrakta, tedaj stopi denar v cirkulacijo, kajti menja mesto in preide iz roke minulega kupca v tisto minulega prodajalca.

Toda v cirkulaciji ne stopi kot cirkulacijsko sredstvo ali kupno sredstvo. Kot takšno je funkcioniralo, preden je bilo tukaj/prisotno, in pojavi se, ko je prenehalo funkcionirati kot takšno. Stopi v cirkulacijo mnogo bolj kot edini aдекватni ekvivalent za blago, kot absolutno bivanje menjalne vrednosti, kot poslednja beseda procesa zamenjave, skratka kot denar, in sicer kot denar v določeni funkciji kot *obče plačilno sredstvo*. V tej funkciji kot plačilno sredstvo se denar pojavi kot absolutno blago, toda znotraj same cirkulacije, ne kot zaklad izven nje. Razlika med kupnim sredstvom in plačilnim sredstvom je neprijetno opazna v obdobjih trgovinskih kriz. (Razlika med kupnim sredstvom in plačilnim sredstvom je poudarjena pri Luthru. *Opomba v osebnem izvodu; po MEW.*)

Prvotno se pojavi v cirkulaciji sprememba produkta v denar samo kot individualna nužnost za posestnika blag, v kolikor njegov produkt ni uporabna vrednost zanj, temveč naj bo šele s svojo otujitvijo. Da bi lahko plačal na kontraktni termin, mora blago pred tem prodati. Povsem neodvisno od njegovih individualnih potreb je zanj prodaja z gibanjem cirkulacijskega procesa spremenjena v družbeno nužnost. Kot minuli kupec nekega blaga postane s prisilo prodajalec nekega drugega blaga, ne zato, da bi prejel denar kot kupno sredstvo, temveč da ga bi prejel kot plačilno sredstvo, kot absolutno obliko menjalne vrednosti. Sprememba blaga v denar kot sklepni akt, ali prva metamorfoza blaga kot sama sebi namen, ki se je zdela pri obrazenju zaklada povezana s počutjem posestnika blag, je postala sedaj ekonomska funkcija. Motiv in vsebina prodaje, da bi plačali, je vsebina, ki izskoči iz same oblike/ima izvor v sami obliki cirkulacijskega procesa.

V tej obliki prodaje izvaja blago svojo menjavo mesta, cirkulira, medtem ko odlaša s svojo prvo metamorfozo, s svojo spremembo v denar. Na kupčevi strani je nasprotno izvedena druga metamorfoza, tj. denar spremenjen nazaj v blago, še preden je izvedena prva metamorfoza, tj., blago bilo spremenjeno v denar. Prva metamorfoza se pojavi torej tukaj časovno za drugo. In s tem prejme denar, lik blaga v njegovi prvi metamorfozi, novo oblikovno določenost. Denar ali samostojen razvoj menjalne vrednosti ni več posredujoča oblika blagovne produkcije, temveč njen sklepni rezultat.

Ni potreben poseben dokaz, da izhajajo takšne *terminalske prodaje*, kjer oba pola prodaje eksistirata ločeno v času, samoraslo iz enostavne blagovne cirkulacije. Najprej prinese razvoj cirkulacije s seboj to, da se vzajemno/izmenično nastopanje istih posestnikov blaga drug za drugega kot prodajalec in kupec ponavlja. Ponovljena

Kot sta zlato in srebro kot denar po svojem pojmu obče blago, tako prejmeta v svetovnem denarju ustrezno eksistenčno obliko univerzalnega blaga. V razmerju, kakor se vsi produkti odsvajajo zanj, postajata spremenjeni lik vseh blag in zato vsestransko odsvojljivo blago. Kot materialna obče delovnega časa sta dejanjena, in to v meri, s katero obdaja snovna menjava realnih del zemeljske površine. Postaneta obči ekvivalent v tej stopnji, s katero se razvija vrsta posebnih ekvivalentov, ki obrazijo svojo sfero zamenjave. Ker blaga univerzalno razcvetijo svojo menjalno vrednost v svetovni cirkulaciji, se pojavi njen v zlato in srebro spremenjeni lik kot svetovni denar. Medtem ko nacija posestnikov blag pretvarja s svojo vsestransko industrijo in obćim prometom zlato v adekvaten denar, se zanje pojavita industrija in promet samo kot sredstvo, da bi odvezali svetovnemu trgu denar v obliki zlata in srebra. Zlato in srebro kot svetovni denar sta zato ravno tako produkt obće blagovne cirkulacije kot sredstvo, da podaljšujeta njeno krizo. Kot je za hrbtno alchemistov, ko so hoteli narediti zlato, izrasla kemija, tako izskočijo/privrejo na plan izza hrbtno posestnikov blag, ko se poganjajo za blagom v njegovem začaranem liku, viri svetovne industrije in svetovne trgovine. Zlato in srebro pomagata ustvariti svetovni trg, ko v svojem denarnem pojmu anticipirata njegovo bivanje. Da ta čarobni učinek nikakor ni omejen na otroška leta občanske družbe, temveč z nju vzrase iz obrata, v katerem se pojavi nosilec blagovnega sveta njihovo lastno družbeno delo, dokazuje izmen vpliv, ki ga je imelo odkritje novih zlatih dežel sredi 19. stoletja na svetovni promet.

Kot se denar razvija v svetovni denar, se posestnik blag v kozmopolita. Kozmopolitiska navezanost ljudi drug na drugega je prvotno samo njihovo razmerje kot posestnikov blag. Blago na sebi in za sebe je vzdignjeno nad vsakršno religiozno, politično, nacionalno in jezikovno pregrajo. Njegov obči jezik je cena in njegovo obče bitje denar. Toda z razvojem svetovnega denarja kot nasprotja deželnim kovancem se razvije kozmopolitizem posestnika blag kot vera praktičnega uma v nasprotju do utrjenih religioznih, nacionalnih in drugih predsodkov, ki zadržujejo snovno menjavo človeštva. Ko isto zlato, ki v obliki ameriškega eagla pristane v Angliji, postane soverain, kroži po treh dneh v Parizu kot napoleon, ga najdemo po nekaj tednih v Benetkah kot dukat, toda nenehno ohranja isto vrednost, postane posestniku blag jasno, da je nacionalno „(is) but the guinea's stamp“ (samo kovanje/pečatenje gvineje). Vzvišena ideja, v kateri mu vziče celoten svet, je tista trga — svetovnega trga.¹¹¹

Obćanski produkcijski proces se polasti najprej kovinske cirkulacije kot sredstva, ki je izročeno že dokončano, ki ga sicer postopoma spreminja, vendar nenehno ohranja njegovo temeljno strukturo. Vprašanje, zakaj namesto drugih blag služita kot material denarja zlato in srebro, ne sodi v meje občanskega sistema. Povzemamo na kratko najpomembnejše vidike.

Ker dopušča obči delovni čas samo kvantitativne razlike, mora biti predmet, ki naj velja za njegovo specifično inkarnacijo, sposoben, da prikazuje čisto kvantitativne razlike, tako da je istost, enakomernost kvalitete predpostavljena. To je prvi pogoj, da bi neko blago imelo funkcijo kot vrednostna mera. Če npr. cenimo vsa blaga z volji, kožami, žiti itd., tedaj jih moram v resnici meriti z idealnimi poprečnimi volji, poprečnimi kožami, ker se vol od vola kvalitativno razlikuje, žito od žita, koža od kože, zlato in srebro sta nasprotno kot enostavni telesi nenehno sebi enaka in enaki kvanti njihju prikazujejo zato zmeraj enako velike vrednosti.¹¹² Drugi pogoj za blago, ki naj služi kot obči ekvivalent, in ki izhaja direktno iz funkcije, da mora prikazovati čisto kvantitativne razlike, je možnost, da ga lahko razrežemo v poljubne dele in da lahko te znova sestavimo, tako da je lahko računski denar prikazan tudi čutno. V izjemni meri imata te lastnosti zlato in srebro.

Kot cirkulacijsko sredstvo imata zlato in srebro prednost pred drugimi blagi, da ustreza njuni veliki specifični teži, sposobnost, da prikazeta relativno veliko teže na majhnem prostoru, njuna ekonomska specifična teža, da vključujeta relativno veliko delovnega časa, tj., veliko menjalno vrednost v majhnem obsegu. S tem je zagotovljena lahkotnost transporta, prenosa iz ene roke v drugo, in iz ene dežele v drugo, sposobnost, da se ravno tako hitro pojavita kot izgineta — kratka, materialna gibljivost, sine qua non (neizogibni pogoj) blaga, ki bi naj služilo kot perpetuum mobile cirkulacijskega procesa.

Visoka specifična vrednost plemenitih kovin, trajnost, relativna neuničljivost, neoksidiranje na zraku, pri zlatu še posebej njegova nerazkrojljivost v kislinah, razen v kraljevi vodi,¹¹³ vse te naravne lastnosti narede plemenite kovine za naravni material obrabnega zakladov. Peter Martyr, za katerega se zdi, da je bil velik prijatelj čokolade, pripominja zato o vrečah kakava, ki so obrazile eno od mehških sort denarja:

„O srečen denar, ki nudiš človeškemu rodu tako slaček in hranilen napoj in obvaruješ njegove nedolžne posestnike pred pekleno kugo pohlepa, ker te ni mogoče ne zakopati ne dolgo hraniti.“ („De orbe novo“.)

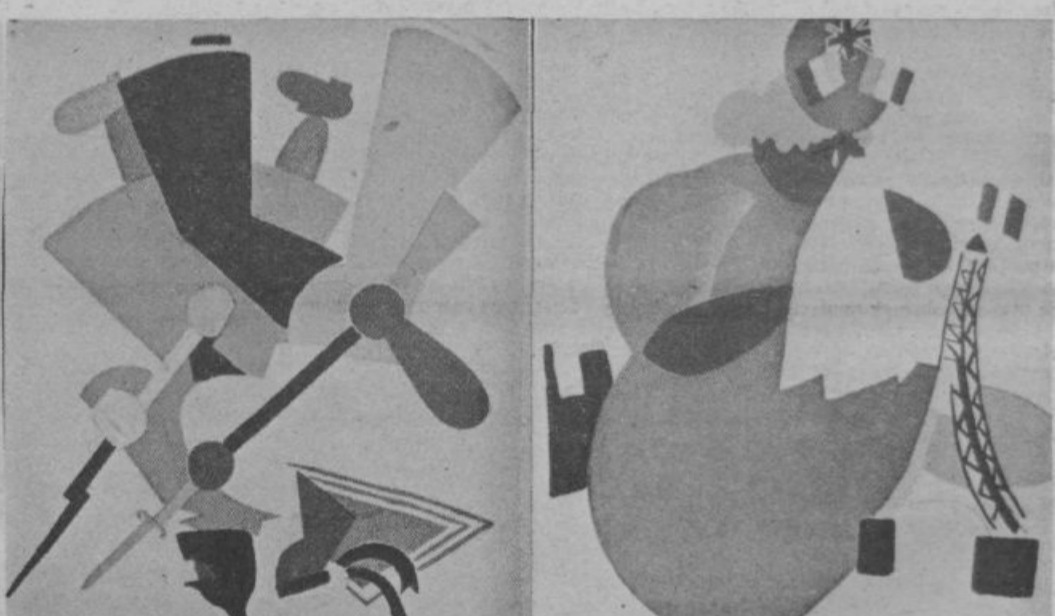
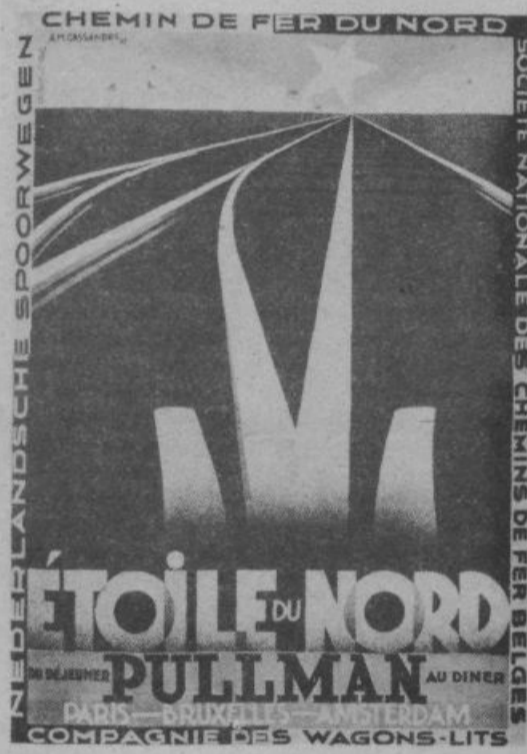
Velik pomen kovin nasploh znotraj neposrednega produkcijskega procesa je povezan z njihovo funkcijo kot

produkcijski instrumenti. Če odmislimo njuno redkost, sta zlato in srebro zaradi svoje mehkości v primerjavi z železom in celo bakrom (v kaljenem stanju, kakor so ga uporabljali stari) nesposobna za to koristno uporabo in s tem oropana v veliki meri lastnosti, na katero je sploh oprta uporabna vrednost kovin. Tako nekoristni, kako sta znotraj neposrednega produkcijskega procesa, tako odveč se pojavita kot življenjska potrebščina, kot predmet konzumpcije. Vsaka poljubna kvantiteta njihju lahko zato vstopi v družbeni cirkulacijski proces, ne da bi to prikrajšalo/omejevalo procese neposredne produkcije in konzumpcije. Njuna individualna uporabna vrednost se ne spre z njuno ekonomsko funkcijo. Po drugi strani nista zlato in srebro samo negativno odvečna, tj., pogrešljiva predmeta, temveč ju njune estetske lastnosti naredijo za samorasel material blišča, okrasja, sijaja, nedeljskih potreb, skratka za pozitivno obliko odvečnosti/izobilja in bogastva. Pojavita se na nek način kot samorasla svetloba, ki je izkopana iz podzemlja, ko srebro odbija vse svetlobne žarke v njihovi prvotni mešanici, zlato samo najvišjo potenco barve, rdečo. Čut za barve je najbolj popularna oblika estetskega čuta sploh. Etimološko povezavo imen plemenitih kovin v različnih indogermanskih (indoevropskih; prevajalka/ jeziki v barvnih zvezajah je dokazal Jakob Grimm. (Glej njegovo Zgodovino nemškega jezika).

Slednjič sposobnost zlata in srebra, da ju lahko spremenimo iz oblike kovanca v palice, iz palic v luksuzni artikel in obratno, njuna prednost torej pred drugimi blagi, da nista priklenjena na enkrat dano, določeno uporabno obliko, kar ju nareja za naravni material denarja, ki se mora trajno preobračati iz ene oblikovne določenosti v drugo.

Narava ne producira zlata, tako malo kot bančnike ali tečaj. Ker pa mora občanska produkcija kristalizirati bogastvo kot fetiš v obliki posamezne reči, sta zlato in srebro njegovi ustrezni inkarnaciji. Zlato in srebro nista po naravi denar, toda denar je po naravi zlato in srebro. Po eni strani srebrni ali zlati denarni kristal ni samo produkt cirkulacijskega procesa, temveč prav res njegov edini mirujoči produkt. Po drugi strani sta zlato in srebro dokončana naravna produkta, in sta neposredno tako prvo kot drugo, z nikakršno oblikovno različnostjo ni oboje ločeno. Obči produkt družbenega procesa je poseben naravni produkt, kovina, ki tiči v nedrjih zemlje in jo je mogoče iz nje izkopati.¹¹³ (konec 7. nadaljevanja) prevaja D. Jovan, oktober november 1981

v (poševnih oklepajih) so prevajalkina dopolnila in pojasnila, kadar je / (poševna črta) med dvema besedama/izrazoma, pomeni dvojnico ali miselni obrat

Opombe

103. Na sledečem mestu razvije Xenophon denar v njegovi specifični oblikovni določenosti kot zlato in zaklad: „V tej edini dejavnosti od vseh, ki jih poznam, ne vzbujata nihče drugemu s tem zaposlenim zavist... Kajti bolj ko /se/ so srebrni rudniki /pojavijo/ bogati in več ko proizvedejo srebra, toliko več ljudi privlečejo k temu delu. Če smo si priskrbeli za gospodarstvo dovolj hišnih aparatov, si jih bomo kupili le še malo več; srebra nima nihče v posesti toliko, da si ne bi želel imeti še več, in če ga je pri kom polno, potem ga zakoplje kot odvečnega in še tega nič manj ne veseli, kot če bi ga uporabljal. Če namreč cvetijo mesta, potem ljudje še posebej potrebujejo srebro. Kajti močje hočejo razen lepega orožja tudi dobre konje, razkošne hiše in kupovati opremo, potem pa hlepe po vsakovrstnih oblečilih in zlatem okrasju. Če pa mesta trpe zaradi slabe žetve ali vojne, potem potrebujejo ljudje denar zaradi neplodnosti tal za nakup življenjskih potrebščin ali za prinovalčenje pomožnih enot.“ (Xenophon, „De Vectigalibus“, C. IV.) Aristoteles v C. 9, L. I „Republika“ razvije obe gibanji cirkulacije B — D — B in D — B — D v njunem nasprotju pod imenoma „Ekonomika“ in „Hrematistika“. Obe obliki so postavili drugo proti drugi grški tragiki, še zlasti Euripide, kot DIKE (pravice) in KARDOS (sebičnost/samopridnost).
104. Kapital je seveda avansiran v obliki denarja in vnaprej dani denar je morda vnaprej dani kapital, toda to gledišče ne sodi v obzore enostavne cirkulacije.
105. Gospod Macleod spragleda, kljub svojemu doktrinarnemu definiranju, tako zelo elementarna ekonomska razmerja, da dopusti denarju, da izskoči/izvira iz svoje najbolj razvite oblike, tiste plačilnega sredstva. Med drugim pravi: Ker ljudje ne potrebujejo zmeraj hkrati svojih vzajemnih uslug, in ne v enakem vrednostnem obsegu, bi tako preostala določena razlika ali znesek usluge, plačal bi ga prvi drugemu — dolg. Posestnik tega dolga potrebuje usluge nekoga drugega, ki pa ne potrebuje neposredno njegovih uslug, in „prenese na tretjega dolg, ki ga ima do njega prvi. Dolžniški listek gre iz roke v roko — obtočno sredstvo... Če nekdo prejme dolžniško obvezo, ki je izražena v kovinskem denarju, potem ne razpolaga samo z uslugami prvotnega dolžnika, temveč z vsemi v delujoči skupnosti.“ Macleod, „Theorie and Practice of Banking etc.“, London 1855, zv. I, pogl. 1, /str. 23 n., 29).
106. Bailey, n.n.m., str. 3: „Denar je obče blago kontraktov, ali tisto, v katerem je sklenjena večina lastninskih pogodb, ki naj bodo šele kasneje izpolnjene.“
107. Senior, n.n.m., str. 221, pravi: „Ker se vrednost vseh reči menja v določenem obdobju, vzamemo ljudje kot plačilno sredstvo stvar, katere vrednost se najmanj menjuje, ki najdlje ohrani dano poprečno sposobnost, da kupuje stvari. Tako postane denar izraz ali reprezentant vrednosti.“ Nasprotno. Ker sta zlato, srebro etc. postala denar, tj., postala bivanje osamosvojenega menjalne vrednosti, postaneta obče plačilno sredstvo. Kjer nastopi ozir, ki ga omenja gospod Senior, na trajnost vrednostne velikosti, tj. v periodah, ko se denar uveljavi z nasilnostjo okoliščin kot obče plačilno sredstvo, odkrijejo tedaj tudi njihnje vrednostne velikosti zlata. Takšna perioda je bil v Angliji čas Elizabete, in v njenem času je bilo, da sta prodrle Lord Burleigh in Sir Thomas Smith, z ozirom na depreciacijo plemenitih kovin, ki je postajala očitna, s parlamentnim odlokom, ki obvezuje univerzi v Oxfordu in Cambridgeu, da shranita/prihranita tretjino svojih zemljiških rent v pšenici in sladu.
108. Boisguillebert, ki bi rad preprečil občanska produkcijska razmerja, se postavil zoper same občane na zadnje noge, z ljubeznivo dojema tiste oblike denarja, kjer se pojavlja samo idealno ali samo kot izginjajoč. Tako prej cirkulacijsko sredstvo. Tako plačilno sredstvo. Česar znova ne vidi, je neposredovani preobrat iz idealne oblike denarja v njegovo vnanjo dejanskost, da je suh denar vsebovan že v samo mišljeni meri vrednosti — latentno. Da je denar, pravi, zgolj oblika blag, še kaže v

- trgovini na veliko, kjer poteka zamenjava brez intervencije denarja, potem ko „les marchandises sont apprecies /so blaga cenjena/ocenjena“ („Le detail de la France“, n.n.m., str. 210).
109. Locke, n.n.m., str. 17, 18.
110. „Nakopičen denar se pridruži vsoti, ki se oddalji in samo sfero cirkulacije zapusti, da bi bila dejansko v cirkulaciji in bi lahko zadostila možnostim trgovanja.“ (G. R. Carli, opomba k Verri, „Meditazioni sulla Economia Politica“, str. 192, zv. XV. pri Custodiju n.n.m.)
111. Montanari, „Della Moneta“ (1683), n.n.m., str. 40: „Povezanost med vsemi ljudstvi je tako razširjena po celotni zemeljski krogli, da skoraj lahko rečemo, da je celoten svet postal eno samo mesto, kjer vlada stalen semenj vseh blag in vsakdo, sedeč v svoji hiši, si lahko priskrbi s pomočjo denarja in uživa vse, kar so zemlja, živali in človeška pridnost drugje naredili. Čudežna iznajdba.“
112. „Kovine so v posesti nenavadnosti in posebnosti, da lahko samo pri njih zvedemo vsa razmerja na eno samo, ta je njihova kvantiteta, da niso prejele od narave nikakršne različne kvalitete, niti v notranji zgradbi, niti v zunanji obliki in predelavi.“ (Gallani, n.n.m., str. 126/127.)
113. Leta 760 se je množica revnih ljudi izselila, da bi izpirala rečno zlato južno od Prage, in trije močje so lahko v enem dnevu ekstrahirali za eno marko zlata /v MED je zapisano: 3 marke; prevajalka/. Zaradi tega je bil pritok na „diggins“ /zlata nahajališča/ tako velik in število manjkajočih rok v poljedelstvu prav tako, da je naslednje leto zajela deželo lakota. (Glej M. G. Koerner, Abhandlung von dem Alterthum des boehmischen Bergwerks“, Schneeburg 1758 /str. 37 in dalje/.)

pojasnila

- A. Jaz stojim na svojem pismu. Prim. v Beneškem trgovcu W. Shakespeara IV, 1.
- B. Druga opijska vojna, ki sta jo Francija in Anglija vodili proti Kitajski, da bi dobili nove privilegije in spremenili Kitajsko v odvisno, napoli kolonialno državo. Vojna se je končala s kitajskim porazom in s sklenitvijo roparskega sporazuma v Tientsinu.
- C. Ta citat iz „De orbe novo“ Pedra Martyra Anghiera, 5. sklop, 4. pogl., je Marx povzel po delu „History of the Conquest of Mexico...“ Williama Hicklinga Prescottta, zv. 1, str. 123, opomba.
- D. S trgovsko in obmejno pogodbo v Kiahti, ki sta jo sklenili 21. oktobra 1727 Rusija in Kitajsko, se je razširila rusko-kitajska trgovina, zlasti občutno v obliki menjalnega trgovanja.
- E. Kraljeva voda: zlatotopka je mešanica treh četrtin solne kisline in ene četrtine dušične kisline.

prevajalkina margina

V prejšnjem nadaljevanju sem omenila nekaj elementov, ki jih moramo upoštevati pri pripravah za študijsko izdajo del Marxa/Engelsa. Tokrat se navežujem na misel, kako izdati rokopise z naslovom „Teorije o presežni vrednosti“.

Edicijska tehnika pozna dva postopka pri pripravi izdaje: poimenovana sta „stara“ in „nova“ filologija. Razlika je posledica različnosti predmeta: „stara“ filologija se ukvarja s predpisi v izročilu rokopisa, sam izvorni rokopis je običajno izgubljen; zato skušajo najti najstarejši prepis in iz njega razviti „drevno“ izročilo; „nova“ filologija postavlja v središče izdajo knjige (običajno „editio princeps“) ali avtorizirano predlogo za tisk oz. popravljene korekturne stolpce; ob tem pa jo zanima še geneza teksta. Prav prikazi geneze so najbolj sporen del v teoriji edicijske tehnike.

Pri Marxovih delih imamo opraviti tako z rokopisi kot s knjigami (ali časopisnimi prispevki). Izdajanje Marxovih del dodatno zapleta recepcija, ki je mnogo njegovih rokopisov izdala v takšni knjižni obliki, ki ni najbolj

ustrezna, čeprav to jo prikazali kot izpolnitev Marxove zamisli. Ko sem omenila „Teorije o presežni vrednosti“, sem opozorila, da ne uveljavimo čistega kronološkega zaporedja že s tem, da premostimo tekst pred „Kapital I“. Toda hkrati s to premostitvijo moramo opraviti še druge: pri vseh poglavjih „Kapitala II in III“, ki so nastala že pred „Kapitalom I“ (vsaj že pred 2. izdajo). Še važnejše je upoštevanje specifičnosti pri izdajanju rokopisa: nemogoče je obnoviti miselni tok, ki je vodil pri pisanju avtorja.

Ni vsak popravek v rokopisu že zgodovinsko pomemben (kot mislijo izdajatelji Lacanovih seminarjev); na nekaterih mestih je odločitev mogoča samo s hkratno uporabo postopkov „absolutne“ in „relativne“ kronologije o vpisu posameznih sestavin rokopisa, še posebej popravkov. Pri tem ne moramo zanemariti že izdanih delov rokopisov oz. pri tem uporabljenih prijemov, ker lahko recepcijo spremenimo („popravimo“) samo v navezavi na dosedanje objavljene. Prav tako pa moramo pri sklopu „rokopisi in izdaje Kapitala“ upoštevati avtorjevo intenco: ugotoviti topose; primerjati odlomke in dele, ki se prenašajo iz teksta, v tekst, opozoriti na menjavanje zaporedij, opuščanja in dodajanja. Če naj rezultate takšnega dela prenesemo v izdajo, potem moramo obvladati razen teoretskega koncepta/interpretacije še edicijsko tehniko, da bo znanje izraženo že z obliko objave.

Drugi del margine je posvečen jeziku. Pozoren bralec lahko v tem nadaljevanju opazi nenavadno imenovalniško rabo samostalnikov za veznikom „kot“. V latinščini gre za zvezo, ki je mogoča tudi brez veznika in se imenuje „predikativni atribut ali apozicija“. Silvo Kopriva jo v „Latinski slovnici“ označi tako: „... je atribut oz. apozicija, in sicer adjektiv, particip ali substantiv, ki se hkrati nanaša pomensko na subjekt ali objekt predikata in po smirilu še izraziteje na predikat sam“. Takšno so zveze: denar KOT menjalno sredstvo, KOT kupno sredstvo, KOT plačilno sredstvo. Ker sem hotela ta moment poudariti, sem tokrat samostalnik za „kot“ pustila v nominativu. Vendar sem nato ugotovila, da to ni dobra rešitev (tako je današnje nadaljevanje zveze s polzkus), ker občuti bralec takšno rabo kot praveč motečo.

Razmišljala sem o postavitvi med vejice, vendar bi to stavek naredilo prezapleten. Hotela sem namreč samo poudariti ta moment skladišjskega vzorca, ker Marx z njim nazorno vnaša v razvijanje misli različnost pojavljanja denarja v različnih ekonomskih okoliščinah. Ker uporablja tudi nemščina veznik „kot“ („als“) v različnih zvezah, sem znova hotela vzpostaviti/izpostaviti to posebno rabo. V nemščini je mogoče postaviti ta del stavka v „rep“ („Nachfeld“), za povedek, kar je še posebej smiselno glede na gornjo označitev skladišjske zveze; spomladi sem ta del stavka primakala k samostalniški odnosnici. Zdad predlagam: uveljavljanje ločitve s postavitvijo za predikat in soodnosno sklanjanje v navezavi na samostalnik; dodatno pa še, da veznik „kot“ uporabljamo pri Marxu predvsem pri tej zvezi, druge pa raje „kakor“ in „ko“.

Preostane mi še dvojice izrazov: „moč“ in „sila“. Sporna niti nista toliko ta dva izraza, temveč zveza „delovna...“. V slovenskem prevodu „Kapitala I“ je uporabljena zveza „delovna sila“; nov predlog pa je „delovna moč“. Za razrešitev ne zadostuje samo upoštevanje rabe obeh pojmov v fiziki; temveč moramo pretehtati tudi frazeološko rabo. Ne bom naštevala nemških fraz, temveč navedla samo naslednji, slovenski stavek: Velesila pritiska z vso močjo na male države; kjer je prevod za „velesilo“, „Weltmacht“, za „moč“ v „Kraft“. Razen tega je beseda „moč“ glede na navedene fraze v SSKJ II v zvezi z glagolom „močiti“, kar je pomenska obogatitev, če se pojavlja izraz „delovna moč“ v povezavi s pojmi „sredstvo dela“ in „predmet dela“. Morda bi lahko z „delovno silo“ pokrili zvezo „delovna moč“ in „sredstvo dela“.

je njegova stranka dobila le 12 % vseh glasov in je bil daleč od oblasti in oblast od njega, kot Resnica od človeka in človek od Resnice, se je lahko poigraval z radikalizmom, kot je izstop Grčije iz NATO, izstop iz EGS, lahko je govoril o vojaškem udaru v Grčiji kot o „ameriški verziji intervencijskih sil Varšavskega pakta na Češkoslovaškem“.

Ko se je spet znašel na svojem starem privatnem zapečku, obdanem z vsakovrstnimi tradicijami in predsodki, so se spreminjali (beri: otopevali) tudi njegovi življenjski nazori, še posebej po volitvah 1977, ko je PASOK požel 25 % vseh glasov in ga je ta uspeh zagrabil za koren, njegov koren pa je želja po oblasti. Na površje so prihajale nove tendence, za katere so značilne močne nacionalistične in populistične poteze, ki jih je Papandreu posređoval PASOK-u in PASOK vice versa Papandreu. S približevanjem oblasti se je vse bolj pragmatično razpravljalo o mogleh formulacijah PASOKa kot predstavnika „nepripravljenih slojev“ ali o „socialistični preobrazbi“. Če parafraziramo Marxa: „Toda v svojih političnih igrah na javnem odru, kot velika parlamentarna stranka, odpravljajo“ socializem „zgoj s spoštljivimi pokloni in“ ga odlagajo „ad infinitum (v neskončnost)“.

Papandreu je s svojim „nadrazrednim“ programom pretendiral na srednji vmesni razred, na kramarskega duha Grkov, ki se boji kakršnihkoli večjih sprememb in se mu je zdela kombinacija malo bolj levo usmerjenega Papandrea in konservativnega Karamanlisa ravno praviša: če bi PASOK šel v preveč „drastične“ spremembe, bi se pojavil na odru takoj Karamanlis – „človek kontinuitete“, ki bi preprečil take in podobne „avanture“. PASOK pa ni sestavljen le iz male buržoazije, temveč ima zaslonbo tudi med meznimi delavci na podeželju, kajti ta del proletariata ima relativno malo izkušenj v razrednem boju, če ga primerjamo s proletariatom v mestih, kjer prevladujejo komunisti. PASOK se je tako erupтивно dvignil predvsem iz naslednjih virov:

1. ponudil je alternativo za zamrznjeno stanje ekonomskih in družbenih odnosov in se s tem predstavil kot nosilec sprememb, pri katerih je Novi demokraciji zmanjkalo sapa;
2. sklicevanje na „socializem“, kar je potegnilo za seboj po razcepitvi KP Grčije del proletariata (več na deželi kot v mestu);
3. taktična sinteza populizma in nacionalizma s prej omenjenim formalnim priznavanjem socializma, kar je za seboj potegnilo od ekonomske krize radikalizirane sloje na eni strani, na drugi pa konzervativno vojsko ki še ni prebolela ponižanja zaradi turške okupacije Cipra. Tu je PASOK posekal desnico na njenem lastnem terenu;
4. obrabljnost Nove demokracije, ki je hotela s starimi imeni, starimi obrazy, staro garnituro vladati naprej s starimi metodami.

Ker je torej PASOK skušal vase posrkati vse „ljudstvo“, vse razrede z vojsko vred, je bila nujna njegova nehomogenost kot politične stranke, spopadi različnih struj, nedemokratski postopki, ki jih je Papandreu s svojim nespornim voditeljstvom miril kakor je vedel in znal. Dobro se je tudi zavedal, da si ne more privoščiti nobenega strankarskega kongresa, saj bi zaradi tako velikih protislovij in različnih interesov nujno moralo priti do razcepa stranke, zato se je raje večkrat zadovoljil z neartikuliranim ječanjem, namesto da bi zaigral glavno vlogo.

Ekonomski položaj Grčije pred letošnjimi oktobrskimi parlamentarnimi volitvami, ki je pogojeval premike na politični sceni, je bil pod udarom svetovne ekonomske krize, grška ekonomska kriza pa se je še potencialno zaradi strukture gospodarstva. Majhna in srednja podjetja so nekonkurenčna na zunanjih trgih, zato so usmerjena le na notranjega. Ker ta mikro podjetja niso sposobna akumulacije kapitala na makro nivoju, ki bi se vlagal v raziskave in inovacije, je grška industrija poleg reprodukcijskega materiala skoraj popolnoma odvisna od tuje tehnologije.

Država sodeluje v družbenem proizvodni sicer s 60-70 %, vendar je njen gospodarski sektor neučinkovit, ker mora država subvencionirati delovna mesta, če noče še bolj povečati že tako visoke stopnje nezaposlenosti, prav tako kot je kupovala deficitarnča privatna podjetja, in to večinoma s primarno emisijo in tujimi posojili, kar pa je zopet povzročilo zviševanje inflacije, ki se giblje okoli 25 % ob ničelni ekonomski rasti v minulem letu.

Kapitalisti, aktivni in ex-politiki, vojska in cerkev so v tem ekonomskem položaju z dajanjem medsebojnih uslug ohranili neformalen, toda odločilen vpliv na celotno življenje družbe. Okostenelost in zastarelost družbenih struktur, tj. pravno politične nadstavbe, pa je povratno postala cokla nadaljnjega ekonomskega razvoja. Kapital in ves prej našeti konservativni establishment sta pognala Novo demokracijo v volitve z naročilom, naj se vrne s ščitom ali na njem (mrtve vojake so stari Grki nosili na ščitih). Karamanlis je, vedoč v kakšnem položaju je Nova demokracija, pred volitvami masturbiral kolikor je mogel in zdrkal svoje tihe želje v obliki levo sredinske koalicije; po njegovem scenariju naj ne bi nobena od obeh velikih strank dosegla v parlamentu absolutne večine in bile bi prisiljene si deliti oblast, si sleči odvečno obleko, leči v posteljo, medtem ko bi Karamanlis oba naga prikril z odejo in dal blagoslov veliki koaliciji. Nova demokracija je pred volitvami vprašala za svet delfijsko svetišče kapitala. Odgovorilo ji je, da bodo volitve uničile veliko stranko. Preročišče ni dodalo: svojo lastno. Bledo senco Ralisa in njegovo stranko bi lahko rešil le bog, ki bi se nepričakovano pojavil na odru in rešil svojega junaka v stilu deus ex machina.

Grmenje PASOK-a v predvolilnem boju je naganjalo strah v kosti kapitala in blokovskih strategov: grški kapital je namreč šele komaj začel uživati prve sadove priključitve k EGS, izstop iz NATO pakta pa bi pomenil odkrit upor jalski logiki, ki prevladuje v Evropi in svetu od druge svetovne vojne. Ker so zaradi teh dveh vprašanj začeli pokati temelji enotnosti stranke na vseh straneh, je Papandreu taktično prenesel jedro predvolilne kampanje na notranje politično prizorišče. Iz grmenja, ki je napovedovalo revolucijo, se je izcimil droben dežek „sprememb“.

kot so: „socializacija družbenega, političnega in gospodarskega življenja, vključno z reformami šolstva, svobodo sindikalnega gibanja“ itd. itd.

„Socialnim zahtevam proletariata so odbili revolucionarno ost in jih demokratično pobarvali, demokratičnim zahtevam malomeščanstva so sneli zgolj politično obliko in poudarili njihovo socialistično ost.“ Kajti: „svojevrstni značaj socialne demokracije se izraža v tem, da demokratično republikanskih ustanov ne zahteva kot pripomoček, da bi odpravila obe skrajnosti, kapital in mezno delo, temveč zato, da bi omilila njuno nasprotje in ga spremenila v harmonijo. Naj predlagajo še tako različne ukrepe, da bi ta cilj dosegli, naj še tako kraste ta cilj z bolj ali manj revolucionarnimi idejami, vsebina ostane ista. Ta vsebina je preobrazba družbe po demokratični poti, toda preobrazba v okviru malomeščanstva.“

Ne smemo pa omejeno misliti, da hoče malomeščanstvo načelno uveljaviti kak egoistični razredni interes. Nasprotno, malomeščanstvo je prepričano, da so posebni pogoji njegove osvoboditve splošni pogoji, ki je v njihovem okviru edino mogoče rešiti sodobno družbo in se izogniti razrednemu boju. Prav tako si ne moremo misliti, da so zato vsi demokratični predstavniki kramarji (shopkeeperji) ali da se zanje navdušujejo. Po svoji izobrazbi in po svojem individualnem položaju so lahko oddaljeni od njih kakor nebo in zemlja. Kar jih dela za zastopnike malomeščana, je to, da v duhu ne morejo prek pregraj, prek katerih ne more malomeščan v svojem življenju, da jih torej v teoriji žene k tistim nalogam in rešitvam, h katerim žene v praksi malomeščana materialni interes in družbeni položaj.

Zato je nasploh odnos političnih in literarnih zastopnikov nekega razreda do razreda, ki ga zastopajo. Grške volitve so pomenile bitko med kapitalom, buržoazijo in malim kapitalom ter kramarji, katerim je zaradi ekonomske krize in radikalizacije proletariata uspelo pritegniti na svojo stran neizkušeni proletariati na deželi. K samim volitvam.

Pankraton Nove demokracije in PASOK-a se je končal z volitvami 18. oktobra; nasprotnika sta se bokasala, borila, davila, skakala eden na drugega, le oči si nista smela izpraskati.

Poleg njiju so se ob robu praskale male liliputanske stranke, ki so se z izjemo KP Grčije, kateri je bilo preddestinirano tretje mesto, bojevale za čim širšo zastopnost v bodočem parlamentu. Za 300 poslanskih mandatov je bilo predloženih 2619 kandidatov.

Volitve so bile obvezne za vse prebivalstvo od 20. do 70. leta starosti in prvokrat v zgodovini grških parlamentarnih volitev so volile v večini ženske (3,56 milijona žensk nasproti 3,44 milijonov moških). Po voličih pa je strašil duh vojske, duh preteklosti in sedanjosti; vojake je bilo opaziti povsod in spet so zaigrali vlogo zadnjega branika demokracije, seveda demokracije, kot si jo predstavlja vojska – vojska brez demokracije, kot je demokracije udeležena šele brez vojske, brez represivnega aparata, brez države.

V vlogi psa oz. čuvarja ustave si je uniforma izborila svojo „nepreklicno pravico“, da sodi žive in mrtve, da ugotavlja, kdaj in kako so kršene norme, v katere je vstavljena meščanska demokracija, in da ob takem dogodku vzame oblast kot „rešiteljica naroda“ pred kaosom, ki ga povzroča ravno ta meščanska demokracija, kateri izročča oblast in katera oblast izročča vojski. Vstavljenost meščanske demokracije med levo nogo kaosa in anarhije ter desno nogo vojske je neogibna in te antinomije jo lahko reši le delavski razred, s tem da z revolucijo pofuka polja meščanske abstraktnosti (abstraktne pravice, abstraktni ljudje...) in oplodi udejanjanje človeka v procesu dejanskega komunističnega gibanja.

Vsa do sedaj našeta konstelacija realnih sil se je označila v rezultatih volitev:

	% vseh	% vseh poslanskih glasov	posl. mest. v evr. parl.
PASOK	48,04	174	10
Nova demokracija	35,95	113	8
KP Grčije (v tujini)	10,86	13	3
KP Grčije (za državo)		0	0
Unija dem. centra		0	0
Dem. socialistična stranka	0	1	0
Prohunisti	5,15	0	0
Nacionalisti (Markenzinis)	0	1	0
Tročkisti		0	0

PASOK je „ljudstvo“ ovenčalo z oljko, pisale so se „socialistične“ ode, prirejali sprevodi, manifestacije, Nova demokracija pa je zapela kozlovsko pesem (tragedija).

Svet se je za trenutek zazrl v Grčijo. Reaganovo čvekalo – obrambni minister Weinberger – je takoj pohitel z izjavami, da si ZDA želijo še naprej ohraniti „tradicionalno dobre odnose“, v katere se subsumirajo ameriška oporišča v Grčiji, obvezna pripravljenost na razpolago za manipulacijo in podrejenost politike globalnim potrebam ZDA na tem področju. Med drugim pa je Weinberger Papandreu povedal resnico: „Med predvolilno retoriko in realnostjo je včasih velika razlika, s katero se je potrebno soočiti šele, ko prideš na oblast.“ Tudi za NATO in EGS se pričanja v zvezi z Grčijo težavno obdobje, ker Papandreu ne bo več tako pridno vlekel voza, kot sta to počela Karamanlis in Ralis. Prihod PASOK-a na oblast je bil povod tudi za prikrito veselje turške levice, ki ječi pod pritiskom vojaškega škornja in si predstavlja razrešitev gordijskega voza nesorazumov med Turkiye Cumhuriyeti in Yunanistanom (razmejitev Egejskega morja, ciprska kriza) v obliki enakopravnih pogajanj, medtem ko naj-bi-bila kemalistična vojska vsake toliko časa zarožljala z orožjem.

Papandrea se je po volilni noči lotil maček. „Koktajl socializma, populizma, pragmatizma, nacionalizma je hudičev močan“, si je mislil in zaključil: „Brez prvega bo najlažje“, spil mešanico ostalih treh do dna ter opolnoči, 19. oktobra, na prvi tiskovni konferenci pred trumo novinarjev v svoji vili v Kastriju, nedaleč od Aten, začel: „Vlada PASOK je ljudska. Naša vlada bo izpeljala vse spremembe, ki jih je PASOK obljubil grškemu ljudstvu. Danes začnemo novo razdobje v političnem življenju države in vsi moramo drug drugemu ponuditi roko v prizadevanju, da bi ohranili in obranili neodvisnost itd., nedotajljivost itd., napredek itd., demokratične ustanove... in zato mislim, da je odločitev grškega ljudstva zgodovinskega pomena.“ Doktrinarnost, fraz, v katerih „se odpušča nalogi strmoglaviti stari svet z njegovimi lastnimi sredstvi in skuša veliko bolj izvesti svojo osvoboditev za hrbtno družbe, po privatni poti, v okviru svojih omejenih eksistenčnih možnosti, mora torej nujno podleči“.

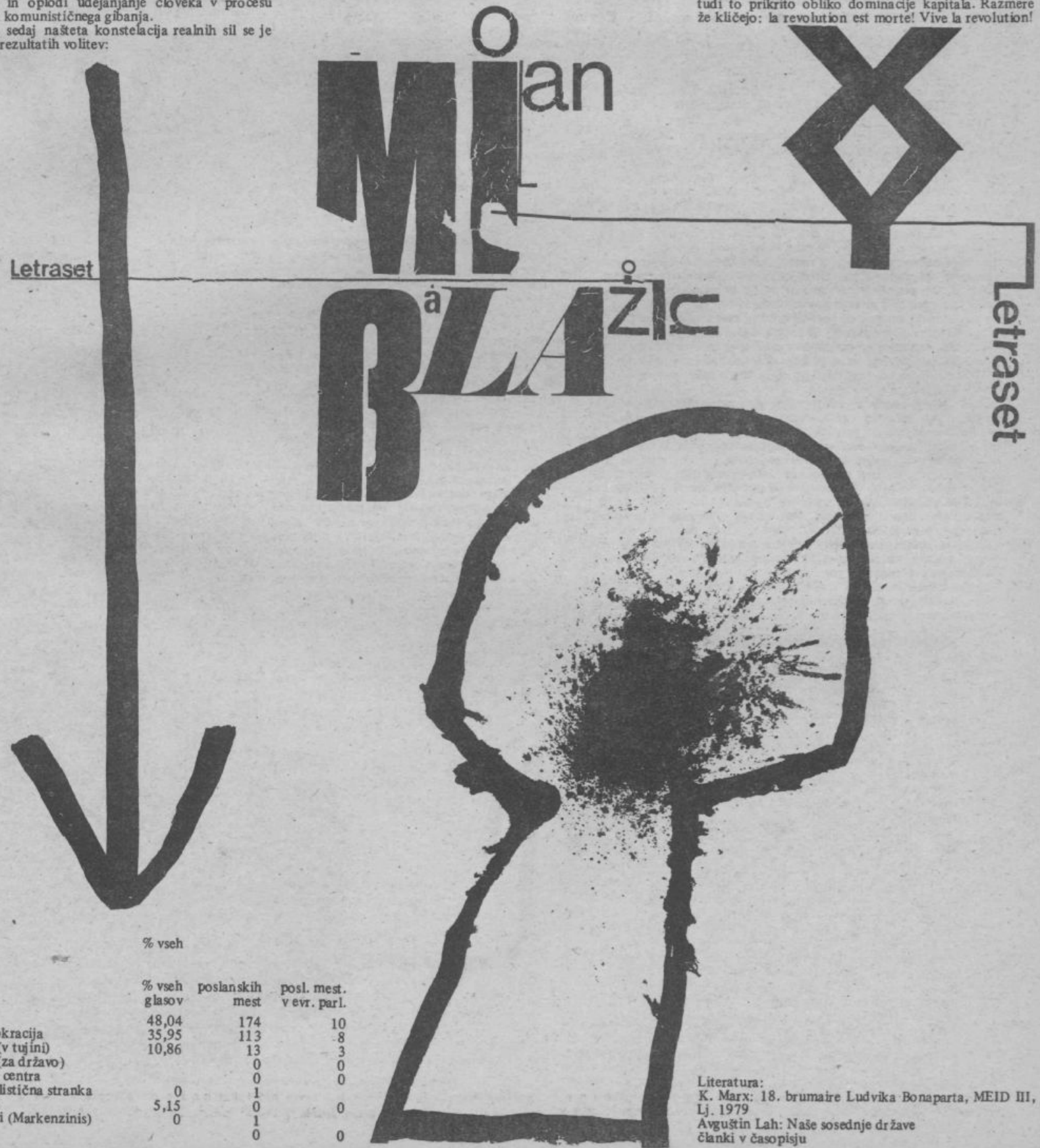
Na vprašanje, ali se bo kapital odzval novi grški usnertvi, je odgovoril: „Mislim, da razred proizvajalcev nima interesa spodkopavati svojega položaja, kar bi vsekakor pomenilo tudi spodkopavati naše državno gospodarstvo. Zato pozivam vse, da prispevajo svoj delež k izpolnitvi velike naloge sprememb, kakršne danes terja velika večina grškega ljudstva.“ In 21. oktobra v nastopnem govoru na prvi seji nove vlade: „Naša vlada je vlada vseh Grkov. Odslej moramo pozabiti na volilna nasprotja in se lotiti uresničevanja velike naloge – preroda in obnove. Vsek izmed nas mora biti nosilec sprememb v družbi.“ Bojda je Papandreu odkril nove Mikene, trdnjavo, bogato z zlatom, da bo lahko miril razredna nasprotja in z eno roko dajal kapitalu, z drugo pa delavcem.

Otroke svoje politike je že pričel pokopavati, ovite v zlato povoje preteklosti. Klitoris kapitala je razdražen in zaradi trenutnega ugodja se je z njim skrbal, pri tem pa pozabil na revolucionarni interes, se odrekel časti biti osvajačna sila, se vdal v svojo usodo in se onespobil za boj – volilna erekcija ne bo oplodila prav ničesar. PASOK se je simbolno že kastriral, zdaj se tudi dejansko; čevkanje Papandrea nadomešča odsotnost seksualnega razmerja do revolucionarnega razreda, kajti on je zapopadel in v seksualno razmerje izpostavil vse grško ljudstvo ne glede na razredno pripadnost in fiktivno ustvaril Eno. Tako se bo zgodovinski proces, ki se ga je Papandreu za delček sekunde dotaknil zopet odvijal mimo njega in mimo PASOK.

V prvem tednu na oblasti se je Papandreu pragmatično odpušal zadnjim ostankom sebe izpred volitev: nobenih sprememb ne bo – namesto izstopa iz NATO pakta v nove skupne vojaške vaje, namesto izstopa iz EGS želja po stalnih pogajanjih v stilu Angležev, namesto zaprtja ameriških oporišč izjava: „ZDA ni dobro imeti za nasprotnika“ in priznanje njenih višjih interesov na tem področju, namesto revolucije megleni pojmi o socializaciji, namesto nacionalizacije še bolj prikrita oblika vladavine kapitala. Namesto da bi Papandreu „pustil mrtvim, da pokoplje svoje mrtvake“, „bi rad veljal za patriarhalnega dobrotnika vseh razredov“, in njegova prirega se v duhu Hipokrata glasi: „Vsa načela zdravega (političnega) življenja bom uporabljal blagor bolnikov (beri: v blagor kapitala) z vsem, kar vem in znam, nikoli pa ne v njihovo škodo...“ V kolikor bi za las odstopil od kalupa, kamor je bil flit, se bo na prizorišču pojavila vojska in naredila „red“.

Da zaključimo: Nova demokracija zastopa interese velekapitala, PASOK pa interese malomeščanstva, drobne buržoazije in dela zmanipuliranega delavskega razreda na podeželju, medtem ko je pri delavcih v industrijskih centrih globoko vkoreninjena KP Grčije, ki pa jo slabi razcepljenost. Po letu 1974, v obdobju prosperitete po naftni krizi, je na volitvah zmagala Nova demokracija kot predstavnica velekapitala, v letu 1981, v svetovni ekonomski krizi, ki močno udriha tudi po grški ekonomiji pa je po eni strani kapital potreboval prikritejšo obliko vladanja, po drugi pa so z manipuliranjem spravili del delavskega razreda v vode PASOK-a in ga prepričali s frazami o socializmu, ki pa ne pomeni nič drugega kot propagiranje razrednega miru.

PASOK je sicer naprednejša frakcija kapitala, toda ravno ta naprednost je dvorezen meč, ki zaslepljuje razredno bistvo te stranke, to bistvo pa je makoburžoazno. Zato so zadnje grške volitve en korak naprej in dva koraka nazaj: ne smejo nas prevarati fraze, ki zakrivajo bit, saj ne ustvarja zavest biti, temveč bit ustvarja zavest. Delavski razred, kateremu revolucionarnost ni predpostavljena, kot nekateri očitajo Marxu, temveč ga revolucionirajo ekonomske razmere oz. odnosi, v katere je vpjet pa bo nujno razbil tudi to prikrto obliko dominacije kapitala. Razmere že kličejo: la revolution est morte! Vive la revolution!

Literatura:
K. Marx: 18. brumaire Ludvika Bonaparta, MEID III, Lj. 1979
Avguštín Lah: Naše sosednje države
Članki v časopisju

voščimo 29. NOVEM BER DAN REPUBLIKE

29. NOVEMBER — MEDNARODNI DAN SOLIDARNOSTI S PALESTINSKIM LJUDSTVOM

Po podatkih Združenih narodov je bilo pred arabsko-izraelsko vojno junija 1967 okoli 2,7 milijona arabskih Palestincev, od katerih jih je 300.000 živel v Izraelu, milijon na Zahodni obali reke Jordan in 400.000 v Gazi. V tej vojni jih je skoraj pol milijona pobegnilo s svojih domov, 1,2 milijona pa jih je ostalo pod izraelsko oblastjo zaradi okupacije Zahodne obale in Gaze. Ostalih 1,5 milijona živijo kot begunci in v mnogih primerih ta položaj doživljajo že drugič, saj se je isti eksodus dogajal tudi v vojni 1948. leta. Begunci so se naselili po taboriščih v sosednjih državah (Libanon, Sirija, Jordanija), njihovih domov in vsega, kar so imeli, pa se je polastil Izrael.

O palestinskem vprašanju se je prvič razpravljalo v Generalni skupščini 1947. leta, toda podrobno se je s tem vprašanjem začela ukvarjati šele po letu 1974 na pritisk neuvrščene gibanja. 22. novembra istega leta je Generalna skupščina potrdila palestinske pravice, ki zavzemajo:

- pravico do samoodločbe brez vmešavanja drugih,
- pravico do nacionalne neodvisnosti in suverenosti.

Tu sta se v vsej goloti pokazala blišč in beda OZN, blišč resolucijomanije, deklarativnega odločanja, in beda izvajanja teh odločitev v dejanskosti, to pa zato, ker svetovna konstelacija sil ne dopušča, da bi OZN, ki je po vrhu še pod vplivom gibanja neuvrščene, tj. svetovnega Juga (zaradi številčnosti držav; ena država je en glas, ne glede na velikost, število prebivalcev), tudi dejansko izvajala sprejete resolucije. Palestinsko vprašanje pa je bistvo Blžnjega vzhoda in dokler se bo reševalo z različnimi parcialnimi pogajanjmi (Egipt — Izrael — ZDA — Camp David) ali na abstraktnem nivoju (OZN), dotlej ostane Palestincem edina možna rešitev: oboroženi boj.

HEIMATDIENST VODI MANJŠINSKO POLITIKO

Priznanje pravic slovenske manjšine in realizacija sedmega člena državne pogodbe je še vedno v slepi ulici. Vse tri močnejše avstrijske stranke (SPÖ — socialisti, FPÖ — svobodnjaki, ÖVP — ljudska stranka) še naprej paktirajo druga z drugo in terjajo, naj najprej Slovenci stopijo v sosvete, šele nato bi se lahko nadaljevala pogajanja. Slovenci pa seveda nočejo v sosvete, saj bi s tem priznali neveljavno „ugotavljanje manjšine“ iz leta 1976 in tudi t.i. Zakon o narodnih skupnostih, ki je revizija, ne pa izpolnitev oz. izpolnitev 7. člena. Reševanje manjšinskega vprašanja se ne kaže v tem, kar žlobudrajo in pisarijo raznorazne male ribice v avstrijski politiki, kot je npr. Wagner, katerega želja je, slovenske organizacije na Koroškem predstaviti kot čimbolj „leve“, „ekstremistične“, „nevarne“, da bi potem iz tega povlekel logični sklep o funkciji države in policije, ki morata s svojim aparatom poskrbeti za „red in mir med Korošicami in Korošci“, temveč v čisto konkretnih primerih, kot je zaprtje vrat velikovške mestne dvorane za nastop otroških zborov. Za neomadeževano avstrijsko demokracijo se skriva diskriminacija in ustvarjanje apartheida v deželi, za Wagnerjevimi „Korošicami in Korošci“, ki si želijo miroljubno sožitje, pa neenakopravnost slovenske manjšine nasproti Avstrijcem oz. Nemcem, kot se nekateri (Heimatdienst) raje imenujejo. Tako se tu ilustrira funkcioniranje tristrankarskega pakta in njegovo bistvo je protislovenstvo. Socialiste vodi v manjšinski politiki nacionalšovinistične FPÖ, ta pa je na Koroškem več ali manj identična s Heimatdienstom, okoli katerega se širi smrad po fašizmu. Po fašizmu, danes, v „demokratični“ Avstriji.

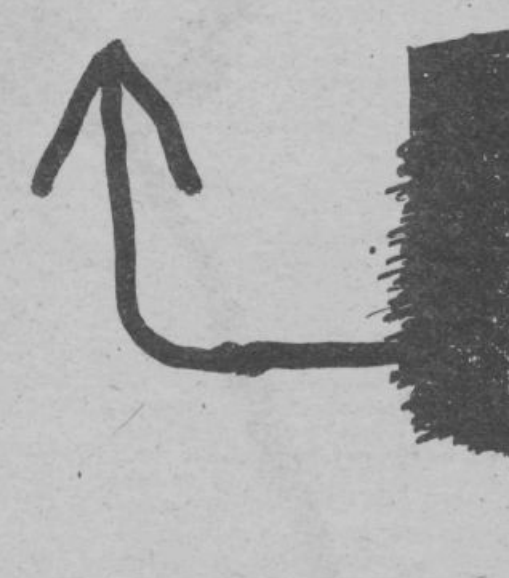
med tistih 3000 ljudi v koncentracijskih taboriščih. še bolj skrciti ohranilo in morde poslati še koga stični državi omejena svoboda gibanja, da je treba „pravo“ pot, „Hoxhinega stalinizma“, do taktat se je „revolucionaren“, skok ne pripelje socialističnih revizionistične blokade, dokler kašken dokler traja „surova imperialistična in Hoxhina sanj, sanjsko ureditvenje Hoxhe, Dotle, fašistov, pa če je ta brat sam hudič, ureditvenje, združitev „bratov po krvi“, balistov, komunistov, združitev vseh Albancev ne glede na kar koli, vključno z deli Crne gore in Makedonije, s tem Hoxhina Albanija, nastanek „Velike Albanije“, odcepitve Kosova od Jugoslavije in priključitev k odcepitvi, in končno imajo po jugoslovanski ustavi pravico do avtonomne pokrajine v republiki (republike pa 4. z vsem tem in s stalinisti pristihi pristihi Jugoslovanske vlade, da „preuredi“ status Kosova v OZD, in „ZNO“.

1. izkoristiti razredni boj v Jugoslaviji, ki se zaradi soenarij si je zamislil takole: stalinistično posvetil na račun Jugoslavije; Hoxhina obsedenost je v tem, da se zdi sam sebi ni potreben, „ilicidira“ pri šestih mesecih nosčnosti. Komentar „ilicidira“ se je znal komunistke Liri Gega, usmiljenja. Med grobovi pernejati tisoč ustreljenih v „tovaršev in tovaršic“ je moral pospraviti. Brez vseno, odvisno pač od tega, koga izmed svojih delil na vse strani in na nobeno, „Rus ali balist, saj je kompromitirane njega samoga. Bratovske poljube jih je že sam kompromitiral, zdaj pa so te že enkrat Berta. Toda kmalu je ponovno zavil na stare tirnice, ki proti Jugoslaviji, ki si jih je izmislil brezobzirni agent pretentil druge komunistične partije, s provokacijami priznavamo, da so nas pretentil, prav kakor so solidarnost z resolucijo informatorja. Priznali smo, da zato stopi v defenzivo: „Nasa partija se je razmerje sil v lastnem CK, kaj šele v celotni partiji. mejal sem ter tja, saj kot avtorikat ni vedel, niti kakšno svojih lastnih umotvorov, stotek se mu je krepko druge strune, saj ga je postalo strah samega sebe in s procesom destalinizacije leta 1956 je zabrenkal na ruski rudi!

5. Francoški kapital v protiofenzivi Francoška peta republika se je v ozračju razrednih spopadov znašla v „hladni državljanski vojni“. Socialisti s svojo socialno demokrasko politiko so stalno v strahu, da ne bi prestrašili zasebnega kapitala, vrhovi administracije so neokleščeni in državni aparat je v bistvu še vedno tak kot pred prihodom socialistov na oblast. Obzirnost je prvo vodilo socialistične vlade, in namesto da bi odločno ukrepala na ekonomskem področju in revolucionirala produkcijske odnose, izgublja energijo in čas s simboličnimi potezami, kot je odprava smrtne kazni, ali pa s t.i. decentralizacijo, ki bo obrodila sadove šele čez leta, pod pogojem, da bo sploh izvedena, in če bo, kako: dejansko ali formalno. Mitteranda nenehno spremlja Allendejeva senca, zato je karseda previden, ta previdnost pa vse bolj ruši previdnost delavskega razreda, mladih in študentov v prvih „rožnatih“ mesecih. Prazen prostor, ki je nastal zaradi politike socialistične vlade, ki je prišla na oblast, da bi jo obdržala, in ne da bi jo spreminila, je takojci zasedel kapital in kapital izkorišča vsako priložnost za udarec nazaj: kapitalisti bojkotirajo in sabotirajo pozive vlade, naj pomagajo krotiti brezposelnost, saj to nasprotuje logiki kapitala v krizi, „literarni predstavniki“ v desničarskih časopisih bobnajo o „socialistični stranki, ki kaže obžalovanja vredno nagnjenost k ravnanju, značilnem za totalitaristične stranke v Nemčiji, Italiji in drugod po Evropi med

Natvost in prozornost Hoxhine „idejnosti“ nima meja. Po njegovem se je kot odgovoril začelo vrstati, ko se je on pojavil na pozornici in s svojo lučjo razsvetlil temo človeštva. Še enkrat in zadnjič si ogledimo Hoxhine kontroverze, tokrat še enkrat

ŠE ENKRAT: ENVER HOXHVA

2. pomoč skupnam identitistov, jih medsebojno povzeta v trdnjo organizacijo, katere namen je izvesti neredov in demonstracij.

3. gverilski oboroženi boj, formalno priznane albansega naroda v Jugoslaviji, internacionalizacija v OZD, in „ZNO“.

4. z vsem tem in s stalinisti pristihi pristihi Jugoslovanske vlade, da „preuredi“ status Kosova v OZD, in „ZNO“.

5. Francoški kapital v protiofenzivi

obema vojnama“, uporabljajo se izrazi kot „rožnati fašizem“ in podobno. Medtem socialisti mirno sanjajo sanje pravičnega, desnica, UDF (giscardovci) in golisti pa namesto njih zastrujejo razredni boj, ki naj bi prinesel globoko družbeno krizo, z njo pa kakoga francoskega Pinocheta.

KP ŠPANIJE: KRIZA EVROKOMUNIZMA

Govori se o najhujši krizi v KP Španije po njeni legalizaciji leta 1977. Govori se o osebnih trenjih, celo nestrpnostih med posameznimi voditelji, o izrazitih razlikah med stališči do osnovnih strateških in programskih problemov partije. V čem je stvar?

Kriza je KP Španije zajemala postopno, korak za korakom. Obnova legalnosti dela je pred štirimi leti potekala v znamenju zmagošavja, saj so bili španski komunisti vsa štiri desetletja več ali manj edini borci in nevarnost za Franca. V tem obdobju so se nasprotja zamagila in se začela kazati šele, ko je KP Španije začela iskati svojo lastno identiteto: opredelila se je za evrokomunizem, že ta odločitev pa je zbegala del delavskega razreda, navajenega na stare, preizkušene recepte delovanja v ilegali. Partija si je s sporazumom iz Moncloe dokaj zavezala roke in s tem zožila svoj manevrski prostor. Vodstvo partije je prepričalo delavce, da morajo sprejeti nase žrtve gospodarske krize v prid konsolidacije španske demokracije, poleg tega ji nikakor ni bilo mogoče realizirati ideje o „ljudski fronti“, tj. povezavi komunistov in socialistov. Zato so bili rezultati na volitvah slabi, to pa je zopet povzročalo izstopanje članstva (skoraj polovica), razočaranega, saj ni dobilo tistega, kar je pričakovalo. Na desetem kongresu letos poletni so se izkristalizirale v KP Španije tri struje:

1. prosovjetska struja, ki v celoti zavrača evrokomunizem, a je brez posebne moči,
2. evrokomunistični „obnovitelji“ (okoli 25% vseh delegatov, predvsem intelektualci kot Manuel Azcarate). Le-ti zahtevajo uzakonitev struj in njihovo proporcionalno zastopnost na vseh ravneh ter demokratizacijo notranje političnega življenja,
3. evrokomunisti pod vodstvom Santiaga Carillo, ki pravi, da bi uzakonitev struj pomenila frakcijske boje in izgubo akcijske enotnosti.

Carillo je s preraslovanjem zmagal, nasprotja pa so tlela naprej in končno izbruhnile z vso silo: odcepitev baskovske KP, nesoglasja v katalonski KP (PSUC), upor komunistov Asturije, „nemiri“ med komunisti Galicije, in v vsej razsežnosti se je razprl razsežen problem odnosov med KP Španije kot vsešpanske stranke in njenimi regionalnimi organizacijami v avtonomnih pokrajinah. Carillo je začel reševati nastalo situacijo z zbeganimi izključitvami šestih zvonečih imen (tudi Manuela Azcarateja, zadolženega za mednarodne odnose KP Španije) iz Izvršnega in Centralnega komiteja, ne da bi se lotili izvorov krize in z namenom: bolje ohraniti jedro „čiste“ partije, kot pa pogajanja s strujami, ki vse bolj zavzemajo socialdemokratske pozicije.

MILAN BALAZIČ

Donald Mackenzie

V prejšnji številki Tribuna je izpadlo nekaj besed, ki se neposredno navezujejo na članek Donalda Mackenzieja „Nekaj misli ob razpravi o znanosti in družbenih odnosih“, ki je izšel v 14. številki revije „Capital and class“ pod naslovom „Notes on the Science and Social Relations Debate“, v slovenščino pa ga je prevedla Nada Sobec. V prejšnji številki je bil objavljen prvi del tega članka.

Prvi del uvoda k omenjenemu članku je za privedel do nesporazuma. Kaj namreč pomeni to, da je teoretsko naravoslovje toliko napredovalo, da lahko pojasni poleg zgodovine narave tudi zgodovino družbe in da je naravoslovje prav tako zgodovinsko sprodirana znanost? To ne pomeni, da je naravoslovje tisto področje znanosti, ki je prišlo do konca svojega razvoja, oziroma da je napredovalo do take stopnje, da lahko pojasni vse, kar se dogaja v zvezi s človekom, in torej tudi z njegovim spoznavanjem narave in družbe. Ne gre zato, da se s pozicij teoretskega naravoslovja napiše novo „Sveto pismo“, ki ne bo dogmatsko, temveč eksperimentalno utemeljeno. Naravoslovna znanost, bi prenehala obstajati kot znanost v tistem trenutku, ko bi zašla na absolutna tla, ki ne dopuščajo razvijanja novih spoznanj. Gre za to, da je razvoj naravoslovja toliko napredoval, da se na nekaterih področjih že pokriva z družboslovnimi znanostmi, da se začnejo v določenih točkah prekrivati. V teh točkah pa lahko naravoslovje potrdi in s tem posploši nekatera spoznanja družboslovne in naravoslovne znanosti. V eni od naslednjih številki Tribuna bom pokazal na primeru Engelsovega poskusa materialistično dialektične posplošitve fizikalne znanosti, kam vodi abstrakten prenos določenega metodološkega modela iz področja družboslovja v naravoslovje.

Vprašanje notranje strukture in razvoja znanosti je zadnje čase precej aktualno področje raziskovanja. Prav tako kot druge naravne sile je tudi znanost sama predmet raziskovanja. Razvoj človekove družbe je tesno povezan z obvladovanjem naravnih in družbenih sil. Kolikor znamo njihovo delovanje predvideti, si jih lahko tudi „podredimo“, jih usmerjamo v zaželjeni smeri. Skratka, vodimo jih iz „glave“.

V razredni družbi obvladuje produkcijo in s tem vodi naravne in družbene sile vladajoči razred. V pogojih kapitalistične blagovne produkcije prevladuje interes kapitala kot delavcu odtujena družbene moči. Interes kapitala se je srečal in zvezal z naravno silo, od katere je postal življenjsko odvisen. Ta naravna sila je znanost. Problem se je pojavil zato, ker kapital razvoja znanosti ne obvladuje. Najbolj zagotovo se obrestujejo vlaganja v področja, kjer je teorija že izdelana in gre le še za njeno aplikacijo na konkretne primere, vendar je obstoječa tehnološka struktura zadela na meje svoje ekspanzije v omejeno dostopnih energetskih in surovinskih virih. Poiskati je potrebno nova področja, Skratka, usmerjati sredstva v raziskave, za katere ni znano, kdaj in kakšne rezultate bodo obrodile.

Če bo razvoj teorij o notranji strukturi in razvoju znanosti privedel do teorije, ki bo lahko uspešno nepovedovala razvoj znanosti in ga s tem usmerjala, si bo kapital lahko podredil znanost kot druge naravne sile. Če pa obvladovanja te specifične produkcije ne bo mogoče doseči z upravljanjem od zunaj, torej s koncentracijo monopola oblasti v „rokah“ posameznikov, potem je znanost tišči produkcijski proces, ki nosi v sebi protislovje med objektom in subjektom produkcijskega procesa in ki ga človeštvo lahko razreši s komunistično revolucijo. Zaenkrat uspešne teorije, ki bi obvladovale razvoj znanosti, še ni. Interesu kapitala po ustvarjanju čim večjih profitov kot primarnemu interesu kapitala se morajo podrežati vsi tisti, ki ga vodijo. Zato se v zadnjem času oblikuje nova frakcija kapitala, ki je v tesni povezavi z znanostjo in z njenim razvojem – tehnokracija.

Dušan Turk

THE RADICAL SCIENCE JOURNAL (glasilo radikalnih znanstvenikov)

Vsak filozof lahko potrdi, da je pojem „resnice“ zelo varljiv, dvoumen. Tako „Radical Science Journal“ zavrača način ugotavljanja resnice, s pomočjo katerega prihajamo do večine najbolj očitnih, vsakdanjih spoznanj, kot neznanstvenega. Gre za pasivno opazovanje dogajanj v naravi in njihovo primerjanje s teorijami. Če se teorija ujema z izsledki opazovanj, je resnična, v obratnem primeru pa ne.

V nasprotju s pravkar opisanim stališčem gleda „Radical Science Journal“ na znanost kot na delovni proces. Namesto s pasivnim opazovalcem, ki skuša odkriti resnico, imamo opravka s skupino znanstvenikov, ki se poslužujejo proizvodnih sredstev, da bi na ta način spremenili surovine v končne izdelke. Seveda bi bilo pretirano trditi, da je znanstveno delo isto kot tovarniški proces, to ni niti naš namen. Prej bi lahko rekli, da je perspektiva delovnega procesa „vaja iz politične analize.“

Mogoče mislite, da je definicija znanosti kot delovnega procesa, kakršno sem zapisal v zgornjem odstavku, navadna formula. A če jo vzamete resno in jo uporabite na svojem delovnem mestu, boste prisiljeni opaziti povezavo med svojim delom in drugimi oblikami boja kakor tudi realne možnosti za politični boj. (15)

Podobno kot politika delovnega procesa na splošno, je tudi ta analiza v Veliki Britaniji dokaj nova. Pojavila se je leta 1976 na letni konferenci socialističnih ekonomistov, kjer so razpravljali o delovnem procesu. (16) Vendar mislim, da lahko ob njenem postopnem uvajanju v prakso bolje kot prej razumemo trditve Bôba Younqa, da so »znanost družbeni odnosi«. (17) Pri tem bi želel opozoriti, da govorim le o eni možni verziji omenjene trditve. Obstaja namreč še druga, in sicer, da se prevladujoči družbeni odnosi, ki sestavljajo znanstvena dogajanja, odražajo v naravi. Ta zadnja se mi zdi precej manj pomembna in jo bom na kratko pojasnil.

Da bi stvari poenostavil, se bom omejil le na eno področje znanstvenih izsledkov, na »naravne zakone«, čeprav bi lahko isti postopek analize uporabil tudi za »dejstva«. Bistvena točka Youngove teorije je, da imajo »naravni zakoni« pravzaprav enak status, enake lastnosti kot »blago« v Marxovi teoriji. Ta trditev je doživela tudi številne kritike in napade.

Young seveda ni hotel reči, da se naravni zakoni kupujejo in prodajajo na trgu, čeprav postaja znanstvena informacija čedalje bolj potrošno blago tudi v tem pomenu besede. (18)

Young misli pri tem bolj na dejstvo, da je za Marxa blago „kristal“ človekovega dela. Vzemimo primer hladilnika. V hladilniku vidimo „stvar“, ki ima določeno ceno in ki jo lahko s pomočjo denarja zamenjamo za drugo blago. In vendar je v njem akumulirano človekovo delo, preko njegove vrednosti pa prihajajo v medsebojni stik ljudje in njihovo delo. „Blago izraža družbene karakteristike človekovega dela, ki se kažejo navzven kot objektivne karakteristike produktov dela in kot družbeno-naravne lastnosti teh stvari.“ (19) Proces akumuliranja človekovega dela in družbenih odnosov v lastnosti stvari, izdelkov je znan v marksistični tradiciji kot fetišizem oz. reifikacija.

Teorijo delovnega procesa moramo razumeti torej tako, da enačimo naravne zakonitosti z blagom in da oboje obravnavamo analogno. V naravnem zakonu je namreč akumulirano delo na popolnoma enak način kot v blagu. To je povedano naravnost in jedrnato, zato zveni mogoče nekoliko čudno. A če jemljemo znanost kot delovni proces (in ne odkrivanje zakonitosti), potem

so naravni zakoni logično produkti dela, sodobna znanost pa proces, v okviru katerega znanstveniki in drugi delavci razpolagajo z obstoječimi sredstvi in viri (intelektualnimi in drugimi) in z njimi spreminjajo nivo znanja. Rečeno čisto prozaično, naravne zakonitosti torej proizvajamo. Gledanje nanje kot na naravne zakone, ki smo jih odkrili, lahko označimo za fetišizem, saj gre pri tem za prenašanje rezultatov lastnega dela na naravo.

Razume se, da je producirano znanje odvisno tudi od načina organiziranosti delovnega procesa in od povezanosti z drugimi delovnimi procesi. Težko je sicer točno reči, kakšen je vpliv omenjenih faktorjev na znanje, za kaj takega bi bila potrebna natančnejša študija, a jasno je, da ne moremo kar a priori zanikati možnosti, da bi drugače organizirano delo lahko pripeljalo do drugačnih rezultatov in do drugačnih naravnih zakonitosti.

NARAVA

Dosedanja razprava nas je tako pripeljala do točke, ki je najpogostejša tarča napadov Hilary Rose in Stephena Rosea. Sprašujeta se namreč, ali ne pomeni sprejeti take teorije isto kot podleči neki obliki idealizma oziroma spremeniti naravo v nekakšen „ektoplazem“ in jo oropati vsakršne objektivne eksistence. (20)

Jaz nisem takega mnenja. Še najbolj sprejemljivo stališče do tega vprašanja se mi zdi Schmidtovo. V svojem „The Concept of Nature in Marx“ (Koncept narave pri Marxu) pravi, da za Marxa narava obstaja „neodvisno in izven zavesti in volje ljudi“. In vendar naš odnos do narave ni pasiven. Preko prakse in dela si jo namreč prisvajamo in jo spreminjamo. Narava, ki jo poznamo, ni divja, neobdelana in nevezana, nikomur pripadajoča, saj o taki naravi ne bi mogli ničesar vedeti, nasprotno, vse naše znanje o naravi ima svoj izvor v obdelavi le-te (tako fizični kot konceptualni). Kot pravi Schmidt, je posledica tega naslednja: „Marx v konceptih ni videl naivno realističnih predstav in vtisov o predmetih, ampak prej odsev zgodovinskih pogojenih odnosov človeka do teh pred(21)

V nadaljevanju bom uporabil dva pojma, ki spominjata na filozofijo, kar mi ni čisto všeč, vendar sta zelo koristna. Gre za razlikovanje med „naravo po sebi“ in „naravo za nas“. Pojem „narava po sebi“ hoče povedati, da je narava obstajala že pred nastankom človeškega življenja in da bo obstajala še naprej, pa čeprav bi človek izginil v jedrskem uničenju. „Narava za nas“ pa pomeni, da je narava, kakršno poznamo in kakršno opisuje znanost, prisvojena narava, proizvod človekovega, družbeno organiziranega dela. Lewidov pravi:

„Naravo poznamo le, vkolikor smo udeleženi pri kakšnem družbenem delu. To potem določa, v kakšni obliki se bo pojavilo producirano znanje. Vse to z drugimi besedami pomeni, da je poznavanje izključno „materialnega“ sveta, ki ne bi imel ničesar skupnega z družbo, popolnoma nemogoče. (22)

Morda se zdi to stališče tistim, ki gledajo na znanstveno delo kot na neodvisno odkrivanje „narave po sebi“ še vedno premalo prepričljivo. Te naj opozorim na številna dela s področja mikrosociologije oziroma etnografije sodobne znanosti, ki jih do sedaj nismo omenjali, ki pa so zanimiva in vredna naše pozornosti. V enem prvih tovrstnih del je Harry Collins pri opisu njihove narave uporabil naslednjo slikovito metaforo: znanstvena dognanja so največkrat suhoparna in težko razumljiva – le težko si predstavljamo, da bi bile stvari lahko drugačne, kot so. Vse skupaj bi lahko primerjali z ladjico v steklenici, pri kateri so se „vrvi in vezi potrgale, lepilo pa posušilo in popustilo“.

Ladjica v steklenici je čisto običajen predmet iz vsakdanjega življenja in ker ne pomislimo, da bi bilo lahko tudi drugače, si seveda le s težavo predstavljamo, da je bila ladjica nekoč le sveženj lesenih paličic. (23)

Naloga mikrosociologije je pojasniti, kako je ladjica zašla v steklenico. Gre za podrobno analizo dela in dejstev, ki smo jih pripravljali sprejeti. Vrsta študij, predvsem s področja sodobne fizike in astrofizike, je pokazala, kako nerealno si je predstavljati modernega znanstvenika kot pasivnega opazovalca „narave po sebi.“ Znanstveniki današnjega časa namreč delajo z „naravo za nas“, jo gradijo, o njej razpravljajo in jo ponavadi tudi sprejmejo. (24)

Žal pa je ta zanimiva veda, čeprav se ukvarja z nešteti podrobnostmi v zvezi z znanstvenim delovnim procesom, vse do danes pozabila na vrsto vprašanj, ki so zanimiva za marksiste. Res je namreč, da prikazuje znanstvena dognanja kot rezultat dela, a vse prepogostó dobi človek ob prebiranju te literature vtis, da gre za osamljene procese, ki potekajo ločeno drug od drugega. Hierarhija, zatiranje ženskega dela prebivalstva, proizvodnje – vse to so vprašanja, ki se jih omenjena literatura sploh ne loteva, prav tako kot ne odgovori na vprašanje, kako vpliva organiziranost znanstvenega dela na njegove rezultate. Ne glede na to je treba priznati, da je s prodiranjem za kulise, v laboratorije precej pripomogla k boljšemu poznavanju sodobnega znanstvenega delovnega procesa. Če še enkrat potegnemo paralelo med mikrosociologijo in Marxovo analizo blaga, vidimo, kako velike naklade formalne znanstvene literature sistematično potiskajo v senco dejanske družbene odnose v znanstveni proizvodnji. (25)

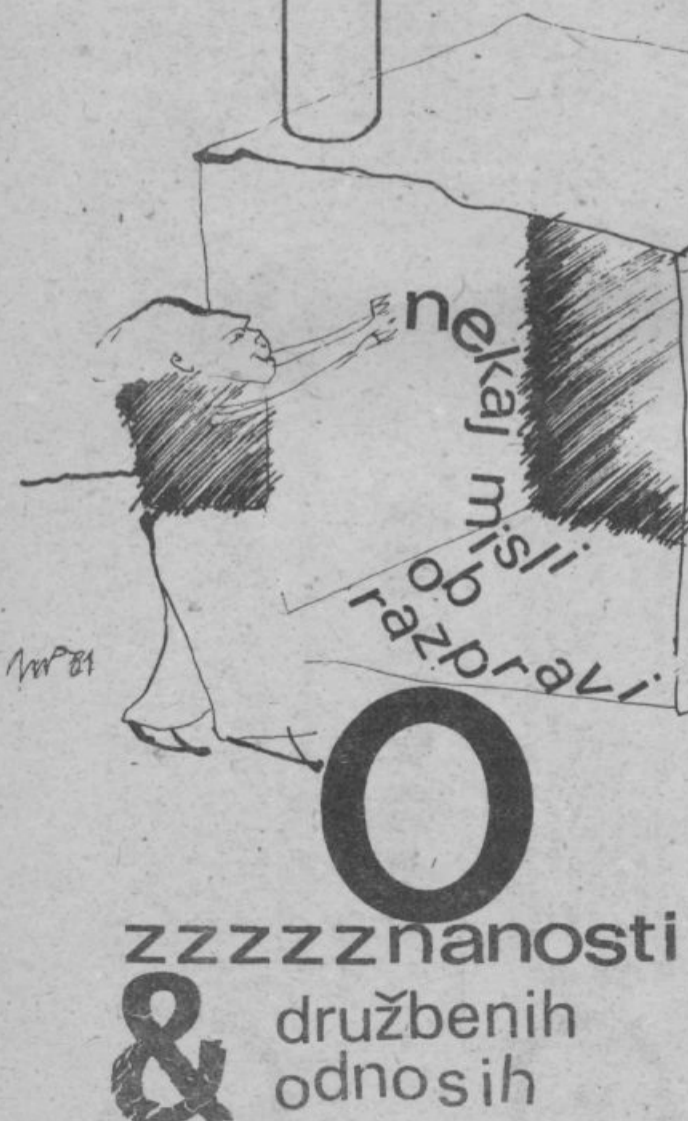
RAZLIČNE POLITIČNE STRATEGIJE IN ANALIZE ZNANOSTI

Vse do tukaj je bila razprava precej abstraktna, zdaj pa je čas, da se lotimo vprašanja odnosa med različnimi analizami znanosti in levičarskimi političnimi strategijami.

Najprej bom spregovoril o tako imenovanem močnem programu sociologije znanja. Gre za program akademskega značaja (to oznako sem izbral po tehtnem premisleku in prepričan sem, da se zagovorniki tega programa z njo strinjajo). Osnovni namen programa je prikaz družbene zgodovine znanosti. Pri uresničevanju tega cilja se njegovi pristaši srečujejo s sociološkim relativizmom. Ta je nujen spremljevalec njihovega dela in če hočemo prikazati zgodovino družbene znanosti tako, kot je, potem moramo pri tem upoštevati tudi omenjeni relativizem.

Sociološki relativizem je torej pojav, s katerim morajo računati vse analize, ki so namenjene prvenstveno levo usmerjenim strategijam. Tako Hilary Rose in Stephen Rose na eni kot „The Radical Science Journal“ na drugi strani vidijo v njem pravzaprav veliko oviro pri podobnih analizah. (31) Vendar se meni njihovo stališče ne zdi posebno prepričljivo. Prav gotovo gre pri nekaterih zagovornikih tega stališča, na primer pri Davidu Blooru, le za znanstveno retoriko. Ta retorika nima v principu nič skupnega z metodologijo samega programa in konkretne študije, ki izhajajo iz nje, predstavljajo pomembne vire, iz katerih črpa tudi marksistična teorija znanosti. Obe teoriji se namreč razhajata predvsem v samem pogledu na družbo, na njeno zgradbo in aktivnost, medtem ko sta glede upoštevanja sociološkega relativizma pri proučevanju znanosti enotnega mnenja.

Med analizami Hilary Rose in Stephena Rosea najdemo take, ki so nedvoumno povezane s levičarsko prakso. V zgodnjih sedemdesetih letih sta tako napisala podroben program radikalnega znanstvenega gibanja. Oglejmo si drugo in tretjo točko tega programa:

ALI JE ZNANOST OGLEDALO DRUŽBE?

Do zdaj sem se dotaknil le ene plati trditve, da so „znanost družbeni odnosi“, in sicer, da je znanost družbeni proces dela, v katerega produktih (zakonitostih, dejstvih, tehnologijah) je akumulirano družbeno organizirano delo. Druga možna verzija je, da predstavljajo znanstveni koncepti ogledalo družbene organizacije, v okviru katere se znanost razvija, in da je družbena znanost presajanje družbenih odnosov v naravo.

Razlika med obema teorijama je ogromna. Prva predstavlja program dela in ne le gole ugotovitve. Da bi zvenela dovolj prepričljivo, je potrebna konkretna analiza. Druga je ugotovitev, ki nam prvi hip vzame sapo, tako je presenetljiva. Če bi bila resnična, bi z njeno pomočjo lahko pojasnili vrsto vprašanj, ki nam še vedno povzročajo težave. Tako bi lahko točno vedeli, zakaj bi bila socialistična znanost drugačna od kapitalistične (ker se družbeni odnosi v socializmu razlikujejo od kapitalističnih), prav tako bi nam bilo jasno, zakaj tako mora biti (ker se v sodobni znanosti zrcalijo kapitalistični družbeni odnosi in ker ti predstavljajo kozmos, v katerem se zdijo taki odnosi edino naravni).

Navidezna privlačnost druge teorije je torej očitna. Tudi sam ji priznavam določeno učinkovitost pri boljšem razumevanju nekaterih vej znanosti, vendar menim, da bi utegnilo biti njeno posploševanje škodljivo, in se bojim, da bi le-to v končni fazi pripeljalo marksistično teorijo v slepo ulico.

Ta razprava je po svojem izvoru pravzaprav nemarksistična (čeprav nimam nobenega vnaprejšnjega odklonilnega stališča do marksizma). V svojih delih „Primitive Classification“ (Osnovna klasifikacija) – z Marcelom Maussom – in „The Elementary Form of the Religious Life“ (Osnovna oblika religioznega življenja) Emile Durkheim prikazuje popularna, enako teorijo razvoja konceptualne strukture misli (žal mu je pri apliciranju te v moderno znanost zmanjkalo moči). Primer: ozemlje, na katerem živijo pripadniki indijskega plemena Zuni, je natančen odsev njihove družbene ureditve. „Razdelitev sveta je točno taka kot razdelitev ozemlja med posameznimi klani v indijski vasi.“ (26)

V zadnjem času se podobnega pristopa poslužuje tudi marksistična teorija. Zelo ambiciozno se je lotil dokazovanja, da je konceptualna struktura čiste matematike in čiste znanosti rezultat „abstrakcije menjave“ v potrošniških družbah, Alfred Sohn-Rethel v svojem delu: „Intellectual and Manual Labour: A Critique of Epistemology“ (Umsko in ročno delo: Kritika epistemologije) (27). Ob precejšnjem pretiravanju in grobi poenostavitvi zapletenega argumenta bi lahko rekli, da abstraktni, homogeni, linearni in kontinuirani koncepti časa in prostora, na katerih temelji klasična fizika, odsevajo blagovno menjavo, pri čemer smo zreducirali kakovost na količino in odmislili konkretno in posamično v obliki splošnega ekvivalenta, denarja. Zdi se, kot da želi Sohn-Rethel, da beremo stari pregovor, da je čas denar, na nov način – da je naša predstava o času odvisna od denarja.

Mislím, da bi delo Sohna-Rethela zaslužilo več kritične pozornosti, kot pa je bilo deležno. Našlo bi se veliko spornih argumentov, vrednih obravnave, a omejil se bom le na eno točko, ki je pomembna za splošno ugotovitev, da se družba kaže v znanosti kot v ogledalu. (28)

Problem je v tem, da je omenjena teza brez vmesnega člana skrajno neprepričljiva. Zakaj naj bi človekovo gledanje na naravo sploh bilo omejeno z družbenimi odnosi, v okviru katerih živi? To bi bilo sprejemljivo, če bi bili ljudje neumni, če bi se dali slepo vplivati od družbenih dogajanj in narave. Ker pa to niso, je potrebno tezo razložiti, povedati, zakaj ta omejitev z družbenimi odnosi.

Vmesnih členov ni težko najti. Dve rešitvi se kar sami od sebe ponujata. Prva je, da ljudje pogosto hote prenašajo svoje izkušnje v zvezi z družbenimi odnosi na naravo, da le-to jemljejo v metaforičnem smislu, zaradi česar se v naravi do določene meje zrcalijo določeni družbeni odnosi. Evolucijska biologija je polna takih primerov. Drugič, ljudje in ustanove velikokrat (hote ali podzavestno) s pomočjo narave skušajo opravičiti določene družbene odnose in jih prikazati kot naravne. S tem se srečujemo v vseh vejah znanosti, od fizike do psihologije.

Na take in podobne načine se da razložiti, zakaj znanstvena dognanja pogosto zrcalijo družbene razmere in odnose, v katerih so nastala. Toda nujna prisotnost vmesnih členov kaže na precej slučajnostni značaj tega zrcaljenja. Nobenega razloga namreč ni, da bi morala znanost vedno in povsod odsevati družbene odnose.

In končno, teza o znanosti kot o zrcalu družbe je v nasprotju z bogato, raznoliko zgodovino današnjega časa. Medtem ko Newtonova znanost s svojo pasivno materijo, z absolutnim časom in prostorom do neke mere res odseva družbene odnose – čeprav ne ravno glavne proizvodnje ali kapitalizma (29) – ne smemo pozabiti tudi, da se je prav v boju z Newtonovim konceptom veselja porodilo marsikakšno znanstveno spoznanje. Tako so znanstveniki Viktorijanske dobe črpali v enaki meri iz protinewtonovske teorije o aktivni materiji in iz tehničnih dosežkov klasične mehanike. (30)

„V prizadevanju, da bi v okviru obstoječih možnosti ustvarili kontinuitet, ... moramo imeti pred očmi dejstvo, da sta znanost in tehnologija, ki ju znanstveniki ponujajo ljudstvu, v bistvu buržoaznega izvora in da bosta po vsej verjetnosti taki tudi ostali. V boju za znanost, ki bo stopila in pripadala ljudstvu, je nujna preobrazba znanosti same.“

„Ta preobrazba bi bila predvsem v odpravi meje med znanstvenikom in laikom, v uvedbi socialistično organiziranega, skupinskega dela v laboratorijih, v njihovem odpiranju javnosti, v odpravi degradiranega mita o znanosti ...“

Sam ne vidim razloga, zakaj bi socialisti nasprotovali prizadevanjem za ustvaritev take kontraznanosti in za odpravo meje med znanstveniki in laiki, če po drugi strani sprejemajo stališče, da je treba najti način vzpostavitve stika z naravo, tako fizično kot konceptualno, ki bi bil po obliki in po vsebini socialističen. Večjo pozornost kot doslej bi morali posvetiti dejstvu, da je skupno izhodišče obeh teorij socialistično, in to upoštevati tako v praksi kot v teoriji.

Na razlike med marksistično teorijo in močnim programom pa naletimo v prvi točki le-tega: Sistematična analiza ideoloških komponent kapitalistične znanosti. (32)

Bistvena razlika med obema se kaže že v močno nasprotujočih si pogledih Stephena Rosea in Lesa Levidowa na pristop „The Radical Science Journala“ k obravnavanju IQizma. Stephen Rose IQizma sploh ne smatra za znanost in ga primerja z „astrologijo“, le da je njegov ideološki vpliv na družbo veliko pomembnejši od vpliva astrologije in podobnih neumnosti.“ Les Levidow po drugi strani jemlje IQizem kot tipičen pojav kapitalistične znanosti in se sprašuje, „na kakšen način IQ test pravzaprav pomeni povzetek kapitalistične oblike in vsebine znanosti.“ (33)

Opravka imamo torej z dvema različnima teorijama – na eni strani imamo teorijo, ki odreka znanstveno vrednost določenim „ideologijam“, na drugi pa teorijo, ki si po Levidowih besedah prizadeva „kritično proučiti znanost, da bi na ta način odkrila njeno kapitalistično bistvo, tako glede vsebine kot oblike, in razbila mit o kapitalistični proizvodnji v celoti.“ (34) Obe teoriji imata tako dobre strani kot tudi šibke točke. Dobra stran prve

teorije je v njeni takojšnji „uporabnosti“ v boju proti zlorabi IQizma (kar je počela predvsem Nacionalna Fronta). Nevarnost oziroma pomanjkljivost teorije pa je v tem, da je možno na ta način posamezna področja znanosti ožigosati kot neznanstvena, jih iz znanosti izključiti, druga pa označiti kot čisto znanost in pri tem pretiravati tako pri oceni le-teh kot pri poudarjanju vloge znanstvenika kot strokovnjaka. To z drugimi besedami pomeni, da lahko ob upoštevanju prve točke programa Hilary Rose in Stephena Rosea zanemarimo ostali dve točki.

Druga teorija se nam zdi na prvi pogled privlačna zato, ker združuje v sebi možnost totalne kritike vseh oblik kapitalističnega življenja. Nevarnost teorije pa se skriva v njeni obsežnosti in načinu formuliranja, ki je večkrat zelo daleč od resničnosti in vsakdanjega življenja. „The Radical Science Journal“ odklanja mnoge pojme, ki jih sprejema zdrav človeški razum, in na ta način večkrat zaide v pisanje, ki so mu delno tisti, ki so podkovani v marksistični teoriji in sociologiji znanosti, le stežka kos. Ironija vsega skupaj je, da se tako kritika intelektualnega elitizma sama spreminja v elitizem, ki je širšim množicam nedostopen.

Mogoče se lahko tej nevarnosti izgonemo vsaj pri analizi delovnega procesa. Ta je sicer še precej neobdelan, a prvi članki o njem se že pojavljajo na straneh „The Radical Science Journala“. Delovni proces in njegova analiza morata biti namreč prikazana konkretno, v vsakdanjih izkušnjah znanstvenih delavcev. Ugotavljamo, da je dosegel „The Radical Science Journal“ svoj namen in največji uspeh pri obravnavanju aktualnih problemov, od možnosti, da v biološkem laboratoriju ustvarimo novo življenje, do problema Sevesa in številnih splavov.

Navsezadnje presojava vrednost posameznih analiz znanosti po tem, kako nam pomagajo razumeti dogajanja, sredi katerih živimo, in kako nas v vsakdanjem boju za obstanek usmerjajo. Občutek imam, da bomo imeli v osemdesetih letih tega stoletja večjo korist od analize delovnega procesa kot od gibanja: znanost proti ideologiji. Seveda ne zanikam, da nam to zadnje pride velikokrat prav v boju proti poskusom, da bi nekatere nasiine in zatiralne odnose v družbi prikazali kot naravne in opravičljive (primer sociobiologije, ki trdi, da so odnosi, temelječi na zasebni lastnini, in patriarhalno zasnovana družba neizogibni in naravni). Zavedati se moramo, da ugodne znanstvene discipline še niso porok, da so take tudi njihove ugotovitve in zaključki. Ne smemo gledati nanje kot na edine vire „resnice“, na znanstvenika pa kot na nezmotljivega strokovnjaka.

Spreminja se tudi oblika materialne prevlada kapitala nad delom. Mislim, da je to pravzaprav bistvo „abstrakcije“ in monetarizma. (35) Seveda sta vanju vključeni tudi znanost in tehnologija. To ne velja le za javno „tehnologijo politične kontrole“, kakršna se izvaja v Ulstru in vedno bolj tudi v sami Veliki Britaniji, ampak tudi za druga področja. Znano je, da posebna industrija obdelovanja podatkov kontrolira delo delavcev v administraciji (36) Naraščajoča oboroževalna tekma prav tako predstavlja obliko kontrole kapitala. (37) V bližnji prihodnosti pa lahko prevzamejo vlogo zgoraj naštetih primerov številna druga področja, od prisilne kontracepcije do spreminjanja genetskih zasnov in presajanja organov.

Znanost proti ideologiji nam pri reševanju te vrste problemov le malo ali pa nič ne pomaga. Če vzamemo za definicijo ideologije, da je to zmotna, ki je posledica reakcionarnih družbenih interesov, bomo to na primeru fizike, nuklearne fizike, endokrinologije ali molekularne biologije (tehnologija in znanost, na kateri tehnologija temelji) le težko dokazali. Veliko bolj sprejemljivo je stališče, da gre pri teh disciplinah za produkte različno organiziranih delovnih procesov, ki so med seboj v različnih odnosih. Tudi z ozirom na možnosti političnega boja se zdi to stališče boljše od prvega.

Zaenkrat je sicer še težko postreči s konkretnimi primeri iz prakse, ki bi potrjevali to tezo, a mogoče mi bo to uspelo pokazati na primeru dveh različnih del. Mike Hales pravi v svoji knjigi CSE, ki jo je izdal pred kratkim, o delu kemijskih inženirjev in o lastnem „miselnem“ delu naslednje:

„Poglavitna spretnost in sposobnost znanstvenega delavca je, da zna skozi kapitalistične proizvodne odnose priti do konkretnega. Te odnose mora znati pretvoriti v novo, materialno obliko, ki se kaže v neposrednem, praktičnem stiku med živim delom (delavci, vzdrževalci, delovodje) in mrtvim delom (minulim delom) – tovarna, računalniki, delavnice za vzdrževanje strojev, izdelki kemijske industrije.“

Posledica pravkar opisanega je naslednja: „Živo delo v delovnem procesu stoji pred minulim, konceptualnim delom znanstvenikov in ima na izbiro dvojce: delati to in s tem, kar je že narejeno (kar je ustvarilo minulo delo, da živemu delu ne bi bilo treba misliti), ali pa poskušati razvozlati zapletene družbene in zgodovinske odnose, ki so skriti v minulem delu – in to izven delovnega časa, kajti živo delo ni plačano za to, da bi razmišljalo.“ (38)

Delo Mikea Halesa ne sega tako daleč nazaj. Opisuje pa znanost, ki temelji na tako imenovanem procesu „prekonceptualizacije.“ Tukaj bi omenil še članek, katerega avtor je Jonathan Slack. Napisan je bil pred približno desetimi leti in po krivici zanemarjen, saj lepo kaže, kako je do nastanka „prekonceptualizacije“ sploh prišlo. (39) Slack trdi, da je raven kemijskega znanja odvisna od potreb proizvodnje, kar je razvidno tudi iz njene zahteve po hitrih, visokoproduktivnih reakcijah z enojnim produktom. Slackova shematična analiza seveda ni popolna, treba jo je še naprej razvijati, predvsem pa je potrebno dokazati, da pri oblikovanju nivoja kemijskega znanja niso odločilne potrebe kakršnekoli proizvodnje, ampak potrebe in zahteve kapitalistične proizvodnje (kakor tudi njene težnje po kontroli nad delovnim procesom). Če bi nam uspelo dokazati to, bi se znašli na začetku analize delovnega procesa v kemijski industriji, prišli pa bi si tudi na jasno o marsičem v zvezi s političnim bojem delavcev v kemiji.

Taka analiza ni lahka, preprosta. V nas vzbuja dvom glede tehnoloških produktov in glede znanstvenih dejstev kot samih po sebi umevnih. Presenečeni se ustavimo ob podatku, da beseda „dejstvo“ v svojem originalnem latinskem pomenu pomeni „neka“, kar je narejeno.“ (40) A zdi se, da nam le taka analiza lahko pomaga k boljšemu razumevanju Marxove prve teze o Feuerbachu. V njej pravi takole:

„Glavna pomanjkljivost vseh dosedanjih oblik materializma je v tem, da si vsi predstavljajo stvari, resničnost in drugo le v njihovi zunanji obliki, kot predmete ali predstave, nikoli pa subjektivno kot oblike človekove čutne aktivnosti in prakse ...“

33 Steven Rose, „Scientific Racism and Ideology“, str. 121, Les Levidow, op. cit. str. 29

34 Les Levidow, op. cit. str. 43

35 Glej dodatek k Edinburgh Weekend Return Group, In and Against the State, London: Pluto Press (1980)

36 Barker in Hazel Downing, „Word Processing and the Transformation of Patriarchal Relations in the Office“, Capital and Class 10, (1980), Str. 64–99.

37 Dan Smith in Ron Smith, „The New Cold War“, Capital and Class, 12 (1980/81), str. 37–42

38 Mike Hales, Living Thinkwork: Where do Labour Processes Come From?, London: CSE Books (1980), str. 56 in 58

39 Jonathan Slack, „Class Struggle among the Molecules“, T. Pateman, Counter Course: A Handbook for Course Criticism Harmondsworth: Penguin (1972), str. 202–17

40 To misel o etimologiji sem si izposodil pri Gianu Poggiu. Glej tudi R. Bhaskar, A Realistic Theory of Science, Harvester Press, Brighton, 1978, kjer so zanimive ideje dejstvih kot družbenih produktih, nadaljevanje prihodnjic

14 David Bloor, op. cit., str. 38

15 Bob Young, „Science is a Labour Process“, Science for People, 43/44, str. 36

16 Tri razprave s ta konferenca so bile objavljene v „Capital and Class“, 1 (spomladi 1977)

17 To je naslov njegovega najpomembnejšega članka, objavljenega v Radical Science Journal, 5 (1977)

18 Glej: J. Cicotti, M. Cini in M. de Miria, „The Production of Science in Advanced Capitalist Society“ v publikaciji Hilary Rose in Stevens Rosea, op. cit., Str. 32–58

19 Capital, 1. del, str. 164–5 (Penguin)

20 Radical Science and its Enemies, str. 328

21 Alfred Schimidt, The Concept of Nature in Marx, London: New Left Books (1971), str. 98 in 111

22 Les Levidow, „A Marxist Critique of the IQ Debate“, Radical Science Journal, 6/7 (1978), str. 35

23 Harry Collins, „The Seven Sexes: A Study in the Sociology of a Phenomenon, or the Replication of Experiments in Physics“, Sociology, 9 (1975), str. 205

24 Glej prispevke Gillina, Harveys, Trivisa, Pincha in Pickeringa h konferenci Britanskega združenja za zgodovino znanosti in Britanskega sociološkega združenja za proučevanje znanosti v Bathu leta 1980. Vsi so bili objavljeni v Social Studies of Science, februarja 1981.

25 Nigel Gilbert in Michael Mulvey, „Contexts of Scientific Discourse: Social Accounting in Experimental Papers“, tudi ta razprava je bila predstavljena na konferenci v Bathu.

26 Durkheim in Mauss, Primitive Classification, London Cohen and West (1963), str. 44

27 London in Basingstoke: Macmillian (1978). Zanimivo je, da Sohn-Rethel nikjer ne omenja močne podobnosti med svojim in Durkheimovim delom Ina primer, vloga Kantove kritike je pri obeh obdelana na podoben način). Podobnost je opazil Chris Kne in nanjo opozoril v svojem članku o Sohnu-Rethelu v „Radical Science Journal“ 9 (1978), str. 100–111.

28 Do podobne ugotovitve prihaja David Bloor v „Durkheim and Mauss Revisited Classification and the Sociology of Knowledge“, ki bo v kratkem izšla v zbirki The Language of Sociology (Sociological Review Monographs). Pri tem se ukvarja predvsem z delom Durkheima.

29 Glej delo, ki je navedeno v 12. opombi

30 Stephen Jayna, Scientific Naturalism in Victorian Britain an Essay in the Social History of Ideas, Ph. D. Thesis, University of Edinburgh (1980)

31 Glej „Radical Science and its Enemies“ in kritiko del Barryja Barmesa in Davida Bloora, ki jo je napisala Maureen McNeil. Dela obeh avtorjev smo navedli v 2. opombi zgoraj in so izšla v 6/7 številki Radical Science Journala (1978), str. 159–62

32 Hilary Rose in Steven Rose, „The Radicalisation of Science“, delo sta izdala založnika Rose and Rossi, The Radicalisation of Science, London in Basingstoke: Macmillian (1976), str. 24–5. Članek je bil prvič objavljen leta 1972 v Socialist Register.

andrej rozman

Frenk-mils

2. del

Salivan se je usedel na stol, ki je stal Frenku direktno onfas ter ga s svojo živo rdečo barvo že vse popokdne neusmiljeno bodel v oči. „Monro!“ se je zadril Frenk Mils, „Monro, pristavi kavico, gosta imamo.“ Monro je na vse pretege pritekla iz svoje sobe, da bi videla, kdo za eden je ta gost prišel. Ko je videla, da je Salivan, se je razveseljeno skoraj razjokala. S Salivanom sta si bila dobra že od mladih nog. Nikoli ji ni rekel žal besede in tudi sama je bila le redkokdaj neprijazna z njim. Tako tudi sedaj ni mogla reči svojega običajnega „Aha“, ampak je rekla „Zdravo, Sal!“ kar je pri njej pomenilo, da bo kavica, katero se je takoj zatem odpravila kuhat, dobra.

Salivan je bil ponosen, da ima pri prijateljevi ženi takšen ugled. In tega ponosa ni nameraval skriti. Ponosno je postavil roke predse na mizo, takole z dlanimi, obrnjenimi navzdol, se popraskal z nogo pod očesom, kjer ga je že celo pot nekaj strašansko arbelo, pa ni točno vedel, je-li izpuščajček ali kali kaj, verjetno pa je bil košček saj, ki je večkrat visel v zraku Postajenačelniške ulice, takole meter petinsedemdeset nad tlemi, ter se nato visokoraslim mladcem popal pod levo oko. Salivan se je torej popraskal in rekel:

„Stari moj, to je bil žur. Sel sem tja s tisto kuzlo neumno, saj jo poznaš, Holcnerjevo Dragico, pa me zajebe že takoj po prvem plesu, ko mi jasno sploh še ni začelo prihajati, saj se mi zdi čisto samoumevno, da se človek špara za zadnji ples. Takole pa ti gre ta psica takoj po prvem plesu stran od mene in ti naplete nekaj z Rodžerjem, ki jasno, mladec žrebec, pade za njo po tleh z glavo naprej in s faco navzdol, pa še dober za njega, da je bil tapison. Vse štir od sebe pa gija Muri, se razleze po Kristalnem salonu ko kaka kača. Men se je gravžal, ampak dragica je padla za njim, glih tko bedast s faco naprej kot on. In potem sta žlobudrala kot dve zaljubljeni podgani, da je bilo porno, da je blo veselje... Total porno.“

Frenk Mils seveda ni razumel skoraj ničesar, vendar se mu je zdelo, da se nekako ne spodobi tega pokazati, zato se je le nejasno nasmehnil, in njegov nasmeh bi lahko pomenil marsikaj, to je vedel in s tem namenom ga je tudi lansiral. Imel je tri nasmeha: Nasmeh odkritega odobravanja, nasmeh prikritega preziranja in nejasni nasmeh, ki ga je nekoč videl na nekem indijskem kipu in takoj spoznal, da je to tisto ta pravo, kar potrebuje. Za majhen denar si ga je kupil, kajti bil je spreten trgovec, ter ga potem vedno nosil s seboj. Nekoč bi mu ga skorajda ukradli, vendar ga je uspel še zadnji trenutek skriti za nasmeh prikritega preziranja, tako da je tatinska roka, ki je hlastno segla po njegovem nejasnem nasmehu, naletela na njegov prikrit prezir, mu izbila zgornja dva sekalca ter se poklapana vrnila v svoj tatinski žep, od koder je bila prišla.

Na srečo pa je Salivan svoje zadnje besede Frenku pojasnil, kajti tudi sam se je prav dobro zavedal, do katere mere je njegov jezik poslušalcu razumljiv, kdaj pa ga pripelje na tako imenovane intimne ekspresivne planjave, kot jih je rad imenoval. Izkazalo se je, da ni šlo med Dragico in Rodžerjem za nič drugega kot za ljubezen na prvi pogled, in to tisto pristno in čisto mladostniško ljubezen, ki bi jo, po Salivanovem pol metra globokem prepričanju, moral znati obrzdati vsaj Rodžer. Takšno obnašanje v več sto metrov visoki družbi je bilo po njegovem „milo rečeno primitivno in banalno.“

Frenk Mils se je kljub temu pojasnilu, ali pa morda prav zaradi njega, začel dolgočasiti. Salivan je imel sicer imeniten občutek za svoj imidž, ni pa se znal prilagoditi ljudem, ki so bili že po svoji družbeni poziciji njemu enakovredni sogovorniki, ter jih je skrajno oviral pri uveljavljanju njihovih težej po razkazovanju lastnih imidžov. Zato je že komaj čakal, kdaj se bo na vratih s kavico na pladnju pojavila Monro. Vedel je, da se bo Monro znala takoj vključiti se v pogovor, prekinila bo Salivana v njegovem leporečnem, vendar popolnoma nekoristnem nakladanju (nekoristnem z našega stališča za zgodbo, ki jo pišemo oz. čitamo, s stališča Frenka in Monro pa za samo njuno življenje, kar je nedvomno še vrednejše in še bolj upravičeno do ostre in brezobzirne prekinitve). Monro bo potem povedala katero od svojih zgodb, ki jih je imela precej za uspešom ter jih je Frenk Mils zelo rad poslušal. Rad jo je poslušal, kadar je te zgodbe pripovedovala v družbi, nikakor pa tega ni prenesel, kadar sta bila sama. Takrat je dal vedno pravico do glavne besede sebi. Monro je res prišla, odprla usta sredi Salovega stavka, in začela:

(Pisatelj ljubim bralcem ne namerava kratiti prijetnih uric ob poslušanju Monrojinih zgodb, pa čeprav bodo te urice zaradi različnih zunanjih faktorjev, ki bodo skrajšali Monrojino pripovedovanje, trajale le nekaj minut, kar pa se še ne ve in mnenja sem, da bo za nas vse najbolje, če ostanemo optimisti, rad bi pa opozoril na nekaj starih pisateljskih – ali pripovedovalskih, če vso stvar gledamo skozi Monrojine oči – trikov. Gre za to, da ima vsak od vas, ki spremljate tole povest, možnost, da si kupi katerega od užitkov, o katerih si je do zdaj komajda upal sanjati. Monro ima namreč za zunanjo fasado svojega pripovedovanja skritih vse polno lepotev in lepotic, ki so pripravljene v vsakem trenutku ustreči bralčevim najbolj intimnim željam. V Monrojini glavi je skrita bogata javna hiša, ki je sposobna zadovoljiti od najbolj petičnih in izbirčnih pa do tistih najrevnejših bralcev. S kakršnim koli lepotev ali lepotic si želite imeti spolni odnos, sporočite nam. V pismu morate navesti svoje zahteve tako glede vašega partnerja oziroma partnerke kot tudi glede načina spolnega odnosa, kajti le na ta način vam bo Monro znala popolnoma ustreči. Diskretnost je zajamčena, vkolikor seveda ne želite, da se stvar razve v javnosti. Vkolikor pa tega ne želite, vam bo Monro nadela kakšno imenitno masko, tako da vas še lastna mati ne bo prepoznala. Možnosti so velike. Naj naslov ter cenik storitev dobite pri svojem družbenem zadovoljevalcu intimnih potreb v delovni organizaciji ali krajevni skupnosti. Opozorimo naj vas le še na našo domačo specialiteto in sicer domače živali vseh vrst, tako smo imeli danes naprimer za a fuk-a-la-avantgard škotske ovčarje in najpetičnejši gost si je lahko privoščil samo samcato Lesi.)

„Zdaj ko smo ravno pri čaju, bi vam lahko pripovedovala zgodbo o Zbigniewu Požiralcu. Vsi so se ustrašili desničarskega napada na vas Trto, vendar je bil fant v resnici levičar, in ko je tam v Trti srečal kmalu po tem znanem incidentu srečal mojega moža, kajne Frenki, mu je stisnil levoico z levoico, desnico pa z desnico, podaj mi roko, najprej ta grdo, potlej ta lepo, tem mu zašepetal: „Ničesar še danes nisem zaužil, kar bi mi vsaj za približno zaleglo, zato pa sem se že kar orenk napil, in kupi mi pivo, Frenk, pa mi bo odleglo. Tale slabost me drži že par dni. Za pijačo vsi dajo, za to, kaj bom jedel, pa njih ne skrbi. Bodi drugačen od njih, Frenk, vsaj ti. Kupi mi pivo, nasiti me najprej, potlej pa spij z mano glažek, dva, tri.“ Kajne srček, da je takole govoril ta Zbigniew? Da ne poznaš nobenega Zbigniewa Požiralca? Kaj se ti moša? Pa saj si mi sam pripovedoval o njem. In levoico ti je stisnil močnejše kot desnico, po čemer si takoj posumil o resničnosti govorice, ki so krožile o njegovih stikih s Fitantojevo tolpo, o čemer, Sal, raje ne bi podrobneje govorila ter se s tem, da preveč vem, izpostavljala možnosti zahrbtnega atentata. Ta fant, Zbigniew, pa je po Frenkijem pričevanju, pa če je to Frenkiju prav ali ne, svoje dni živel v Lvovu, na Poljskem. Bil je to sestradan mlad junec, ki je požrl vse, kar je videl, pa naj je bilo kuhano, pečeno ali surovo: Mamo, surovo žensko, da ji ni bilo para, je požrl takoj po rojstvu, očeta pa dan pozneje, kajti tistega dne, ko se je Zbigniew rodil, starega Požiralca ni bilo na spregled. Zabil se je s telefonistko, ki ga je vezala z bolnišnico, še preden je zvedel, da se mu je rodil krepak ploskoglav deček. Požiralčevi, njihovi sosedi, so istega dne dobili drobnega širokoustega dečka, tudi Zbigniewa, ki kasneje ni nikdar rad jedel, to pa zato, ker je toliko govoril s temi svojimi širokimi ustki. Potem se je spečal s politiko, pri čemer je zanetil marsikateri ogenj, kajti njegovo geslo je bilo „Bolje vatra nego

matra“. Kaj je zdaj s tem fantom, točno ne vem. Lahko se sicer pozanimam, če vas bo zanimalo, vendar to kdaj pozneje. Požiralcev Zbigniew pa se je razvil v brhkega brkatca, dobrega linijskega študenta in uglednega fakultetnega družbenopolitičnega delavca, zato se ni za čuditi, da si je v štirih letih visokošolskega študija uredil štirisočno mansardno stanovanje in lastno tričlansko družino. V Trti si je potem s pomočjo dobrih besed, ki jih je zanj izrekel moj mož, zgradil vikend hišico in če se tega vikenda ne spominjaš, kjer smo pili tistega odličnega traminca iz kristalnih dvadecilitrcev, potem, Frenki, te ne morem imenovati drugače kot človeka, ki je zaradi pretiranega pisateljevanja izgubil sleherno sled sence kančka smisla za spomin in bodisi herojsko bodisi neherojsko preteklost. Seveda, ti se tudi tega ne spominjaš! Zapomni si torej enkrat za trikrat, ti ignorant poti mojih spominov in najinih skupnih nekdanjih tovarištev, da smo v tem vikendu jedli prekrasne viškaste kolačke, ki jih je spekla Zbigniewova žena, tovarišica Olga Ronhildovna Spotakljivo krivogleda, posvetila pa jih je svojemu možu ob njegovi prvi „za spodobnega človeka primerni“ plači. Recept je ukradla iz Viner žule, to se ve, kar bi lahko počela tudi jaz, vendar kot zavedana svetohlinka nočem, saj bi zaradi tega lahko prišla še ob knjižico in ime, če bi se stvar prekmalu in na napačen način razvedela. Olga Ronhildovna pa je že stara državljanka, ki si lahko marsikaj privošči, ki si lahko marsikaj privošči, še posebej zaradi družbenega ugleda svojega moža, ki bi mu lahko bila mati in mu je kot taka tudi služila njegovih prvih štirinajst let, ko mu je nadomestila ob porodu zaradi Zbigniewovega prevelikega apetita nesrečno poginulo mater. In okrog tega vikenda je msla sinje modra trava, ki so jo pripeljali iz najpristnejšega tihooceanskega otoka, tako da se je v njej izgubil in udušil vsak najmanjši trušč škražatov. Izgubil in udušil se je seveda tudi vsak škražat z izjemo tistih, ki so bili pripeljeni skupaj s to travo in turkiznimi bonovci in so bili navajeni molčati vselej, razen ob predvečerih državnih praznikov. In sonce je bilo zaradi na poseben način joniziranega ozračja vijoličasto in oblaki so bili rdeči, kaj neki pomenili so, in ko je padal dež, so ostale na omanžnorumenem blatu srebrne luže, in veter...“

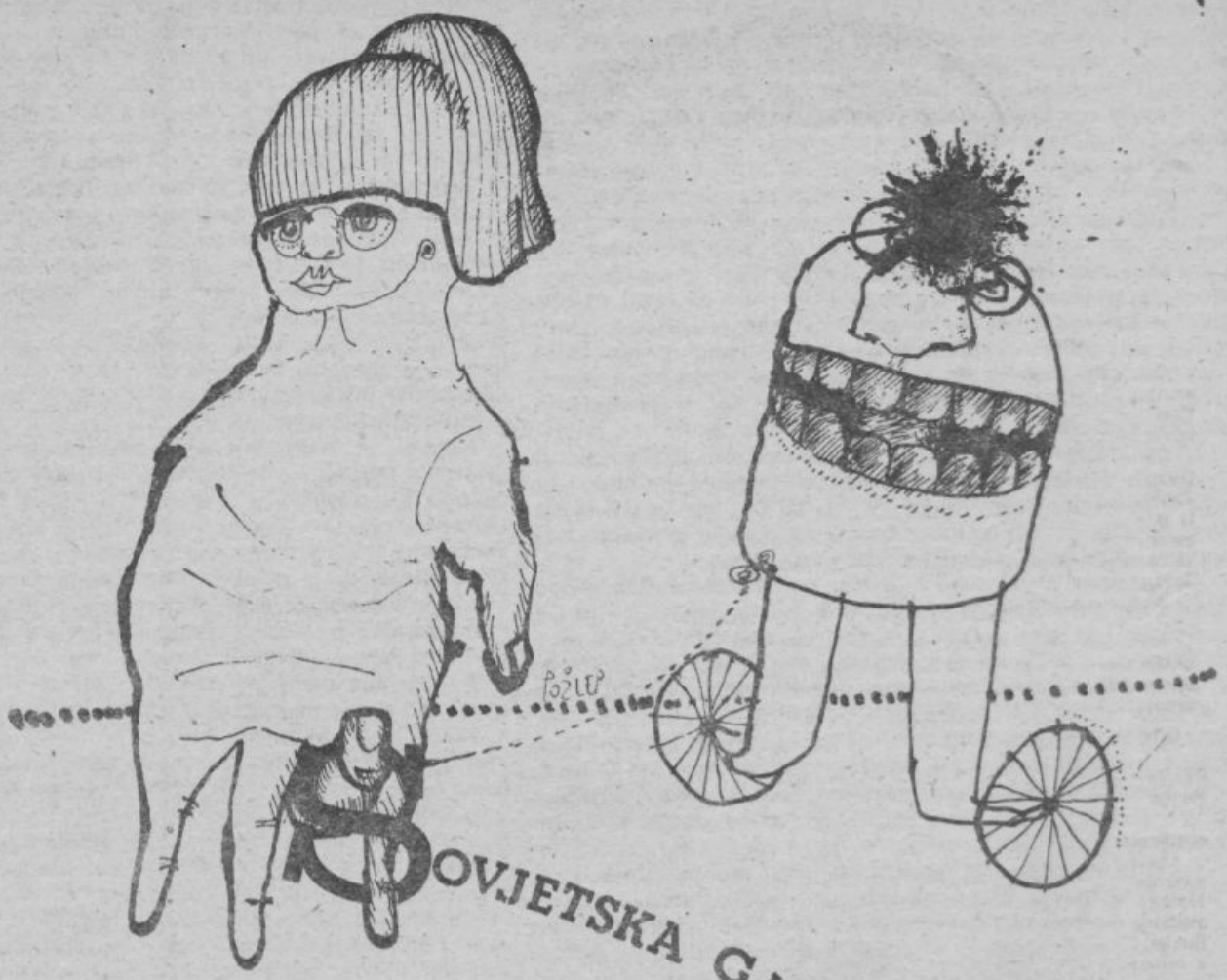
„Daj, nehaž že, Ana Monro“, jo je prekinil Frenk Mils, pri čemer je, kot smo opazili, prvič ta večer izrekel njeno polno ime, „objubila si nam zgodbo o Zbigniewu Požiralcu, zdaj pa nam kvasiš takšne neumnosti, kot je tale vikend, ki se ga jaz prav nič ne spominim. Veter je gotovo pel srednjeveške madrigale, ko je zavijal okrog hiše, boš rekla.“

„Frenk, ni prav, da se norčuješ iz mojih spominov. Kaj nisem revica že zadosti kaznovana s tem, da po dvajsetih letih življenja v skupnem gospodinjstvu še vedno nimava skupnih spominov. In zdaj bi mi rad uničil še tisto moje, tisto, kar vsaj mene veže na vso to najino skupaj prehojeno pot. Tega ne moreš, pri meni že ne. Na srečo sem zadosti histerična, da se rajši še ta trenutek vržem v reko velemestne množice in se prepustim njenim kvarnim vplivom, kot pa da pustim, da mi čas, ki morda ne obeta nič dobrega, počasi in z alkoholom, ki peče in ga ne maram, celi to pravkar zadano mano.“

S Salivanom sta jo komajda pregovorila in mnogo krepkih udarcev je bilo potrebnih, da sta jo spet spravila k pameti potem, ko je že stala na okenski polici in se poganjala daljavi, od koder se je slišal vrvež ljudi, ki so prihajali od zadnje kino predstave, naproti. S Salivanom sta jo komajda pregovorila in pri tem so bile potrebne tudi krepke brce – zaušnice, da se je z okenske police, kjer je že stala in se poganjala daljavi naproti, spet vrnila za mizo in nadaljevala s pripovedovanjem. Še prej pa je napravila krepak požirek že mlačnega, a mavno prav sladkanega čaja.

Dejala je:

Prihodnjič zveš naprej

SOVIJETSKA GLEDALJSKA

kvant

DVAJSETIH

LET

V družbi, ki se je žele oblikovale, kjer so vrste rasprostrje, nestrpnost, dogmatizem in še kaj, je imela umetnost – kultura od leta 1917 do 1934 ko je bil na oblasti že Stalin, sedemnajst (dolgih) let, da bi se izoblikovale in našla z družbo „harmonične“ estetske oblike. Absurdi Neto pa so predpisali usrdno, edino možno in dovoljeno umetniško smer – socialistični realizem (ali soc realizem) / Ta pa je izrazilo platonističen, kajti (prosto po Platonu je umetnost nekoristna, lažna in celo kvarna. Če pa že je, ali mora biti, potem naj poučuje, razlega svet. To pa je miškovka, v kateri je umetnost ujeta kot propagandni plakat politike vladajočega razruda. Umetnost mora biti angažirana in zelo težko (celo nemogoče je), da bi bila politična, a v trenutku ko mora hlapčevati politiki, postaja prezna didaktična shema. Uporniki pa so zginevali v taboriščih (na primer Meyerhold), izgnanstvih ali čudnih in nerazumljivih smemorih (Majakovski) /

V SSSR tridesetih let sta bili dve gledališki smeri, ki bi ju lahko poimenovali amatersko in profesionalno. Amatersko gledališče, katerega najbolj znani zagovornik je bil Platon Mihajlovič Karženov (1) je bilo množično poulično spektakularno gledališče. Gledališče, ki spominja na srednjeveške procesije, uprizoritve miraklov in moralitet, podobno comedi dell'arte. Njegovi cilji in njegov smisel so bili v neporadni učinkovitosti v problemih, ki jih je doživela politična taktika. To je bilo masovno gledališče, ki je želelo vplivati na mase, ali kot pravi Karženov: „Čas svetovnega gibanja v socializmu, ki ga sedaj tudi mi preživljamo, sili umetniške ustvarjalce na novo pot. Umetnost prihaja preko zidov na ulice. Tako umetnost prodira v svobodo ulic in trgov, kjer jo prično občudovati široka masa“ (2) /

Vendar bi bilo potrebno več sproščenosti in popuščanja, da bi se ustvarila nova tradicija – nova dramatika. V tej sili napatosti je to gledališče postajalo vedno bolj pragmatično, zavedajoč se svoje enoličnosti. A prepozno. Leta 1927 je doživelo politično kritiko in čez čas tudi razpad. Druga, profesionalna smer, ki se je razvila in nastala (večinoma) v predrevolucionarnem obdobju, pa je hotela ohraniti vrednote, ki naj bi bile gledališko temeljne in neodvisne od spremembe struktur. Če omenimo le najbolj znane: Stanislavski, Evreinov, Tairov, Vahtargov, Ohlupkov in, seveda, Meyerhold. Različna gledališka stremjenja, ki jih je Lončarski (takrat še v dobrem pomenu beseda) poimenoval Akademski umetnost, naj bi bile kažipot in zgled novi umetnosti. Morda so nekatera zašla predaleč in izgubila stik s takratno resničnostjo, a vendar v večini primerov niso imeli možnosti, da bi se razikali in dogrnali. Tipični primer je Meyerhold, ki je moral leta 1936 javno preklicati svoje delo (Meyerhold proti meyerholdščini). Paradokso, kajti nekaj let pred tem je bil futurizem, kot edini, ki je razbijal staro estetsko, priznan kot nekakšna državna umetnost.

V gledališču soc realizem nastane kot sinteza (kar je seveda nemogoče) med masovnim, amaterskim, političnim gledališčem in profesionalnim, v katerem so zajeta popolnoma različna gledališka iskanja. „Spočtaje“, ki želi zadovoljiti ljudstvo in svojo politično taktiko.

Da pa se s tem umetnosti zapro vrata, razen seveda nedolžnim tehničnim raziskavam, ni potrebno posebej govoriti.

bris

Ostan saša

ZAITI
V RAZBLINJANJE GREHA
ONSTRAN HORIZONTOV EBALVOLTI
ONSTRAN OBZIDANE NESKONČNOSTI SANJ
VZETI SI
SVOJO OMAHLJIBNO MOČ IN RAZCEFRATI
KONČE SVOJE PRETEČE USOBE
NAPOJITI
VSE BUDEO RAZBUŠENE STRASTI IN
PRIPRAVITI
TRAVO DA JOČE POTEH JI
VRNITI
MALO UKRADENEGA NEBA

FOTOGRAFIJE
OSTAN
SASA

Miselni utrinek s poudarkom na čustvenem dojetanju ob 79. razstavi fotografije na v beton oblečenem dvorišču kora bāra natančneje v travni s fotomaterialom. Avtor s svojo očitno vsebino in neposrednim načinom je tkrat Saša Ostan...

Moj subjektivni poled na intimno sliko, na spoznanje stvarnosti, na notranjost, ločeno od drugih pa vendar postavljeno v celoto...

V prikazan koncept je zgojen iz pesmi in fotografije. Avtor sam je fotografija, ni nem, ni nezgovoren, pa vendar hoče biti še jasnejši, zato nam slike jasno spreopoveste, razkošno nam ponudijo intimno posestvo razmišljanja o svetu. Pesem in slika se povzajata v novonastalo zvezo. Vsaka stran sebi nekaj odtrga, da lahko nekaj da, da se ne stopi v samouničevalno zvezo temveč zaživi v razumski pomen. To, kar gledam, je boj, nenehen boj avtorja s praznim listom fotografskega papirja. Podoba je na list vklepana, ni nekaj lahkega, meglenega podoba je jasna, ostra, tečno določena, ni sanjava, iluzorna ali morda sivā. Je strca, refleksi točno določene notranjosti, ozadja cikla ki je viden kakorkoli gle. daš, kes svet se esmišlja v avtorjevi intimni notranjosti. Čebutek kot da hoče ta svet podrediti

Svoji individualnosti, je sluten, toda za kaj takega je še prešibak in svet premočan, vendar ga to ne ovira, ker lahko svetu spremeni pomen, kakor on sam želi; on je nosilec in podeljevalec pomenov, to pa mu v celoti zadošča, da njegov - sicer v ciklu ogroženi - svet ostane trden kot skala.

Kot vrhunc zbeja je predstavljena ženska, intimita se povsem naravno vključuje in dopolnjuje v ženi in da končni smisel celotni podobi. Vsi nasititi pomeni nje govorega izraza se na naraven način vključujejo v zvezo, ki je po popolnosti sicer naravna kot naracija, kot izdelek pa je racionálna in zahtevna celota s presenečenji, ki so skrbno izbršana v procesu nastajanja. Vse je strogo pretehtano, čustvo je precej razumsko, čeprav eksistira ta zveza. Vse te informacije stojijo same zase, hkrati pa se povezane. Govorijo v povezavi. Subjekt vsega dela je stalno navzoč pred mano. To, kar gledam, je fotograf sam, v njem so nasteta stališča, nmenja, opažanja, vizije in razkrite nekatere skrivnosti. Iša stvar ima smisel, ker govori, ker ni nema. Avtor nam sam ponudi ključ zanjo, ni nerazvozljiva, ni skrita v sebi, je iskrena in vredna, zato je zveza odkrita in stem odkrit pomen

text: Kolenc Alpa

TRIBUNA

ima na zalogi in vam ponuja

Karl Marx je po lastni prav natančni poizvedbi napisal tekstiče katerega naslov v celoti bi se v slovenski glasil:

Komunistični manifest

tega je nekdo v čisto slovensko spravil in na želje s prenekaterimi navedbami in dodatnimi razlagami skrčil in spremil v takomenovani

Komunistični manifest v stripu

ki ga bi ti(vi) ki to bereš zaradi nedutene aktualnosti v danda našim live momentu naročil, in sicer takele:

s popolnim in izčrpnim popisom vsega imena in priimka ter naslova. Znesek kupnine (600) ter poštno bes formalno po prejemu komunističnega manifesta, da se boš mimgrede prepričal c kvaliteti dela o katerem govortva.

ime in priimek
naslov

datum..... podpis ali žig

število izvodov

Plakat Lenin na rdečem trgu

se najde v sefih uredništva

TRIBUNE

ki je na trgu osvoboditve št 1

61000 Ljubljana

še enkrat naslov

na katerega lahko naročiš

Lenin na rdečem trgu

naslov pa je takele

Trg osvoboditve 1/II

ali pa če se kar sam oglašiš

v drugi štuk ko prideš po

stenojah zavijes na desno tretji

ta kamor se pride na uredništvo

TRIBUNE

In gres po hodniku

naravnost in spet na kancu

zavijes na desno pa si je

notri in vzameš za pičlih

30 din plakat z imenom

Lenin na rdečem trgu

To zgoraj opisanih postopkih

je na lahek način prideš tudi do posebne številke

O BERTOLTU BRECHTU

za 100 pičlih

(alade na kvaliteto pičlih) 10 din

Študentski časopis

Trg osvoboditve 1
61000 LJUBLJANA

ime priimek

naslov

100 150 din

75 din študenti

TRIBUNA, ŠTUDENSKI ČASOPIS
Izdaje UK ZSMS Ljubljana
Trg osvoboditve 1/II, soba 86
Tel.: 214-372

UREDNIŠTVO: Mitja Maruško - glavni in vod, odgovornega urednika, Milen Bekšic - mednarodni odnosi, Simona Suhadolnik - univerza, Marcel Stefančič junior - kultura, Dušan Turk - naravoslovje, Marjetka Sulterlič - lektoriranje, Berbers Zupanc - distribucija, Mojca Dobnikar - tiskovanje.

STALNI SODELAVCI: Ivo Gulič, Nada Šabec, Tomaž Krašovec, Andreja Potokar, Darja Mihalčič. stalni sodelavec je tudi Saša Ostan - avtor fotografij

likovna & tehnična oprema: kolenc Alpa Matjaž pozlep

IZDAJATELJSKI SVET: Bojan Klenovšek, Primož Hainz, Mile Šetinc, Silvin Lesnik, Samo Hriber, Tomaž Krašovec, Jože Petrovčič (predsednik), Igor Bavčar, Bojan Korsika, Franc Milošič, Mitja Maruško.

URADNE URE so vsak dan od 10. do 12. ure v prostorih uredništva.

JAVNI SESTANKI UREDNIŠTVA so vsak četrtek ob 12^h

DEŽURSTVA UREDNIŠTVA: ponedeljek - naravoslovje, torek - mednarodni odnosi, srede - univerza in distribucija, četrtek - kultura in distribucija.

CELOLETNA NAROČNINA za dijake in študente 75,00 din, za ostale posameznike 100,00 din, za institucije 150,00 din. Naročnino nakažite na UK ZSMS Ljubljana, Trg osvoboditve 1, žiro račun 50101 678 47303, z obveznim pripisom „za Tribuno“, na naslov uredništva pa pošljite svoj polni naslov.

TISK: Tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani, priprava: IBM Dnevnik. Oproščeni temeljnega davka na promet po sklopu št. 421-1/70, z dne 22. januarja 1973.